

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Л.М. Демиденко
Ю.Л. Субботович

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ – 2007

УДК 336.22(075.8)

Д 30

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(лист №1.4/18-Г-342 від 09.02.2007 р.)*

Рецензенти:

Лютий І.О. – завідувач кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор;

Дем'яненко М.Я. – завідувач відділення фінансово-кредитної та податкової політики Інституту аграрної економіки УААН, академік УААН, Заслужений діяч науки і техніки України, доктор економічних наук, професор.

Демиденко Л.М., Субботович Ю.Л.

Д30 Податкова система. Навчальний посібник – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 184 с.

ISBN 978-966-364-471-4

Навчальний посібник розрахований на студентів вищих навчальних закладів, які вивчають нормативну дисципліну «Податкова система». У ньому подані навчальна програма курсу, плани лекцій та семінарських занять, короткий зміст лекцій курсу, методичні рекомендації до самостійної роботи студентів над темами курсу, тестові і розрахункові завдання, перелік питань для підсумкового контролю знань. Посібник містить приклади розрахунку окремих видів податків у практикумі з курсу «Податкова система», загальний список рекомендованої літератури і довідкову корисну інформацію.

Актуальність підготовки навчального посібника «Податкова система» визначається інтеграційними процесами в сфері вищої освіти, що зумовило нову структуру викладення тем у відповідності до вимог Болонського процесу.

ISBN 978-966-364-471-4

© Демиденко Л.М., Субботович Ю.Л.

© Центр учбової літератури, 2007

Розділ 1.

Методичне забезпечення з курсу «Податкова система»

1.1. Основні характеристики дисципліни

Напрямок підготовки «Економіка і підприємництво»

Спеціальність – фінанси, банківська справа

Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр

Курс – III

Кількість кредитів – 2 та годин – 60

Кількість модулів – 5

Характер дисципліни - нормативна

Семестр – V

Лекції – 27 (кількість годин)

Семінари – 27 (кількість годин)

Самостійна робота під керівництвом викладача – 4 (кількість годин)

Індивідуальна робота – 2 (кількість годин)

Вид контролю – підсумковий модульний контроль (диференційований залік).

1.2. Вступ

Сучасний стан економіки України визначається складними процесами, які спрямовані на створення ринкового середовища, та які ставлять конкретні вимоги до розвитку національної податкової системи.

Оскільки податки виконують важливу роль в забезпеченні фінансової стабільності та досягненні соціального добробуту громадян розвинутих держав, є необхідність вивчення механізму регулятивного впливу оподаткування на доходи юридичних та фізичних осіб, встановлення оптимального рівня оподаткування, який, з одного боку, забезпечував би достатні доходи бюджету, з другого, не заважав би розвитку ділової активності, не стримував господарської ініціативи.

У зв'язку з цим податки розглядаються не тільки як інструмент регулювання господарської діяльності підприємств в Україні, але й як вагоме джерело доходів державного і місцевих бюджетів. Тому особливого значення набуває проблема встановлення оптимального рівня оподаткування як суб'єктів господарювання так і фізичних осіб.

У сучасних умовах система прибуткового оподаткування фізичних та юридичних осіб в Україні має ряд суттєвих недоліків: слабка соціальна спрямованість податку на доходи громадян, існуюча спрощена система оподаткування доходів юридичних та фізичних осіб суттєво порушує принцип рівності оподаткування, окрім цього велика кількість пільг та постійні зміни податкового законодавства перешкоджають стабільному функціонуванню податкової системи.

Удосконалення податкової системи України висуває багато теоретичних і практичних проблем в напрямку застосування сучасних механізмів перерозподілу доходів за допомогою податків на основі принципів справедливості, рівності, ефективності.

МЕТОЮ ДИСЦИПЛІНИ є вивчення механізму дії сукупності елементів податкової системи та податкових норм, формування у студентів стійких навичок і знань у сфері оподаткування.

ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ – система оподаткування, яка базується на законодавчо-нормативній базі та відповідній інфраструктурі національної податкової системи.

ЗАВДАННЯМ ДИСЦИПЛІНИ є опанування студентами теоретичних і практичних знань з існуючої в Україні системи оподатку-

Розділ 1. Методичне забезпечення з курсу «Податкова система»

вання та контролю з боку податкових органів за суб'єктами господарювання, а саме: визначення економічної сутності та теоретичних засад оподаткування, видів податків та особливості їх функціонування в податковій системі з урахуванням економічної специфіки країни; вивчення механізму розрахунку та стягнення окремих видів податків, визначення платників, об'єктів оподаткування та заходів податкового контролю для забезпечення недопущення помилок та шахрайства при нарахуванні та сплаті податків; дослідження нового та існуючого податкового законодавства.

Закріплення теоретичних положень тем курсу відбувається на практичних і семінарських заняттях в процесі розв'язання задач, практичних завдань, проблемних ситуацій. Особливу увагу студентам слід приділяти вивченню податкового законодавства, постійно відслідковувати зміни в законодавчих і нормативних актах.

Після вивчення курсу у студентів формується система знань щодо загальної теорії оподаткування, термінології оподаткування, особливостей розрахунку та сплати різних видів податку тощо.

Навчальна програма містить повний перелік тем, що розглядаються в межах курсу, їх короткий зміст, проте, враховуючи змінність податкових норм, викладачем можуть вноситися певні корективи в зміст та послідовність вивчення навчального матеріалу.

1.3. Тематичний план навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1: Теоретичні основи оподаткування

Тема 1. Податки в економічній системі держави

Сутність податків. Становлення і розвиток оподаткування. Визначення податків. Функції податків. Податки як джерело формування доходів бюджету. Регулююча функція. Основні напрямки регулювання економіки через податки. Види податків. Елементи оподаткування: суб'єкт, об'єкт, джерело і одиниця оподаткування, ставка оподаткування. Методи побудови податкових ставок. Тверді та процентні ставки. Види процентних ставок: пропорційні, прогресивні, регресивні. Класифікація податків, її ознаки. Прямі і непрямі податки, загальнодержавні і місцеві, податки на доходи, капітал і споживання.

Тема 2. Наука про податки як складова фінансової науки

Зародження та розвиток науки про податки в різних економічних школах: англійській, німецькій, шведській, австрійській, італійській та ін. Принципи оподаткування. Чотири принципи оподаткування А. Сміта. Принципи обкладання податками А. Вагнера. Необхідність і зміст принципів справедливості, рівності, обов'язковості, стабільності, економічної обґрунтованості та доступності.

Еволюція теорії оподаткування та теорія суспільних благ. Оподаткування як фіскальне ціноутворення на суспільне благо.

Тема 3. Податкова система і податкова політика

Теоретичні засади побудови податкових систем. Принципи побудови та критерії оцінки податкових систем. Сучасні податкові системи, їх загальна характеристика. Податкова політика держави та її напрямки. Податкова політика в державному регулюванні економіки. Основні етапи становлення податкової системи України. Склад та структура податкової системи України. Види податків, їх класифікація. Платники податків: їх права та обов'язки. Законодавчо-нормативні акти, що регламентують оподаткування в Україні.

Змістовий модуль 2: Міжнародні аспекти оподаткування

Тема 4. Податкові системи зарубіжних країн

Загальна характеристика податкових систем з ринковою економікою. Податкова система США: склад та структура податкової системи, види та форми оподаткування. Податкова система Німеччини: особливості її побудови та розвитку. Податкова система Франції. Податкова система Великобританії. Податковий федералізм в розвинутих країнах. Податкова система Росії.

Тема 5. Інтеграція податкової системи України до європейського економічного простору

Необхідність і суть інтеграції податкових систем у сучасному глобальному середовищі. Гармонізація податкових систем країн-учасниць ЄС. Створення митних союзів. Гармонізація непрямого оподаткування. Розробка узгодженої податкової політики в ЄС. Основні проблеми гармонізації оподаткування в Україні відповідно до умов у ЄС.

Змістовий модуль 3: Податки на споживання

Тема 6. ПДВ

Платники податку. Ставки податку: базова та пільгова. Об'єкт оподаткування і порядок його визначення. Оподатковуваний оборот. Порядок обчислення ПДВ: податковий кредит, податкове зобов'язання. Порядок відшкодування ПДВ з бюджету. Пільги з податку, їх економічний зміст. Строки сплати і податковий вексель.

Тема 7. Акцизний збір

Акцизний збір як непрямий податок. Платники і об'єкти. Види ставок та їх характеристика. Обчислення сум акцизного збору. Порядок і строки сплати. Оподатковуваний оборот. Особливості

оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Акцизні марки.

Тема 8. Мито

Мито і його види. Митна вартість як основа оподаткування митом. Ставки мита та їх різновиди: адвалорні, специфічні та комбіновані, повні, пільгові преференційні. Єдиний митний тариф. Методи визначення митної вартості. Бюджетне значення мита. Порядок обчислення мита.

Змістовий модуль 4: Податки на доходи і прибутки

Тема 9. Податок на прибуток підприємств

Податок на прибуток підприємств і його роль у формуванні доходів бюджету. Платники, об'єкт та ставки. Механізм розрахунку податку на прибуток. Валовий дохід. Скоригований валовий дохід. Склад валових витрат виробництва та обігу. Норми амортизації. Операції особливого виду та їх оподаткування. Пільги та строки сплати. Відповідальність за порушення Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Тема 10. Податок з доходів фізичних осіб

Принципи оподаткування доходів фізичних осіб. Елементи податку: платники, об'єкт та ставки. Види та порядок розрахунку соціальних пільг з податку. Оподаткування різних видів доходів. Особливості оподаткування доходів, одержаних нерезидентами. Сутність податкового кредиту. Структура видатків, що включаються до податкового кредиту фізичної особи. Оподаткування доходів, одержаних від здійснення підприємницької діяльності.

Тема 11. Вплив внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на доходи платників

Сутність зборів на соціальне страхування та їх види. Розмір заробітку, на який нараховуються страхові внески. Порядок нарахування та сплати суми страхових зборів до Пенсійного фонду, до Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням, до Фонду загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття, на соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Розмір максимальної заробітної плати на яку нараховуються внески на соціальне страхування. Джерела та ставки зборів на соціальне страхування з роботодавців та працівників. Відповідальність та контроль за правильністю сплати зборів.

Змістовий модуль 5.

Інші податки.

Податкове планування і контроль

Тема 12. Податки на власність

Податок з власників транспортних засобів. Світовий досвід оподаткування нерухомості, майна і землі. Перспективи розвитку оподаткування власності в Україні. Податок на нерухомість: доцільність введення і особливості обрахунку.

Тема 13. Плата за ресурси та послуги

Плата за землю в Україні. Плата за лісові ресурси. Плата за воду. Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Держбюджету. Рентна плата за нафту і газ, що видобуваються на території України. Держмито.

Тема 14. Єдиний податок для суб'єктів малого бізнесу

Альтернативні системи оподаткування малого бізнесу. Суб'єкти єдиного податку. Перелік податків і зборів, у рахунок яких спла-

чується єдиний податок. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для юридичних осіб. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для фізичних осіб.

Тема 15. Місцеві податки і збори

Необхідність, сутність та види місцевих податків і зборів, сплачуваних суб'єктами підприємницької діяльності. Обов'язкові місцеві податки і збори, які повинні запроваджуватися органами місцевого самоврядування за наявності об'єктів оподаткування. Склад місцевих податків: комунальний та податок з реклами. Платники комунального податку. Визначення середньої за списками чисельності працівників для обчислення комунального податку.

Замовники реклами та вартість послуг за її встановлення і розміщення, платники як об'єкт оподаткування податком з реклами.

Порядок сплати місцевих зборів з юридичних осіб: збору за право використання місцевої символіки; ринкового збору; збору за паркування автотранспорту; збору за право проведення кіно- і телезйомок; збору за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу та лотерей.

Тема 16. Податковий процес та контроль

Організаційні основи і принципи податкового процесу. Правові засади організації податкової служби і податкова робота. Організаційна структура та функції органів державної податкової служби. Можливості апеляції і оскарження дій податкових органів. Податковий контроль в умовах трансформації економіки. Відповідальність за ухилення від сплати податків.

1.4. Тематика та плани лекцій

Змістовий модуль 1:

Теоретичні основи оподаткування

Лекція 1. Податки в економічній системі держави

1. Сутність і функції податків
2. Елементи податків.
3. Сучасні класифікації податків.

Лекція 2. Наука про податки в західній фінансовій думці

1. Виникнення та розвиток науки про податки.
2. Англійська класична школа політекономії та її внесок у фінансову науку.
3. Континентальна економічна школа про податки.
4. Еволюція теорії оподаткування та теорія суспільних благ.

Лекція 3. Податкова система і податкова політика

1. Податки в економічній системі держави.
2. Принципи оподаткування.
3. Основні етапи становлення податкової системи України.
4. Нормативно-правова база оподаткування в Україні. Склад і структура податкової системи України.
5. Особливості сучасних податкових систем розвинутих країн.

Змістовий модуль 2:

Міжнародні аспекти оподаткування

Лекція 4. Податкові системи зарубіжних країн

1. Загальна характеристика податкової системи США.
2. Податкова система Німеччини.
3. Податкова система Франції.
4. Податкова система Великобританії.
5. Податкова система Росії.

Лекція 5. Інтеграція податкової системи України до європейського економічного простору

1. Необхідність і суть інтеграції податкових систем у сучасному глобальному середовищі.
2. Гармонізація податкових систем країн-учасниць ЄС.
3. Основні проблеми гармонізації оподаткування в Україні відповідно до умов у ЄС.

Змістовий модуль 3: Податки на споживання

Лекція 6. ПДВ

1. Сутність і роль ПДВ.
2. Ставки та об'єкт оподаткування.
3. База оподаткування.
4. Пільги з податку та порядок сплати.

Лекція 7. Акцизний збір

1. Акцизний збір як непрямий податок.
2. Види акцизів, їх еволюція
3. Особливості оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Лекція 8. Мито

1. Виникнення мита і його види.
2. Ставки мита та їх різновиди.
3. Єдиний митний тариф та методи визначення митної вартості.

Змістовий модуль 4: Податки на доходи і прибутки

Лекція 9. Податок на прибуток підприємств

1. Платники, об'єкт та ставки.
2. Валовий дохід. Визначення скоригованого валового доходу.
3. Валові витрати підприємства, їх склад.
4. Групи основних фондів та норми амортизації.
5. Операції особливого виду та їх оподаткування.
6. Пільги та строки сплати.

Лекція 10. Податок з доходів фізичних осіб

1. Платники, об'єкт та ставки.
2. Поняття податкового кредиту, порядок його обчислення.
3. Особливості оподаткування окремих видів доходів.

Лекція 11. Вплив внесків на обов'язкове соціальне страхування на доходи платників

1. Види внесків на обов'язкове соціальне страхування.
2. Збір на обов'язкове пенсійне страхування.
3. Збори на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття та у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Змістовий модуль 5:

Інші податки Податкове планування і контроль

Лекція 12. Єдиний податок для суб'єктів малого бізнесу

1. Суб'єкти єдиного податку.
2. Перелік податків і зборів, у рахунок яких сплачується єдиний податок.
3. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для юридичних осіб.
4. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для фізичних осіб.

Лекція 13. Податки на власність

1. Податок із власників транспортних засобів.
2. Світовий досвід оподаткування нерухомості, майна і землі.
3. Перспективи розвитку оподаткування власності в Україні.

Лекція 14. Плата за ресурси та послуги

1. Плата за землю в Україні: платники, ставки.
2. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду .
3. Плата за воду.
4. Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Держбюджету.
5. Рентна плата за нафту і газ, що видобуваються на території України.
6. Держмито.

Лекція 15. Місцеві податки і збори

1. Сутність, види та функції місцевих податків та зборів.
2. Справляння місцевих податків з юридичних осіб.
3. Порядок сплати місцевих зборів.
4. Вплив місцевих податків і зборів на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Лекція 16. Податковий процес та контроль

1. Податкова служба в Україні та її контрольно-аналітична діяльність.
2. Можливості апеляції і оскарження дій податкових органів.
3. Відповідальність за ухилення від сплати податків.

1.5. Тематика та плани семінарських, практичних (лабораторних) занять

Змістовий модуль 1: Теоретичні основи оподаткування

Заняття 1. Податки в економічній системі держави

1. Економічна сутність, ознаки та функції податків.
2. Елементи податків.
3. Сучасні класифікації податків.

Заняття 2. Наука про податки в західній фінансовій думці.

1. Виникнення та розвиток науки про податки.
2. Англійська класична школа політекономії та її внесок у фінансову науку.
3. Континентальна економічна школа про податки.
4. Еволюція теорії оподаткування та теорія суспільних благ.

Заняття 3. Податкова система і податкова політика

1. Податки в економічній системі держави.
2. Принципи оподаткування.
3. Основні етапи становлення податкової системи України.
4. Нормативно-правова база оподаткування в Україні. Склад і структура податкової системи України.
5. Особливості сучасних податкових систем розвинутих країн.

Змістовий модуль 2: Міжнародні аспекти оподаткування

Заняття 4. Податкові системи зарубіжних країн

1. Загальна характеристика податкової системи США.
2. Податкова система Німеччини.
3. Податкова система Франції.
4. Податкова система Великобританії.
5. Податкова система Росії.

Заняття 5. Інтеграція податкової системи України до європейського економічного простору

1. Необхідність і суть інтеграції податкових систем у сучасному глобальному середовищі.

2. Гармонізація податкових систем країн-учасниць ЄС.
3. Гармонізація непрямого та прямого оподаткування.
4. Податкова політика в ЄС.

Змістовий модуль 3: Податки на споживання

Заняття 6. ПДВ

1. Сутність і роль ПДВ.
2. Ставки, об'єкт і база оподаткування.
3. Види бюджетного відшкодування ПДВ.
4. Пільги з податку та порядок сплати.

Заняття 8. Акцизний збір

1. Акцизний збір як непрямий податок.
2. Види акцизів, їх еволюція
3. Особливості оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Заняття 10. Мито

1. Виникнення мита і його види.
2. Ставки мита та їх різновиди.
3. Єдиний митний тариф та методи визначення митної вартості.

Змістовий модуль 4: Податки на доходи і прибутки

Заняття 11. Податок на прибуток підприємств

1. Платники, об'єкт та ставки.
2. Валовий дохід. Визначення скоригованого валового доходу. Дата збільшення валових доходів.
3. Класифікація витрат з метою оподаткування: витрати платника, що повністю включаються до складу валових; витрати, що включаються частково та не включаються до валових витрат.
4. Основні фонди підприємства та норми амортизації.
5. Операції особливого виду та їх оподаткування.
6. Пільги та строки сплати.

Заняття 12. Податок з доходів фізичних осіб

1. Платники, об'єкт та ставки.

2. Поняття соціальної пільги та податкового кредиту, порядок обчислення.

3. Особливості оподаткування окремих видів доходів.

Заняття 13. Вплив внесків на обов'язкове соціальне страхування на доходи платників

1. Види відрахувань на обов'язкове соціальне страхування.

2. Збір на обов'язкове пенсійне страхування.

3. Збори на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві.

Змістовий модуль 5:

Інші податки.

Податкове планування і контроль

Заняття 14. Єдиний податок для суб'єктів малого бізнесу

1. Суб'єкти єдиного податку.

2. Перелік податків і зборів, у рахунок яких сплачується єдиний податок.

3. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для юридичних осіб.

4. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для фізичних осіб.

Заняття 15. Податки на власність

1. Податок із власників транспортних засобів.

2. Світовий досвід оподаткування нерухомості, майна і землі

3. Перспективи розвитку оподаткування власності в Україні.

Заняття 16. Плата за ресурси та послуги

1. Плата за землю в Україні: платники, ставки.

2. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду .

3. Плата за воду.

4. Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Держбюджету.

5. Рентна плата за нафту і газ, що видобуваються на території України.

6. Держмито.

Заняття 17. Місцеві податки і збори

1. Сутність, види та функції місцевих податків та зборів.
2. Справляння місцевих податків з юридичних осіб.
3. Порядок сплати місцевих зборів.
4. Вплив місцевих податків і зборів на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Заняття 18. Податковий процес та контроль

1. Податковий процес та його етапи.
2. Аналітична робота податкової служби як елемент податкового процесу.
3. Зміст податкового менеджменту.
4. Податковий контроль: сутність та призначення.
5. Податкова адміністрація: структура та функції.

1.6. Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота передбачає поза аудиторну роботу студента над вивченням курсу “Податкова система”. Цей процес охоплює опрацювання рекомендованої літератури, написання рефератів, виконання контрольних робіт та практичних завдань. Самостійна робота важлива для студентів усіх форм навчання, які, орієнтуючись на основні положення лекційного матеріалу, доповнюють і поглиблюють знання дисципліни самостійно, вивчаючи необхідну літературу.

Обов’язковим завданням при вивченні курсу є написання реферату, в якому студенти розкривають основні положення запропонованої теми, мають можливість висловити свою особисту думку стосовно застосування окремих положень і норм податкового законодавства, висунути власні пропозиції стосовно удосконалення системи обчислення і справляння податків в Україні.

Перелік тем для написання рефератів

1. Функції та завдання податкової служби.
2. Особливості обчислення плати за землю: платники, об’єкти, ставки, пільги.
3. Контроль за правильними обчисленнями і своєчасною сплатою податків.
4. Механізм оподаткування доданої вартості.
5. Характеристика податків за їх основними елементами.
6. Порівняльна характеристика податкової системи України та європейських держав.
7. Сучасна податкова політика в Україні.
8. Збір за спеціальне використання надр для видобутку корисних копалин.
9. Функції податків.
10. Податок з доходів фізичних осіб: суть, порядок обчислення та сплати.
11. Державне мито: об’єкти і платники, порядок внесення до бюджету.
12. Ознаки сучасних податкових систем зарубіжних країн.
13. Система податкових органів: структура, права та функції.

Розділ 1. Методичне забезпечення з курсу «Податкова система»

---

14. Єдиний податок: суб'єкти, об'єкти та механізм стягнення.
15. Вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємств.
16. Види податкових пільг.
17. Економічні умови виникнення і розвитку податків.
18. Акцизний збір: суть, призначення, роль у податковій системі.
19. Особливості оподаткування нерезидентів.
20. Переваги та недоліки прямого (непрямого) оподаткування.
21. Митні платежі: сутність, види та особливості стягнення.
22. Вплив амортизації на об'єкт оподаткування.

1.7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

1. Вплив податкової політики на макроекономічну збалансованість.
2. Оподаткування прибутку від страхової діяльності.
3. Оподаткування банківських установ.
4. Ставки податків: види та характеристика.
5. Оподаткування прибутку підприємств малого бізнесу.
6. Оподаткування лізингових операцій.
7. Економічна суть податків та їх роль в економічній системі держави.
8. Оподаткування прибутку підприємств: визначення валових доходів та валових витрат підприємства.
9. Порядок обчислення та сплати податку на додану вартість.
10. Аналіз використання пільг з ПДВ.
11. Фіксований податок (патент) як складовий елемент спрощеної системи оподаткування.
12. Фіксований сільськогосподарський податок.
13. Етапи становлення і розвитку податкової системи України.
14. Операції, що звільняються від оподаткування податком на додану вартість.
15. Поняття податків, їх призначення та основні ознаки.
16. Розподіл податків між ланками бюджетної системи.
17. Порядок оподаткування дивідендів.
18. Плата за спеціальне використання водних ресурсів.
19. Податкові надходження у формуванні доходної частини бюджету.
20. Плата за спеціальне використання лісових ресурсів.
21. Переваги і недоліки запровадження єдиного (фіксованого) податку для сільськогосподарських товаровиробників.
22. Переваги і недоліки спрощеної системи оподаткування.
23. Оподаткування прибутку від операцій особливого виду.
24. Подвійне оподаткування: поняття, шляхи усунення.

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

2.1. Змістовий модуль 1: Теоретичні засади оподаткування

2.1.1.Тема 1.

Податки в економічній системі держави

Податки є ефективним знаряддям державного регулювання соціально-економічних процесів суспільства. У сучасних умовах податки є безальтернативним щодо вагомості джерелом формування доходів бюджету держави та багатофункціональним інструментом перерозподілу ВВП у соціальному, віковому, територіальному, галузевому аспектах; компенсації недоліків ринкових механізмів розміщення ресурсів і забезпечення суспільними благами; заохочення бізнесу, ділової та інвестиційної активності; мотивації до праці, антициклічного регулювання економіки, підтримання рівня зайнятості, стабілізації ринкової кон'юнктури.

З'ясуємо ознаки економічної категорії **податок**. По-перше, податки – це платежі юридичних і фізичних осіб, що стягуються до бюджету держави (державний і місцевий) та державних цільових фондів. Тобто на відміну від інших обов'язкових платежів, які стягуються до фондів загальнообов'язкового соціального страхування (наприклад, Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування на випадок тимчасової втрати працездатності), податки не мають конкретного цільового призначення. Всі інші платежі використовувати не за призначенням не дозволяється.

По-друге, податку властива індивідуальна безеквівалентність. Це означає, що при його стягненні держава не бере на себе обов'язків щодо надання кожному окремому платнику певного індивідуального еквівалента, рівного їх платежу.

По-третє, податки – це обов'язковий вид платежу. Обов'язковість податку виражається в тому, що за порушення встановленого строку сплати, розміру платежу, ухилення від сплати, передбачена відповідальність платника, тобто необхідність примусового виконання даного платежу, що відрізняє його від добровільної пожертви.

По-четверте, податок може стягуватись у формі натуральної чи грошової сплати. Однак у сучасних умовах грошова форма сплати податків практично переважає, але існують окремі випадки сплати податків і в натуральній формі. Тому при визначенні податку доцільніше вказувати, що це збір або платіж переважно у грошовій формі.

По-п'яте, при сплаті податку відбувається перехід частини коштів із власності окремих платників у власність органів державної влади. Іншими словами, податкові надходження мають односторонній характер і пов'язані з перерозподілом частини вартості ВВП від юридичних і фізичних осіб до органів державної влади. Такого переходу права власності немає при внесенні до бюджету обов'язкових платежів державними підприємствами. Такі платежі будуть податками лише за формою, а не за змістом, бо зміни форм власності при цьому не відбувається.

По-шосте, для податку характерна регулярність його стягнення, а це означає, що даний платіж вноситься періодично, у чітко встановлені законодавством строки.

По-сьоме, податок – категорія не тільки економічна, але й правова. Податки встановлюються виключно державою на підставі закону, за юридично закріпленими правилами. Встановлення державою податків – це своєрідна форма прояву її державного суверенітету і здійснення належних їй функцій. Отже, мобілізація і використання податкових надходжень дістають правове обґрунтування, стають об'єктом контролю з боку законодавчих структур.

Правовий зміст категорії податку проявляється через систему специфічних зобов'язань, правових норм, інститутів. На нашу думку, податкові правовідносини є лише зовнішньою формою прояву взаємовідносин між державою, господарськими структурами, населенням, між якими формується визначена система суспільно-економічних інтересів, що законодавчо закріплює ці економічні відносини. Якщо такі правила сформульовані нечітко або не конкретно (наприклад, взаємосуперечливі чи залишають поза увагою деякі сфери податкових відносин, перешкоджають перерозподілу валового внутрішнього продукту), то наслідком цього може стати руйнація господарської політики, а згодом і самої економічної системи держави.

По-восьме, податки є невід’ємним атрибутом держави, які встановлюються для фінансового забезпечення виконання покладених на неї функцій і вирішення соціально-економічних завдань.

Таким чином, логіка аналізу характерних ознак податків дає можливість визначити дану категорію. Податки – це об’єктивна економічна категорія, яка відображає фінансові відносини, що складаються між органами державної влади, юридичними та фізичними особами з приводу мобілізації до бюджетів та цільових фондів частини вартості ВВП, визначеної на законодавчому рівні з метою забезпечення суспільними благами та послугами.

Як відомо, функція – це зовнішній прояв властивостей будь-якого об’єкта в даній системі відносин. Щодо економічної категорії податку функції означають виявлення її сутності в дії, тобто вираз суспільного призначення даної економічної категорії як інструмента вартісного розподілу і перерозподілу доходів держави.

Головною функцією податків, яка найбільш послідовно реалізується, є фіскальна функція. За допомогою фіскальної функції здійснюється головне суспільне призначення податків – формування централізованого фонду фінансових ресурсів держави, необхідних їй для виконання власних функцій та проведення соціально-економічної політики. У межах даної функції можна відокремити дві підфункції – контролюючу та розподільчу. Сутність контролюючої підфункції податків полягає в тому, що виникає можливість кількісного відображення податкових надходжень і їх зіставлення з потребами держави у фінансових ресурсах. Завдяки цій підфункції здійснюється оцінка ефективності кожного податкового каналу та системи оподаткування в цілому, а також виявлення необхідності внесення змін у податкову систему і бюджетну політику.

Контролююча підфункція податково-фінансових відносин може себе проявити лише в умовах дії розподільчої підфункції. Саме ця підфункція забезпечує реальну можливість перерозподілу частини вартості створеного ВВП між державою і юридичними та фізичними особами. Таким чином, ці дві підфункції податків взаємопов’язані, взаємно детермінують одна одну та визначають ефективність податково-фінансових відносин і бюджетної політики.

Суттєвою підфункцією податків є регулююча підфункція, яка походить від фіскальної функції. Іншими словами, фіскальна функція податків створює об’єктивні передумови для втручан-

ня держави в економічні відносини. Тим самим вона зумовлює регулюючу підфункцію. Суть регулюючої підфункції полягає у впливі податків (особливо прямих податків) на різні аспекти діяльності платників.

По-перше, податки впливають на рівень і структуру сукупного попиту, а через механізм ринкового попиту можуть сприяти виробництву чи гальмувати його. По-друге, розмір податків визначає рівень доходів юридичних і фізичних осіб (заробітної плати, прибутку, ренти, дивідендів), бо до їх складу входять податкові платежі. По-третє, від податків залежить співвідношення між витратами виробництва та ціною товарів і послуг. Дане співвідношення є для підприємців визначальним у процесі використання чи реалізації виробничих потужностей.

Отже, з огляду на викладене, ми вважаємо, що другу функцію податків краще визначити як соціально-економічну, що поділяється на дві підфункції: регулюючу і стимулюючу. Таким чином, у сутності податків і податково-фінансових відносинах закладено одночасно ознаки як фіскального, так і соціально-економічного характеру. Вони завжди перебувають у тісному взаємозв'язку та єдності. При цьому суспільно-фіскальне призначення податків є першоосною, а похідним від нього – їх соціально-економічний зміст. Існування податків із властивими їм функціями – це об'єктивна сторона, а процес використання цих функцій державою у проведенні податкової політики – суб'єктивна.

Загальні принципи побудови податкових систем визначаються в елементах податку. Елементи податку – це суб'єкт, ставка, база та додаткові елементи: джерело, одиниця оподаткування, пільги, податковий період.

Суб'єктами податку є платники (фізичні та юридичні особи), які несуть юридичну відповідальність за сплату податків, зокрема і податкові агенти.

Реальний платник – це носій податку, який формально не несе юридичної відповідальності, але є фактичним платником через законодавчо прийняту систему оподаткування.

Об'єктом оподаткування є різні форми доходів, товари і послуги, а також різні форми накопичуваного багатства, моменти переходу прав власності на майно.

Одиниця оподаткування залежить від предмета, що оподатковується, і може бути визначена як в грошовій, так і в натуральній формі.

Принцип рівності і справедливості розподілу податкового тягаря складає основу кожної податкової системи і реалізується через розрахунок податкових ставок чи величини податку на одиницю оподаткування.

Не менш суттєвим елементом оподаткування є система податкових пільг, що зменшує об'єкт оподаткування або суму податку. Вона має різноманітні форми і визначається окремо для кожного податку з урахуванням пріоритетів національної фінансової політики.

Відомі три форми стягнення податків: біля джерела – стягнення податку до отримання доходу (заробітної плати); за декларацією – сплачується після отримання доходу; за кадастром – перелік типових об'єктів оподаткування, що класифікуються за зовнішніми ознаками з урахуванням середньої прибутковості об'єкта.

На кінець XVI ст. Ж. Боден запропонував класифікацію податків таким чином:

1. Прямі – справляються з доходу та майна платника податку залежно від його платоспроможності;

2. Непрямі – повитратні; залежать від обсягу споживання. До них відносяться податки на товари і послуги, що сплачуються в ціні.

Прямі податки мають у своїй основі або особистість, або доходи, незалежно від джерел, або майно, незалежно від доходів. Відповідно до вказаних аспектів, прямі податки в економічній літературі поділяються на дві підгрупи:

- реальні податки (від англ. real – майно), які передбачають оподаткування майна незалежно від доходів його власників, тобто первинним тут є об'єкт оподаткування, а вторинним – платник податку. До них відносяться: податки на землю, житло, транспортні засоби, майно, рентні платежі;

- особисті податки – це податки, які встановлюються персонально для конкретного платника залежно від його доходів й ураховують платоспроможність платника. При цьому пріоритет надається платнику податку, а другорядним є об'єкт оподаткування. До цієї підгрупи входять: особистий прибутковий податок, податок на прибуток.

Таким чином, зазначені ознаки реальних і особистих прямих податків свідчать про те, що між ними існує різниця у пріоритетності платника податку і об'єкта оподаткування. Розмір прямих податків для окремого платника визначається величиною

його доходів. Більше їх платять ті члени суспільства, що мають вищі доходи. Порівняно з непрямими податками, прямі податки більш прогресивні, оскільки враховують дохідність платника і стягуються саме на стадії отримання доходу.

Історичний розвиток системи оподаткування привів до поступового зникнення чітких відмінностей між прямими і непрямими податками. Так чи інакше оподатковуються доходи споживачів – носіїв податків, тільки в одному випадку в прямій формі, а в іншому – в опосередкованій. Прикладом цього можуть бути такі її універсальні форми непрямих податків, як акцизи. При перенесенні їх стягнення зі сфери реалізації у сферу виробництва, вони набувають ознак прямого оподаткування, зокрема, об'єкт оподаткування – обсяг обороту чи додана вартість, частину яких складає прибуток, тобто пряма форма – податок на прибуток і непряма форма – податок на додану вартість, частину якої складає той же прибуток. З точки зору платника це практично однакові податки. Тільки податок на додану вартість безпосередньо включається в ціну, а податок на прибуток враховується при встановленні ціни тільки опосередковано – через рівень рентабельності (прибутковості) товарів, робіт та послуг. У той же час, податок на додану вартість обмежує норму прибутку підприємств. Це свідчить про те, що відмінності між прямими і непрямими податками в сучасних умовах є достатньо суттєвими. Також прямими і непрямими податками в рівній мірі обкладаються доходи споживачів – носіїв податків, так як в одному випадку непрямі податки встановлюють у вигляді надбавки до ціни, а в іншому – прямі податки включаються в ціну товарів на стадії виробництва.

Оцінюючи прямі і непрямі податки за ступенем їх відповідності основним принципам оподаткування та те, наскільки і як вони стосуються інтересів різних верств населення, як виконують своє фіскальне призначення, з'ясуємо переваги та недоліки прямих податків перед непрямими:

До переваг прямих податків, на наш погляд, можна віднести те, що:

- прямі податки дають реальну можливість встановити пряму залежність між доходами платника та його платежами в бюджет;
- прямі податки виступають важливим дійовим фінансовим регулятором економічних процесів (інвестицій, нагромадження

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

капіталу, сукупного споживання, ділової активності, підприємництва і т. д.), а також регулюють доходи юридичних і фізичних осіб, на відміну від непрямих, які впливають на ціну товарів;

- прямі податки сприяють розподілу податкового тягаря таким чином, що значні податкові витрати мають ті члени суспільства, в яких більш високі доходи;

- прямі податки справляють значний вплив на саму державу, яка повинна забезпечити сприятливі умови для ефективного розвитку виробництва, адже якщо обсяг вітчизняного виробництва продукції зростає, то більшими стають надходження до бюджету;

- при прямому оподаткуванні податкові служби вступають у безпосередні взаємовідносини з платниками податку, що спонукає до розвитку економічної та політичної самосвідомості: виникають питання щодо цілей спрямування коштів та їх раціонального використання. При непрямому оподаткуванні сплата податку не так помітна, тому платники інертні щодо податкової політики держави;

- історія розвитку прямих податків свідчить, про те, що вони приводять до значної зміни як структури виробництва, так і структури споживання. У разі коли держава забирає весь прибуток або більшу його частину, поступово виникає ситуація, коли споживання зменшується, підприємства зупиняються. У свою чергу, доходи господарських одиниць, які зростають при помірних прямих податках, стають одним із основних джерел інвестицій в економіку, зростання ділової активності, а значить, і обсягу споживання;

- в ефективній ринковій податковій системі найбільшу частку займають прямі податки з юридичних та фізичних осіб (наприклад у федеральному бюджеті США – прямі податки складають більше ніж 75%, водночас, частка непрямих податків не досягає і 5%). Це пояснюється тим, що саме прямі податки мають властивість стимулювати ділову активність і виступати міцним ресурсним фактором держави та інструментом позитивного впливу на економіку. Непрямі податки не пов'язані безпосередньо з ефективністю праці та капіталу і певною мірою навіть протистоять їй.

Механізм прямого оподаткування має і певні недоліки:

- по-перше, при формуванні державного бюджету пряме оподаткування не може бути стабільним джерелом його доходів, оскільки, наприклад, податок на прибуток, особисті прибуткові податки – це

результат ефективної діяльності вітчизняного виробника. І навпаки, непрямим податкам властиве більш швидке їх надходження. Перерахування податків до бюджету здійснюється після реалізації продукції. Крім того, фіскальна ефективність непрямих податків пов'язана з тим, що вони охоплюють величезну кількість людей, які їх сплачують при придбанні кожної одиниці оподаткованого товару, через що вони дають державі більш стабільний дохід;

по-друге, оскільки прямими податками охоплюються прибутки та доходи підприємств і населення, то досить низькою є ймовірність їх повного чи майже повного надходження. Більш надійним об'єктом оподаткування є товари і послуги, процес споживання яких зупинити ніхто не в змозі;

по-третє, при прямому оподаткуванні вимагається сплата значної суми одразу. Непрямі податки менш помітні для споживачів, оскільки вони сплачуються невеликими частками, шляхом включення їх до ціни товарів, що купуються. Крім того, перевага цих податків полягає ще й в тому, що їх стягнення не пов'язане з неприємним для платника втручанням податкових органів у його приватне життя. Тому протидія непрямим податкам зі сторони платників значно менша ніж прямим;

по-четверте, пряма форма оподаткування потребує складного механізму стягнення податків, оскільки пов'язана з необхідністю ведення окремого податкового обліку та звітності;

по-п'яте, контроль за сплатою прямих податків також досить складний, оскільки податкова адміністрація має справу з великою групою платників прямих податків. А це, в свою чергу, вимагає розширення податкової служби і розробки різноманітних методів обліку та контролю доходів громадян і підприємств. Недосконалість законодавства і відсутність належного контролю за сплатою податків створюють сприятливі умови для ухилення від їх сплати.

У сучасних системах оподаткування країн-учасниць ОЕСР (OECD) податки класифікуються за укрупненим об'єктом оподаткування:

1. Податки на прибутки, доходи:
  - прибутковий податок з громадян;
  - податки на прибуток корпорацій;
  - інші прямі податки корпорацій.
2. Внески до фонду соціального страхування:
  - з роботодавців;

- з найманих робітників;
  - із самозайнятих осіб
3. Внутрішні податки на товари і послуги:
    - ПДВ;
    - акциз.
  4. Податки на зовнішньо-економічну діяльність.
  5. Платежі за використання природних ресурсів.
  6. Інші податки і збори.

Ставки податку: тверді та відсоткові, останні в свою чергу бувають пропорційні, регресивні, прогресивні.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть умови та причини виникнення податків.
2. Дайте визначення податків, охарактеризуйте їх економічну природу.
3. Розкрийте функції та роль податків у сучасних демократичних суспільствах.
4. Розгляньте еволюцію форм і методів оподаткування.

2.1.2. Тема 2. Наука про податки як складова фінансової науки

Наука про податки стверджує, що вони є однією із підвалин існування суспільства. Їх порівнюють з такими важливими елементами людського життя як сім'я, власність, релігія. Слід зауважити, що дослідження суті і призначення податків, а також публікації різноманітних наукових трактатів дали свої позитивні результати. Так, уже сьогодні в більшості країн з ринковою економікою податки сприймаються не як додатковий тягар, що знижує суспільний добробут, а як почесний обов'язок кожного громадянина, і, разом з тим, дуже ефективно знаряддя розвитку економіки, забезпечення нормальних умов проживання незахищених верств населення.

Ознайомлення з науковими дослідженнями окремих учених свідчить, що розвиток науки про фінанси мав у своїй основі визначення ролі і місця податків у фінансовій системі.

Засновником фінансової науки взагалі, і науки про податки в тому числі, справедливо вважають Адама Сміта (1723-1790).

Найбільшим його досягненням можна вважати визначення чотирьох принципів оподаткування, які і на сьогодні є класичними. Звичайно, тут необхідно врахувати, що наукова думка того періоду мала яскраво виражений антифеодальний характер, але дуже актуальним є положення, обґрунтоване А.Смітом, про те, що до платників податків не варто застосовувати репресії, оскільки це може завдати шкоди розвитку промисловості, а держава втрачає вигоду, яку могла би отримати від розширення бази оподаткування завдяки додатковим інвестиціям. Учений підкреслював, що держава повинна створювати такі податкові умови для капіталу, щоб він не відпливав з країни. Капітал, писав А.Сміт, обробляє землю, дає застосування праці. «Податок, що приводить до відпливу капіталу з будь-якої країни, веде, таким чином, до зникнення усіх джерел доходів государя і суспільства. Внаслідок перенесення капіталу в іншу країну неминуче зменшуються більшою чи меншою мірою не тільки прибуток з нього, а й земельна рента та заробітна плата». А.Сміт, дотримуючись теорії про непродуктивність державних послуг, все ж таки вважав податок справедливою ціною за сплату послуг державі.

На початку ХХ століття лише той податок, що надавав державі можливість впливати на розподіл прибутків, виходячи з критерію справедливості, міг завоювати широку соціальну підтримку виборців. Під впливом такої суспільної мотивації набули поширення податки на доходи та прибутки. Таким чином законодавче введення прибуткового оподаткування було здійснено під сильним впливом соціалістичного руху.

Існує ціла наукова течія, де податки розглядаються відповідно до умов формування бюджету, незалежно від функцій, які виконують податки. Представник англійської класичної школи політекономії Д.Рікардо визначав: «Податки – це частина продукту землі і праці, яка надходить у розпорядження уряду». При визначенні сутності податків звернемо увагу на примусовість їх вилучення державою у фізичних і юридичних осіб. Європейська демократія дуже довго не могла погодитися з тим, що податки – це форма примусового вилучення, але практика ХХ ст. навела досить яскраві приклади, що вилучення податків можливе тільки в примусовому порядку. Добровільно сплачують податки лише 10 % громадян, доходи яких нижче середнього рівня. Вся інша громадянська робить різні спроби уникнення оподаткування.

К.Р.Макконнел та С.Л.Брю наголошують при визначенні податку на його безеквівалентності і примусовості: “Податок – примусова сплата уряду домогосподарством чи фірмою грошових коштів (чи передача послуг і товарів), в обмін на які домогосподарства чи фірма безпосередньо не отримують товари чи послуги, при цьому така сплата не є штрафом, що призначений судом за незаконні дії”. Проте європейська наукова думка не погоджувалася лише з фіскальною сутністю податків, а допускалося розуміння, що податки – це плата за послуги. Вперше це питання намагався вирішити відомий німецький фінансист А.Вагнер. Він писав, що податки є «обов’язкові платежі приватних господарств для покриття витрат держави і одиниць самоврядування, і частково, для змін у розподілі народного доходу». Російські економісти, автори концепції «Податки Росії», акцентують увагу на функції податків, як засобу структурної перебудови економіки, для стимулювання самоінвестування, ігноруючи їх фіскальне значення.

Формуючи суспільну думку і культуру в умовах демократії податок зуміли перетворити із суто фіскально-державного заходу на вигідний суспільству економічний, соціальний та політичний фактор. Трансформували податок із фіскальної в іншу, вищу якість і спромоглися переконати в реальності цієї трансформації суспільство як сукупність платників і виборців. Ідеалом вважається досягнення такої соціальної гармонії, щоб усунення поборів, вражаючих багатих і багатство, анітрохи не торкалося фіскальних можливостей полегшити долю бідноти.

За уявною простотою цієї мети стоїть досить розвинуте вчення про державу як першопричину оподаткування, її фіскальні стосунки з громадянським суспільством, етичні та правові аспекти оподаткування. Ще з часів буржуазних революцій згода парламенту як народного представництва, надає податку статусу нібито дару державі від народу для використання на суспільні потреби.

Новий напрямок в розвитку концепції оподаткування здійснила шведська наукова школа та її відомий представник Кнут Віксель, який у своїй роботі “Принципи справедливого оподаткування” вперше застосував і науково обґрунтував роль податків у підвищенні суспільного добробуту, розглядаючи податки у тісному зв’язку з витрачанням коштів державою.

У середині ХХ ст. панівне становище в науці про оподаткування посідає доктрина Дж. Кейнса. Він вважав, що держава може сприяти досягненню рівноваги між платоспроможним попитом і

обсягом виробництва за допомогою державних видатків, позичкового проценту і податку. Йдеться про те, що економічне зростання залежить від достатніх заощаджень тільки за умови повної зайнятості. Зайві заощадження заважають економічному процвітанню і їх вилучення за допомогою податків є основним способом втручання держави в економіку. Податки розглядалися Кейнсом, як вбудовані механізми гнучкості. Надходження майже за всіма податками залежить не тільки від зміни в податкових ставках, а й від коливань величини доходів. Це положення стосується насамперед прибуткового податку, що стягується за прогресивною шкалою. Звідси автоматичні коливання в податкових доходах значніші, ніж величина доходів.

Наукові дослідження в оподаткуванні в другій половині ХХ ст. одержали назву неоконсерватизму. Основна ідея монетаризму – втручання держави в економіку має бути обмежене грошовою сферою. В середині 80-их років були проведені реформи, за допомогою яких були зменшені ставки податків з прибутків разом із скороченням витрат держави.

Еволюція фінансового знання про податки на Заході нерозривно пов'язана з теоретичною конструкцією, що дістала назву суспільних благ.

Під суспільними благами розуміються такі види благ, товарів та послуг, джерелом забезпечення яких є бюджетні кошти органів державної влади.

Класичними чистими суспільними благами є: національна безпека, охорона законності та порядку, служба погоди.

Такі блага не виробляються приватною економікою та забезпечуються тільки державою.

Інші блага мають змішаний приватно – державний характер: освіта, охорона здоров'я, наука, культура.

Е цілому управління справами суспільства з боку органів державної влади вважається діяльністю, яка породжує суспільну корисність у формі суспільних благ. На відміну від ринкових, суспільні блага мають як економічну так і політичну природу. Оподаткування виконує роль фіскального ціноутворення на суспільні блага, а платники податків виступають як їх споживачі, заявляючи про свій попит через законодавчо-політичні процедури.

Надання суспільних благ аналізується як фінансово-економічний процес із накладеними на нього політичними обмеженнями

або як політичний процес при існуючих фіскально-бюджетних можливостях. У результаті між державою, виробником суспільних благ, і суспільством, волю якого висловлює парламент, що затвердив податки, досягається еквівалентна мінова угода: суспільні блага = податки.

Сума одержана від податків, може бути використана для виробництва суспільних благ, у результаті все суспільство може отримати вигоду, еквівалентну сумі сплачених податків.

Питання для самоконтролю:

1. Виникнення теорії оподаткування.
2. Визначення податків, їх змісту та економічної природи різними науковими школами.
3. Дайте визначення суспільного блага, розкрийте механізм формування його ціни.

2.1.3. Тема 3. Податкова система і податкова політика

Податкова система – це сукупність встановлених у країні податків, які взаємопов'язані між собою, органічно доповнюють один одного, не заходять у суперечність із системою в цілому та іншими її елементами.

Системний підхід передбачає загальність окремих елементів, об'єднаних регулярною взаємодією з тією чи іншою формою управління.

Таким чином, ми можемо визначити податкову систему, як сукупність податків і зборів, що встановлюються через законодавчі процедури, об'єднані в систему оподаткування та знаходяться в підпорядкуванні уряду.

Принципи побудови податкової системи взагалі залежать від прихильності уряду до тієї чи іншої економічної теорії, але вони носять загальний характер, хоча і мають в різних країнах відмінні риси.

Розглянемо відому класифікацію А. Вагнера, відповідно до якої оптимальна податкова система повинна відповідати таким вимогам:

1. Етичні принципи оподаткування: загальність податків недоторканість особистості при оподаткуванні, відповідність оподаткування здатності платити.

2. Принципи управління податками: визначеність оподаткування, зручність оподаткування для платників, економність і мінімізація податкового тиску.

3. Господарські принципи (фінансово-політичні принципи): відповідний вибір джерел податків з урахуванням найменшого утиску народного виробництва і найкращого здійснення соціально-політичних цілей податку, комбінація сукупності податків у таку систему, яка б забезпечувала при можливому дотриманні вищеперелічених етнічних принципів і принципів управління достатність та еластичність податкових надходжень на випадок надзвичайних державних потреб.

У вищезазначеному переліку не важко знайти принципи оподаткування А. Сміта, які є класичними:

1. Справедливість.
2. Визначеність податкових зобов'язань.
3. Зручність податків для платників.
4. Принципи економії (дешевизна стягнення).

При побудові податкової системи можна визначити два завдання: Постійний пошук шляхів збільшення доходів держави;

Побудова податкової системи повинна відбуватись на базі суспільно–прийнятих в економічній теорії принципів про рівність, справедливість та ефективність в оподаткуванні.

Згідно з міжнародною Програмою ООН було розроблено основи світового податкового кодексу, в якому визначено такі принципи оподаткування:

- ◆ єдиний постійний закон (Податковий Кодекс) на всі податки, відмова від окремих законів про конкретні податки;
- ◆ відмова від протекційних податків як умова інтеграції в світову економіку;
- ◆ відмова від податкових пільг та звільнень від податків, заміна їх у випадку необхідності прямими субсидіями або трансфертами;
- ◆ врахування національних особливостей.

Крім того, для постсоціалістичних країн:

- ◆ орієнтація податку на доходи фізичних осіб більше на критерій соціальної справедливості ніж на мету одержання доходу;
- ◆ врахування фактора інфляції;

- ♦ створення ефективно діючої, чесної і високо компетентної податкової служби як елемента успішної податкової реформи.

Правовою базою оподаткування є Закон України “Про систему оподаткування” 1997 р. із змінами та доповненнями, згідно з яким, під податком (збором) до бюджетів та державних цільових фондів слід розуміти обов’язкові внески до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснені платниками у порядку і на умовах, що визначаються законами України про оподаткування.

Становлення і скасування податків на території України здійснюється Верховною Радою України, Верховною Радою АРК і сільськими, селищними та міськими радами відповідно до Закону України.

Міські органи можуть встановлювати додаткові пільги щодо оподаткування в межах сум, що надходять до їх бюджетів.

Зміни і доповнення до законів оподаткування вносяться не пізніше ніж за 6 місяців до початку нового бюджетного року і набирають чинності з його початком. Це правило не застосовується у випадках зменшення розміру ставок податків, зборів або скасування пільг з оподаткування та інших правил, які призводять до порушення правил конкуренції та створення податкових переваг окремим суб’єктам підприємницької діяльності або фізичним особам.

Сукупність податків і зборів до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому Законом України порядку, становить систему оподаткування.

Принципи оподаткування встановлені Законом України “Про систему оподаткування”:

1. Стимулювання НТП, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції.

2. Стимулювання підприємницької, виробничої діяльності та інвестиційної активності.

3. Обов’язковість.

4. Рівнозначність і пропорційність.

5. Рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації.

6. Соціальна справедливість.

7. Стабільність.

8. Економічна обґрунтованість.
9. Рівномірність плати.
10. Компетенція.
11. Єдиний підхід.
12. Доступність.

Платники податків зобов'язані:

1. Вести бухгалтерський облік.
2. Складати звітність про фінансово-господарську діяльність.
3. Забезпечити її збереження у терміни, встановлені законом.
4. Подавати до державних податкових органів та інших державних органів, відповідно до законів, декларації, бухгалтерську звітність та інші документи і відомості пов'язані з обчисленням податків.

5. Сплачувати належні суми податків і зборів у встановлені законами терміни.

6. Допускати посадових осіб державних податкових органів до обстеження приміщень, що використовуються для одержання доходу, чи оподаткування, а також для перевірок з питань обчислення та сплати податків і зборів.

Обов'язок фізичної особи щодо сплати податків припиняється із сплатою податку або його скасування та також у разі смерті платника.

Права платників податків:

1. Подавати державним податковим органам документи, що підтверджують право на пільги щодо оподаткування.
2. Одержати та ознайомитися з актами перевірок.
3. Оскаржувати у встановленому законом порядку рішення державних податкових органів та дії їх посадових осіб.

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

Перелік податків і зборів станом на 01.01.07:

Загальнодержавні податки і збори	Місцеві податки та збори
<p>1) податок на додану вартість;</p> <p>2) акцизний збір;</p> <p>3) податок на прибуток підприємств, у тому числі дивіденди, що сплачуються до бюджету державними некорпоративними, казенними або комунальними підприємствами;</p> <p>4) податок на доходи фізичних осіб;</p> <p>5) мито;</p> <p>6) державне мито;</p> <p>7) податок на нерухоме майно (нерухомість);</p> <p>8) плата за землю (земельний податок, а також орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності);</p> <p>9) рентні платежі;</p> <p>10) податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;</p> <p>11) податок на промисел;</p> <p>12) збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;</p> <p>13) збір за спеціальне використання природних ресурсів;</p> <p>14) збір за забруднення навколишнього природного середовища;</p> <p>15) збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення(призупинено дію у 1999 році);</p> <p>17) збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;</p> <p>18) збір до Державного інноваційного фонду (призупинено дію у 1999 році);</p> <p>19) плата за торговельний патент на деякі види підприємницької діяльності.</p> <p>20) фіксований сільськогосподарський податок;</p> <p>21) збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства;</p> <p>22) гербовий збір (застосовується до 1 січня 2000 року);</p> <p>23) єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;</p> <p>24) збір за використання радіочастотного ресурсу України;</p>	<p>1. До місцевих податків належать:</p> <p>1) податок з реклами;</p> <p>2) комунальний податок.</p> <p>2. До місцевих зборів (обов'язкових платежів) належать:</p> <p>1) пункт 1 частини другої статті 15 виключено</p> <p>2) збір за припаркування автотранспорту;</p> <p>3) ринковий збір;</p> <p>4) збір за видачу ордеру на квартиру (призупинено на 01.01.07);</p> <p>5) курортний збір;</p> <p>6) збір за участь у бігах на іподромі;</p> <p>7) збір за виграш на бігах на іподромі;</p> <p>8) збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі та іподромі;</p> <p>9) збір за право використання місцевої символіки;</p> <p>10) збір за право проведення кіно- і телезйомок;</p> <p>11) збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей;</p> <p>12) пункт 12 частини другої статті 15 виключено;</p> <p>13) збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;</p> <p>14) збір із власників собак.</p>

Продовження переліку

Загальнодержавні податки і збори	Місцеві податки та збори
25) збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (початковий, регулярний, спеціальний); 26) збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками; 27) збір за проведення гастрольних заходів; 28) збір у вигляді цільової надбавки до затвердженого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності; 29) судовий збір (закон в стадії розробки)	

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть принципи оподаткування в Україні.
2. Дайте визначення системи оподаткування.
3. Назвіть загальнодержавні та місцеві податки в Україні.
4. Розкрийте роль податків у сучасних демократичних суспільствах та країнах з перехідною економікою.
5. Податкова система держави в забезпеченні суспільного добробуту громадян.
6. Податкова політика держави та її вплив на економіку.

2.2. Змістовий модуль 2: Міжнародні аспекти оподаткування

2.2.1. Тема 4. Податкові системи зарубіжних країн

Податкові системи країн з ринковою економікою є відображенням конкретного економічного середовища, а також цілий ряд національних особливостей, що склалися в цих країнах протягом певного історичного розвитку. Тому ці системи суттєво відрізняються одна від одної за складом і структурою податків, способом стягування, ставками, фіскальними повноваженнями різних рівнів влади, податкової бази та інші, але при детальному аналізі можна виявити дві головні загальні риси:

- постійний конкретний пошук шляхів збільшення доходів держави;

- побудова податкової системи на базі суспільно прийнятих принципів в економічній теорії про рівність, справедливість та ефективність оподаткування.

Перша з рис реалізується у формі широкомасштабних податкових реформ, шляхом введення нових податків, зміни податкової бази, співвідношення різних видів податків, використанні прогресивного і пропорційного оподаткування, перерозподілу податкового тягаря.

За допомогою цих рис можна оцінити якість податкової системи держави. Різні цілі, яких дотримується податкова політика, не обов'язково поєднуються одна з одною. В тих випадках коли виникають протиріччя, необхідно досягати тимчасового компромісу. Так, наприклад, принцип рівності оподаткування потребує ускладнення адміністративної системи, що сприятиме зростанню адміністративних видатків, а регулююча функція податків може порушити принцип справедливості й рівності оподаткування.

Принцип рівності і справедливості оподаткування є загальним для побудови податкових систем розвинутих країн. Можна виділити два підходи до його реалізації: перший базується на теорії еквівалентності "податки – суспільні блага", згідно з яким, справедливою податковою системою вважається та, при якій податок, що сплачується платниками, відповідає вигодам, які вони отримують від послуг держави. Іншими словами справедливість податкової системи залежить від структури державних видатків.

Другий підхід виходить із “здатності платити” – кожен суб’єкт оподаткування повинен внести свою частку залежно від платоспроможності платника податку. Жоден із цих підходів не є задовільним або таким, що легко здійснюється на практиці, кожен має свої переваги і недоліки, і, як правило, кожна податкова система поєднує елементи цих підходів.

Сучасний період розвитку економіки характеризується збільшенням частки національного доходу, яка вилучається через податки. Якщо до першої світової війни податки склали від 16 до 20% національного доходу, то в 70-х роках вони збільшилися до 25–45%. Для того щоб зрозуміти вплив податків на весь процес виробництва та обіг капіталу, необхідно показати їх місце не тільки в національному доході, а й у валовому внутрішньому продукті, пов’язати процес руху податків з розширенням відтворенням цього продукту.

Статистичні дані по країнах з розвинутою ринковою економікою показують, що протягом тривалого історичного періоду темпи росту податків випереджають темпи росту ВВП. Вилучення в якості податків третини або більшої частини ВВП пов’язано з розширенням сфери впливу держави на процес розширеного відтворення. У свою чергу величина вилученого ВВП у багатьох аспектах визначає структуру та темпи росту суспільного відтворення.

Рух податків як частини вартості, акумульованої державою, щільно пов’язаний із рухом всього суспільного капіталу. Як зазначалося, значна частина заробітної плати, а також частина прибутку вилучається державою у вигляді податків. Тому в процесі обертання суспільного капіталу в його грошовій формі відбуваються зміни у податках.

**Динаміка питомої ваги
податкових надходжень у відсотках до ВВП***

Країна	Роки								
	1900	1913	1938	1950	1955	1960	1965	1974	2004
США	7,5	8,3	18,3	25,2	26,7	29,6	29,3	30,9	31,9
Англія	13,0	11,8	22,9	38,8	33,5	30,3	34,8	36,4**	40,8
Франція	11,0	11,1	23,0	32,6	32,0	34,0	38,2	39,6	49,8
Німеччина	-	11,8	36,9*	32,7	31,9	34,4	36,0	39,2	43,2
Японія	-	-	11,6	18,0	18,2	18,3	19,7	20,5**	30,3

* Джерело: National Accounts of OECD Countries, OECD, Paris, 2005

Податкові системи європейських країн побудовані саме на цих принципах, які реалізуються у формі широкомасштабних податкових реформ, шляхом введення нових податків, зміни податкової бази, співвідношення різних видів податків, використанні прогресивного і пропорційного оподаткування, перерозподілу податкового тягаря.

За допомогою цих ознак можна оцінити якість податкової системи держави. Різні цілі, яких дотримується податкова політика, не обов'язково поєднуються одна з одною, у тих випадках коли виникають протиріччя, необхідно досягати тимчасового компромісу. Так наприклад, принцип рівності оподаткування потребує ускладнення адміністративної системи, що спричинять зростання адміністративних видатків, а регулююча функція податків може порушити принцип справедливості й рівності оподаткування.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть принципи побудови податкових систем зарубіжних країн.
2. Дайте характеристику податкової системи США
3. Дайте характеристику податкової системи Росії.
4. Дайте характеристику податкової системи Німеччини.
5. Дайте характеристику податкової системи Великобританії.
6. Дайте характеристику податкової системи Франції.

2.2.2. Тема 5. Інтеграція податкової системи України до європейського економічного простору

Друга половина XX сторіччя ознаменувалася створенням і стрімким розгортанням інтеграційних об'єднань у Західній Європі. В основі цих процесів закладені глибинні фактори, що пов'язані з об'єктивними потребами розвитку виробництва, торгівлі, сфери послуг, соціальної інфраструктури.

Специфічна риса інтеграції – її регіональний характер, вона має тенденцію розвиватися в тих регіонах, де є необхідні економічні і політичні передумови, і об'єднує переважно сусідні, територіально близькі країни, на відміну від міжнародного співробітництва в інших його проявах, яке може бути між різними країнами чи регіонами.

Інтеграція може виникати між подібними, однорідними за соціально-економічним змістом державами, або між країнами, які мають визначені спільні соціально-політичні інтереси і цілі. Питання інтеграції вчені провідних економічних шкіл розглядали з різних підходів. Так представники неоліберального напрямку визначали інтеграцію, як усунення перешкод на шляху вільної гри ринкових сил. Неокейсіанці вбачали під інтеграцією процес розробки державами спільної економічної політики і переходу до наднаціональної, наддержавної влади. Проте в середині 70-х років дійшли думки, що «Інтеграція – складне явище, що охоплює і інтегруючу дію ринкових сил, і поступовий процес узгодження економічної політики урядами країн-учасниць».

Інтеграція – явище більш досконале ніж інші форми міжнародної співпраці, оскільки при інших рівних умовах вона здатна досягти значно більшого економічного ефекту.

Гармонізація податкових систем ЄС – явище яке виникло поступово, в процесі соціально-політичної, економічної інтеграції європейських країн. Гармонізація розпочалася не як адміністративна дія, а як об'єктивний процес глобалізації світової економіки, який вимагає ефективного використання ресурсів, збільшення ринків збуту, подальшого розвитку науки і технології.

Необхідно зважити на те, що найбільшою перешкодою в економічній інтеграції була наявність національних митних систем. Першим кроком у напрямку інтеграції європейських країн було створення митного союзу, що започаткувало побудову Європейського економічного співтовариства. Обов'язковими умовами такого союзу є відміна мита і кількісних обмежень у взаємній торгівлі країн-учасниць, встановлення єдиного митного тарифу, проведення спільної торгової політики відносно третіх країн. Досягнення цих цілей необхідне для забезпечення сприятливих умов розвитку національної промисловості. З одного боку, вона має можливість виробляти продукцію в розрахунок на більший за розміром ринок інтеграційного угруповання, з другого – отримує захист від конкурентів із третіх країн.

Гармонізація податкової системи України відповідно до вимог ЄС є обов'язковим, проте найбільш складним і трудомістким завданням. Суть питання полягає в тому, що в податковій системі України спостерігаються як елементи податкових систем періоду існування соціалістичної системи, так і певні риси, що притаманні

країнам з ринковою економікою, тому, на нашу думку, мова може йти про певну відносну гармонізацію як перший етап наближення податкової системи до вимог ЄС. Потрібно відмітити, що повна гармонізація практично не можлива. Як показує досвід країн ЄС, значні відмінності в обчисленні і справлянні податків не доцільні в першу чергу з економічної точки зору, оскільки через податки здійснюється перерозподіл ВВП між країнами –учасницями.

Відмінності в оподаткуванні не сприяють досягненню стабільного економічного розвитку, а зумовлюють певні конфлікти. Тому, на нашу думку, для країн Східної Європи, що зацікавлені в інтеграції, на першому етапі слід вести мову про досягнення єдиних умов оподаткування за основними податками, які стоять на шляху вільного пересування товарів і послуг, капіталу, робочої сили. Для України це може бути податок на додану вартість, мито, акциз, податки з громадян, податок на прибуток підприємств, податки які складають основу податкових надходжень до бюджету.

Досвід європейських країн показує, що інтеграційні процеси в економіці беруть свій початок зі створення найбільш сприятливих умов для торгівлі окремими товарами. Податкова інтеграція починається саме з інтеграційних процесів у митній політиці. Цей напрямок можна вважати правильним, оскільки приведення у відповідність митних платежів є вихідним моментом гармонізації податкових систем у цілому і оскільки якраз мито першим стоїть на заваді економічній інтеграції, тоді як більшість інших податків регулюють внутрішні процеси споживання і нагромадження.

Актуальним у цьому плані, з нашої точки зору, буде поступово змістити акценти реформування податкової системи України відповідно до норм і принципів ЄС. Вихідною метою реформування має бути створення сприятливих умов для розвитку національного виробництва, підвищення його ефективності та якості.

Питання для самоконтролю:

1. Роль податків в інтеграційних процесах.
2. Гармонізація податкових систем: загальна характеристика.
3. ПДВ в умовах європейської інтеграції.
4. Прямі податки та необхідність їх гармонізації в умовах спільного ринку.
5. Акцизний збір в умовах європейської інтеграції.

2.3. Змістовий модуль 3.

Податки на споживання

2.3.1. Тема 6. Податок на додану вартість

ПДВ – це один із найбільшрозповсюджених універсальних акцизів у світі. Започатковано оподаткування доданої вартості у Франції у 1955р. Теорію цього податку і механізм застосування запропонував французький економіст Лоре. Найбільший вплив і розповсюдження ПДВ отримав у 1957 році у зв'язку зі створенням Європейського економічного співтовариства. Всі країни – члени ЄС застосовують ПДВ. Більше того, це єдина форма універсального акцизу, яку їм дозволено застосовувати.

Особливістю ПДВ, на відміну від податку з обороту є те, що він не поширюється на додану вартість, яка вже була раніше оподаткована. Хоча податок стягується багаторазово він охоплює щоразу тільки новостворену вартість. Він не складний в обчисленні, забезпечує сталі надходження, оскільки додана вартість досить стабільний показник.

Надходження ПДВ рівномірно розповсюджуються по території країни, що частково вирішує проблему взаємовідносин між центральним і місцевим бюджетами.

Додану вартість, яка є об'єктом оподаткування, визначають трьома методами. У зв'язку з цим виділяють 3 форми ПДВ:

- ◆ товарна або продуктова;
- ◆ дохідна або прибуткова;
- ◆ споживча.

У відповідності до продуктової форми додана вартість на кожній стадії виробництва та обігу товарів визначається шляхом зменшення ціни реалізації на вартість використаних для цього матеріальних ресурсів. Витрати, що пов'язані з купівлею та експлуатацією основних фондів, вираховуються і т.ч. оподатковуються разом з іншими елементами вартості.

Дохідна форма дає можливість часткового зменшення об'єкта оподаткування на суму витрат, пов'язаних з купівлею та експлуатацією основних фондів, але тільки у розмірах її амортизації.

Споживча форма дозволяє одразу зменшити додану вартість на вартість основних фондів у момент купівлі. Це важлива перевага, оскільки така форма розрахунку у випадку оподаткування доданої вартості не може негативно впливати на інвестиції в основні фонди.

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

Визначення сум сплати ПДВ може проводитися різними способами:

- ♦ метод віднімання – додана вартість розраховується як різниця між сумами продажу та купівлі, а потім до неї застосовується ставка оподаткування;

- ♦ метод додавання – складають окремі елементи доданої вартості, а потім до неї застосовується ставка оподаткування;

- ♦ кредитний метод – попередня сума доданої вартості не розраховується, а сума, що підлягає сплаті, визначається шляхом віднімання з податкового зобов'язання, суми ПДВ, що отримана при продажу товарів, робіт, послуг податкового кредиту, який зазначенов накладній на купівлю.

Кредитний метод має 2 важливі переваги:

- ♦ сприяє скороченню адміністративних витрат, пов'язаних з обслуговуванням механізму дії податку. Певним чином забезпечується самоконтроль платників за правильністю сплати податків;

- ♦ передбачає можливість застосування декількох ставок ПДВ.

При застосуванні ПДВ використовуються 2 принципи:

1. Принцип місця призначення.

2. Принцип країни походження.

Згідно з принципом місця призначення ПДВ стягується з усіх товарів і послуг, які були ввезені до країни для кінцевого споживання. Базою оподаткування ПДВ у рамках всієї економіки є ВВП – валові інвестиції +(-) сальдо експорту (імпорту).

Відповідно до принципу країни походження оподатковуються товари, які виробляються в даній країні. Згідно з цим принципом оподатковується експорт і не оподатковується імпорт. По суті, ПДВ згідно з цим принципом виступає податком на виробництво продукції. Базою оподаткування ПДВ виступає ВВП – ВІ (валові інвестиції). Цей принцип ПДВ почав застосовуватися в країнах Європейського союзу з 1993р.

Зверніть увагу на порядок нарахування податку на додану вартість :

1. Для товарів, що обкладаються митом і акцизним збором:

$$\sum \text{ПДВ} = \frac{(\text{Митн.варт.} + \sum \text{мита} + \sum \text{акцизу}) \times 20\%}{100\%}.$$

2. Для товарів, що обкладаються тільки митом:

$$\sum \text{ПДВ} = \frac{(\text{Митн.варт.} + \sum \text{мита}) \times 20\%}{100\%}.$$

3. Для товарів, що оподатковуються тільки акцизом:

$$\sum \text{ПДВ} = \frac{(\text{Варт.товару} + \sum \text{акцизу}) \times 20\%}{100\%}$$

4. Для товарів, що не обкладаються ні митом, ні акцизом:

$$\sum \text{ПДВ} = \frac{\text{Варт.товару} \times 20\%}{100\%}$$

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте економічну суть податку на додану вартість.
2. Назвіть методи розрахунку доданої вартості та принципи застосування ПДВ.
3. Дайте визначення платника, бази оподаткування, об'єкта, термінів сплати, пільг згідно з Законом України «Про ПДВ» № 168/97-ВР від 03.04.1997.

2.3.2. Тема 7. Акцизний збір

Акцизи – це податки, які встановлюються у вигляді надбавки до ринкової ціни, вони характерні для системи ринкового ціноутворення, при якому держава майже не втручається в цей процес. Вона встановлює тільки надбавку до ціни, що характеризує її дохід, який вона відсікає від обсягу реалізації товару. Розрізняють фіксовані і пропорційні ставки акцизів.

Фіксований акциз встановлюється на 1 пачку сигарет незалежно від їх сорту і ціни реалізації. Такі акцизи створюють стабільну дохідну базу бюджету, бо не залежать від коливання цін, попиту і пропозиції. Держава не втрачає при падінні цін, однак і не має додаткових надходжень при їх зростанні.

Пропорційні ставки акцизів встановлюються у відсотках до обсягу реалізації і, на відміну від фіксованих, вони реагують на всі коливання цін на ринку. Державі вигідно використовувати саме пропорційні ставки при тенденції до зростання цін в умовах інфляції, бо тоді їх дохід не знецінюється.

Залежно від охоплення переліку товарів оподаткуванням акцизи поділяються на специфічні та універсальні.

Специфічні встановлюються на окремі види товарів (лікорогорілчані, автомобілі).

Універсальні встановлені для всього переліку реалізації товарів і послуг.

Історично спочатку виникли специфічні акцизи. Перехід до універсальних акцизів пов'язаний з тим, що перелік товарів, які оподатковуються акцизами, постійно розширювався, і тому економічно вигідніше було переходити до загального оподаткування товарів і послуг, ніж встановлювати ставки і обраховувати податок за окремими товарами.

Перша форма універсального акцизу – податок на купівлю/продаж. Суть цього податку полягає в тому, що оподатковується сукупний обсяг відповідно продажу чи купівлі товарів.

Друга форма – податок з обороту, який охопив оподаткуванням як товарний оборот, так і послуги.

При цих двох формах оподаткування відбувається на всіх стадіях виробництва і реалізації, таким чином воно є багаторазовим. Така система оподаткування має кумулятивний характер (податок накручується на податок на кожній стадії – це основний недолік податку з обороту).

З розвитком спеціалізації і кооперації ступінь кумулятивності зростає, і цей податок став гальмувати науково-технічний прогрес. Тому було розроблено податок на додану вартість (ПДВ), яким оподатковується лише знову створена вартість.

Об'єктом оподаткування акцизним збором для вітчизняних товарів є обороти з реалізації підакцизних товарів; обороти з реалізації товарів для промислової переробки, передачі товарів у середині підприємства для потреб власного споживання, а також своїм працівникам; з реалізації товарів без оплати їх вартості, а також в обмін на інші товари, роботи, послуги; передачі безоплатно або з частковою оплатою товарів іншим підприємствам та фізичним особам; з реалізації продукції, виготовленої на давальницьких умовах (із сировини замовника).

Об'єктом оподаткування імпорتنих товарів є їх митна вартість з урахуванням фактично сплачених сум мита, або їх кількісні показники у фізичному вимірі.

Перелік підакцизних товарів, як правило, включає в себе предмети розкошу та високорентабельні товари, споживання яких держава намагається обмежити.

Так, в Україні оподатковуються:

- ♦ алкогольні і тютюнові вироби;

- ♦ транспортні засоби;
- ♦ нафтопродукти;
- ♦ кава, шоколад;
- ♦ ювелірні, шкіряні та хутрові вироби.

Розрізняють такі ставки акцизного збору:

- а) тверді або фіксовані (на одиницю товару в кількісному виразі);
- б) відсоткові (тобто у відсотках до оборотів з реалізації товарів).

Суму акцизного збору визначають за формулами:

$$\sum \text{Акц.зб.} = [(C/v + \text{Приб.}) \cdot \text{Ставка акц.зб.}\%] : 100\%$$

$$\sum \text{Акц.зб.імпорт} = \frac{(\text{Митна варт. тов.} + \text{Мито}) \cdot \text{Ставка акц. зб.}\%}{100\%}$$

Акцизний збір з товарів, ставки по яким визначені в ЄВРО або в інших фіксованих одиницях (в національній валюті), обчислюється виходячи з натуральних показників відповідного товару в кількісному виразі. До того ж, по вітчизняних товарах, для визначення акцизного збору, сума в ЄВРО перераховується у валюту України за курсом Національного банку України на перший день місяця, в якому здійснюється відвантаження товарів, і залишається незмінною протягом місяця. А по товарах, що ввозяться в Україну – на день митного оформлення товарів або придбання марок акцизного збору.

Позитивні риси непрямих податків:

- а) забезпечують швидке надходження грошей до бюджету;
- б) вирішується проблема міжбюджетних відносин за рахунок того, що споживання більш-менш рівномірне в територіальному розрізі, таким чином забезпечуються стабільні податкові надходження від податків на споживання до місцевих бюджетів;
- в) справляють значний вплив на саму державу. Держава повинна забезпечити умови для розвитку виробництва і сфери послуг, оскільки чим більша реалізація, тим більші надходження до бюджету;

г) здійснюють вплив на споживачів регулюючи рівень цін в державі.

Негативні сторони непрямих податків:

- а) зворотна пропорційність платоспроможності покупців. Непрямі податки носять регресивний характер відносно доходів.
- б) справляння ПДВ призводить до втручання податкових органів у діяльність підприємств.

Історичний розвиток системи оподаткування призвів до поступового розмивання чітких відмінностей між прямими та непрямими податками. Універсальні форми непрямих оподаткування при перенесенні їх з сфери реалізації у сферу виробництва мають багато ознак прямого оподаткування.

Вивчити Декрет КМУ “Про акцизний збір” №18-92 від 26.12.1992 (із змінами і доповненнями) та Закон України “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” №329/95-ВР від 13.02.98.

Питання для самоконтролю:

- 1. Акцизний збір і особливості його обчислення в Україні.
- 2. Платники акцизного збору.
- 3. Дайте визначення об'єктів оподаткування.
- 4. Особливості оподаткування акцизним збором алкогольно-тютюнових виробів.

2.3.3. Тема 8. Мито

Непряме оподаткування передбачає сальдовий розподіл доходів громадян. Чим вищі доходи, тим більше їх залишається на власні потреби, тому, що рівень непрямих оподаткування відносно збалансований самим рівнем споживання. Таким чином, є стимул заробляти більше, і не має побоювань, що держава забере більшу частку додатково отриманих доходів.

З товарів, що переміщуються через митний кордон України, справляється мито, якщо інше не передбачено Митним Кодексом України, законодавством України та міжнародними договорами України.

Мито підвищує ціну конкурентного імпортного товару при його надходженні на внутрішній ринок країни, що дає змогу національ-

ним виробникам підвищити загальний рівень цін вітчизняних товарів та одержати додатковий прибуток.

Мито захищає внутрішні ціни і прибутки національних підприємств.

Введення мита може передбачати досягнення кількох цілей, серед яких:

- ◆ фіскальна;
- ◆ економічна;
- ◆ політична.

Введення мита може мати на меті здійснення економічного тиску на певні держави або надання їм режиму найбільшого сприяння з політичних мотивів.

Платниками мита є будь-які фізичні або юридичні особи, які здійснюють переміщення через митний кордон України товарів або інших предметів.

Об'єктом оподаткування митом виступає митна вартість товарів або інших предметів.

Мито сплачується при здійсненні митного оформлення товарів на підставі основного митного документа – “Вантажної митної Декларації”.

Митним кордоном України є межі митної території України, що включає територію штучних островів, установок та споруд, що створюються в економічно-морській зоні України. Митний кордон України збігається з Державним кордоном країни за винятком території спеціальних митних зон, межі яких є складовою частиною митного кордону України.

Існують такі види переміщень через митний кордон України:

- ◆ ввезення в Україну та вивезення з України товарів та інших предметів;
- ◆ транзит через територію України, переміщення товарів та інших предметів під митним контролем через територію України між двома або в межах одного пункту на її митному кордоні.

Законом України “Про єдиний митний тариф” передбачається існування двох видів мита:

- ◆ імпортного;
- ◆ експортного.

Ввізне (імпортне) мито нараховується на товари під час їх ввезення і виконує такі основні функції:

а) формує оптимальну структуру імпорту шляхом диференціації ставок на ввезення різноманітних товарів;

б) впливає на господарську діяльність підприємств та соціальну сферу в суспільстві, виступаючи складовою частиною механізму ціноутворення;

в) через проведення політики протекціонізму захищає окремі галузі національної економіки від можливого заподіяння збитків іноземною конкуренцією;

г) дозволяє проводити активну зовнішньо-торговельну політику та впливати на партнерів під час проведення торговельних переговорів, формувати митні союзи;

д) сприяє оптимізації співвідношення експорту та імпорту, митних витрат та надходжень, досягненню сприятливого торговельного балансу.

Вивізне (експортне) мито нараховується на товари під час їх вивезення за межі митної території країни. Його застосовують з метою одержання додаткових надходжень до державного бюджету та регулювання експорту окремих видів товарів. Це не розповсюджений вид мита, і фактичне існування цього мита в законодавстві свідчить про низький рівень розвитку економіки країни; в Україні експортне мито запропоновано для захисту споживчого ринку України та поліпшення структури експорту.

На сьогодні вивізне мито застосовується до таких видів товарів: насіння соняшнику, жива худоба та шкіряна сировина, металобрухт.

Відповідно до режиму митної політики можна виділити такі види мита:

- 1) статистичне;
- 2) протекціоністське;
- 3) фіскальне;
- 4) преференційне.

Статистичне мито встановлюється з метою обліку експорту та імпорту товарів в умовах зовнішньої торгівлі. Статистична інформація використовується для:

- ◆ визначення стратегії, тактики та основних напрямків розвитку зовнішньо-економічної діяльності, проведення переговорів з торговельно-економічних питань;

- ♦ застосування методів тарифного і нетарифного регулювання;
- ♦ складання платіжного балансу, планування і проведення валютно-фінансової політики;
- ♦ визначення ринків збуту товарів та ін.

Статистичне мито не має бюджетного призначення і ставки його не високі.

Фіскальне мито має бюджетне призначення і встановлюється на товари сталого попиту.

Протекціоністське мито вводиться в односторонньому порядку з метою захисту внутрішнього ринку від конкуренції з боку товарів іноземного виробництва.

Преференційне мито протилежне протекціоністському, встановлюється на двосторонній або багатосторонній основі з метою сприяння міжнародній торгівлі.

Особливі види мита використовуються з метою захисту внутрішнього ринку, вітчизняних товаровиробників, а також економічних інтересів, що визначається законодавством України під час ввезення та вивезення товарів, незалежно від інших видів мита, застосовується:

- 1) попереднє та/або остаточне спеціальне мито;
- 2) тимчасове та/або остаточне антидемпінгове мито;
- 3) попереднє та/або остаточне компенсаційне мито.

Спеціальне мито застосовується:

- ♦ У разі коли товар ввозиться на митну територію України в такій кількості і на таких умовах, що завдає збитків або існує загроза заподіяння значних збитків українським виробникам подібного товару або безпосередньо конкуруючого товару;
- ♦ як запобіжні заходи щодо учасників зовнішньо-економічної діяльності, які порушують загальнодержавні інтереси в цій галузі, або для припинення недобросовісної конкуренції у випадках, що визначаються законами України;
- ♦ у відповідь на дискримінаційні або недружні дії з боку іноземних держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують використання законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньо-економічної діяльності.

Антидемпінгове мито вводиться для захисту внутрішнього ринку в умовах товарного демпінгу.

Під демпінгом розуміється продаж товарів за ціною нижчою, ніж середня ціна продажу подібного товару в країні-експортері.

Компенсаційне мито встановлюється з метою компенсації субсидії, яка надається виробникам даного товару державними фондами.

Компенсаційне мито має врівноважувати ціни на іноземні та вітчизняні товари з метою виключення цінової конкуренції.

Види ставок мита:

- ◆ адвалорні ставки – це ставки мита, визначені у відсотках до митної вартості товару;
- ◆ специфічні ставки – це ставки мита, визначені в фіксованих одиницях на предмет оподаткування;
- ◆ комбінована ставка – це ставка мита, в якій поєднується відсоткова ставка та фіксована (тверда) ставка.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть види мита та опишіть його еволюцію.
2. Механізм формування ставок мита та їх різновиди.
3. Що таке Єдиний митний тариф?
4. Розкрийте методи визначення митної вартості.

2.4. Змістовий модуль 4: Податки на доходи і прибутки

2.4.1. Тема 9. Податок на прибуток підприємств

Податок на прибуток підприємств в Україні характеризується як аналог розповсюдженого у світі податку на прибуток корпорацій. З розвитком акціонерної форми власності прибуток став важливим об'єктом оподаткування, а тому вимагав особливих форм обкладення. В зарубіжних країнах, як правило, при приватній організаційно-правовій формі ведення бізнесу як до власника, так і до найманих робітників і службовців застосовується індивідуальний прибутковий податок (відповідно об'єктом оподаткування виступає прибуток власника або заробітна плата робітників і службовців).

Прибутковий податок відіграє важливу роль у фінансовому регулюванні економіки. Регулюючий механізм цього податку реалізується через диференціацію ставок і пільгове оподаткування. Розмежовуючи прибуткове оподаткування юридичних та фізичних осіб

і встановлюючи для них різний рівень ставок, держава підтримує певні пропорції між фондом споживання і фондом нагромадження. Встановлюючи пільгове оподаткування з пониженням ставки або зі звільненням для окремих галузей і регіонів, держава стимулює відповідний перелив капіталу і веде певну структурну політику.

Держава може встановлювати пільгове оподаткування тих напрямків формування і використання фондів, в яких зацікавлене суспільство. Незважаючи на труднощі справляння цього податку, він використовується практично у всіх країнах світу, у т.ч. і в Україні.

Чинний у даний час в Україні податок на прибуток підприємств має значну зовнішню подібність до податку на прибуток корпорацій зарубіжних країн. І дійсно, фактично всі діючі підприємства у своїй організаційній формі втілюють ознаки колективної форми власності, тобто їхній прибуток має явні ознаки колективного прибутку. Проте на відміну від Європейських країн, прибуток підприємств, заснованих на приватному капіталі, оподатковується податком на прибуток також, як акціонерні товариства. В Україні відношення власності ще не прийняло такого рівня розвитку, щоб можна було чітко визначити об'єкт оподаткування, виходячи із застосовуваного підходу в країнах із розвинутою ринковою економікою.

У країнах із розвинутою ринковою економікою основним прямим засобом централізації ВВП у бюджет є особистий прибутковий податок. Але одним із головних регуляторів виробничо-господарських процесів є податок на прибуток корпорацій. При цьому існує стійка тенденція до зменшення питомої ваги даного податку в загальній сумі податкових надходжень.

Але в багатьох постсоціалістичних країнах Східної Європи й країнах СНД частка податку з прибутку підприємств у дохідній частині бюджету перевищує частку прибуткового податку з громадян. Це зумовлено інерційністю фінансів, оскільки в умовах планово-адміністративної економіки основні фінансові ресурси були зосереджені на підприємствах, а громадяни мали обмежені доходи.

Розвиток теорії прибутку здійснювався за двома провідними напрямками: компенсаторним та функціональним. Перший з них пояснює походження прибутку як винагороду, плату підприємцю, власникам підприємства за вкладений капітал, прийняття ризику, а також успішне виконання економічних та управлінських функцій.

Група функціональних теорій належить до об'єктивних концепцій, у яких визначальну роль у створенні прибутку відведено економічному середовищу: монопольному становищу підприємства, кон'юнктурному та інституціональному поясненню виникнення прибутку. Західні концепції сутності та характеру прибутку доповнюються технологічними та інноваційними теоріями. Зміст їх полягає у тому, що прибутковість, вища за середній рівень, пояснюється результатами застосування новітніх методів виробництва й різних нововведень. Новітні методи управління, маркетингу, сучасні програми фінансування та обліку сприяють збільшенню обсягів продажу вдосконалених або нових товарів. Саме це і породжує різницю між існуючими цінами й витратами, зниження останніх генерує прибуток.

Практика підтверджує можливість отримання надприбутків тими компаніями, діяльність яких ґрунтується на інноваційній стратегії – упровадженні новітніх досягнень у масове виробництво. Але переваги технічного прогресу окремої фірми поступово нівелюються, це відбувається тоді, коли аналогічну продукцію починають виготовляти конкуренти компанії.

З теоретичної точки зору прибуток у трансформаційний період виступає як об'єкт та інструмент управління, в якому сконцентровано інтереси майже всіх суб'єктів економічної діяльності. Він є джерелом фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та держави. Як особливе джерело формування й поповнення фінансових ресурсів підприємницьких структур прибуток із переходом до ринкової економіки є тією частиною грошових нагромаджень підприємства, яка сприяє розширенню виробництва. В цьому полягає відтворювальна та стимулююча функція прибутку. Як важливий показник оцінки фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання, його фінансового стану і перспектив розвитку прибуток є показником ефективності функціонування підприємства в цілому й фінансових можливостей держави. Саме тому він виконує контролюючу функцію та сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва, доцільності змін у ціновій політиці, розширення асортименту товарів.

Також прибуток значно впливає на величину фінансових ресурсів держави, зокрема бюджетних ресурсів і фінансів суб'єктів господарювання. Він характеризує економічні й соціальні проце-

си та явища, впливає на визначення загальноекономічних пропорцій, рівень фінансового забезпечення суспільного виробництва, темпи нагромадження. Взаємозв'язок прибутку з макроекономічними показниками найповніше відображено на всіх стадіях руху ВВП: при створенні, розподілі та використанні.

Законом України „Про оподаткування прибутку підприємств” у редакції 1997 р. було запропоновано принципово новий підхід до визначення об'єкта оподаткування. Прибуток визначається шляхом зменшення суми валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку, а також на суму амортизаційних відрахувань.

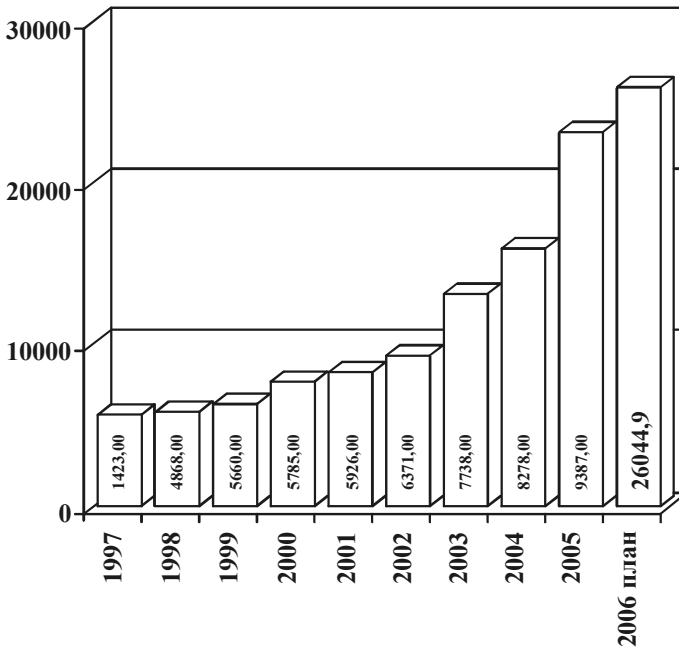

Рис. 1. Динаміка надходження податку на прибуток підприємства до млн. грн.

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

Звернемо увагу на визначення прибутку до оподаткування за схемою:

$$П = СВД - ВВ - А$$

П – прибуток до оподаткування;

ВВ – валові витрати виробництва;

А – амортизаційні відрахування;

СВД – скоригований дохід;

Такий метод обчислення бази оподаткування приводить до виникнення різних показників прибутку за бухгалтерським та податковим обліком. У бухгалтерському обліку це показник прибутку, виведений за правилами такого обліку, а для обчислення прибутку, що підлягає оподаткуванню, потрібно вести так званий податковий облік, який дасть можливість визначити реальну базу для обчислення податку на прибуток підприємств.

Платниками податку є юридичні та фізичні особи як резиденти, так і нерезиденти України, які здійснюють на території України підприємницьку діяльність.

Закон передбачає, що платники податку, які мають філії, можуть сплачувати консолідований податок на прибуток, а саме: юридична особа або головне підприємство може обрати сплату консолідованого податку на прибуток підприємств. Вибір форми сплати здійснюється самостійно до початку звітного року, про що повідомляються податкові органи за місцем знаходження головного підприємства або філії. Зміна вибраної форми сплати податку упродовж року не дозволяється.

При сплаті консолідованого податку платник сам визначає розмір податку та сплачує до відповідних бюджетів за місцем знаходження філії пропорційно питомій вазі суми валових витрат філії та амортизаційних відрахувань, нарахованих по основних фондах такого платника, які розташовані за місцем знаходження філії, у загальній сумі валових витрат та амортизаційних відрахувань такого платника податку.

Базова ставка податку – 25 %. За ставкою 15% оподатковуються дивіденди нерезидентів (податок на репатріацію доходів на нерезидента складає 15%). За ставкою 6% оподатковуються доходи нерезидентів від фрахту, у зв'язку із здійсненням міжнародних перевезень та валові доходи страхувальників за договорами страху-

вання і перестраховання життя в разі дострокового розірвання договору, не пов'язаного зі смертю застрахованої особи (0% – за звичайних умов). За ставкою 3% оподатковуються інші доходи від страхової діяльності. Доходи страховика від здійснення діяльності, не пов'язаної зі страхуванням, оподатковуються за ставкою 25%.

Досить широкого застосування набула така складова, як амортизаційні відрахування, що по своїй суті є знижкою з податку на прибуток підприємств. Тому чим більшу частку прибутку підприємство може віднести на амортизацію, тим менше податків воно сплачує і більше доходів залишається у його розпорядженні.

Економічне призначення амортизаційних відрахувань полягає у нагромадженні фінансових ресурсів для забезпечення своєчасного відновлення машин і обладнання, передавальних пристроїв, будівель і споруд. Однак в умовах інфляційних процесів амортизаційні відрахування швидко знецінюються, оскільки вартість нової техніки зростає, а амортизація нараховується за єдиними нормами до залишкової незмінної балансової вартості основних фондів.

Норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду в такому розмірі (у розрахунку на податковий квартал):

- група 1 – 2%;
- група 2 – 10%;
- група 3 – 6 %;
- група 4 – 15%.

Зазначимо, що ці норми амортизації застосовуються до основних фондів, придбаних 31 січня 2004 року. До основних фондів придбаних до 1 січня 2004 року, діють такі норми:

- для групи 1 – 1,25%;
- для групи 2 – 6,25%;
- для групи 3 – 3,75%;
- для групи 4 – 15%.

Балансова вартість групи основних фондів (окремого об'єкта основних фондів групи 1) на початок розрахункового кварталу визначається за формулою:

$$B(a) = B(a-1) + П(a-1) - В(a-1) - A(a-1),$$

де $B(a)$ – балансова вартість групи (окремого об'єкта основних фондів групи 1) на початок розрахункового періоду;

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

$B(a-1)$ – балансова вартість групи (окремого об'єкта основних фондів групи 1) на початок кварталу, що передував розрахунковому;

$P(a-1)$ – сума витрат, понесених на придбання основних фондів, здійснення капітального ремонту, модернізацій та інших поліпшень основних фондів, що підлягають амортизації, протягом кварталу, що передує розрахунковому;

$V(a-1)$ – сума виведених з експлуатації основних фондів (окремого об'єкта основних фондів групи 1) протягом кварталу, що передував розрахунковому;

$A(a-)$ – сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у кварталі, що передував розрахунковому.

Для зменшення негативних наслідків знецінювання амортизаційних відрахувань балансова вартість груп основних фондів та нематеріальних активів, згідно з рішенням уряду, щорічно індексується. При цьому застосовується коефіцієнт індексації, який визначається за формулою:

$$K_i = [i(a-1) - 10] : 100,$$

де i ($a-1$) – індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація.

Якщо значення K_i не перевищує одиниці, індексація не проводиться.

В Україні така індексація була проведена станом на 01.05.92 р., 01.08.93р., 01.01.95р. і 01.04.96р. Однак одноразова переоцінка не може забезпечити вичерпного вирішення зазначеної проблеми, оскільки вона проводиться наздогін інфляції. Крім того, з технічних причин індексацію балансової вартості основних засобів неможливо проводити часто, оскільки це дуже трудомісткий процес. Одним з можливих способів вирішення даної проблеми може бути застосування натомість чи в додаток до традиційного у вітчизняній практиці методу прямолінійного й інших методів нарахування амортизації, що використовуються у промислових розвинених країнах світу.

Вивчення зарубіжної економічної літератури свідчить про існування близько тридцяти різних методів нарахування амортизаційних відрахувань. Серед них найбільш широко використовуваними є лінійний метод, метод зменшувального залишку при

подвійній нормі амортизації, списання вартості за сумою чисел (кумулятивний) та інші.

Питання для самоконтролю:

1. Платники, об'єкт та ставки.
2. Визначте, з чого складається валовий дохід платника.
3. Валові витрати підприємства їх склад та структура.
4. Операції особливого виду та їх оподаткування.
5. Пільги та строки.
6. Санкції.
7. Особливості сплати консолідованого податку.

2.4.2. Тема 10. Податок з доходів фізичних осіб

Податок на доходи громадян – третій за значимістю податок у формуванні доходів Зведеного бюджету України.

На відміну від України, в розвинених країнах світу цей податок є найбільшим джерелом формування Зведеного бюджету. Так, у США близько 40% Федерального бюджету формується за рахунок цього податку.

Питома вага прибуткового податку в Україні в загальних доходах бюджету зростала протягом 1993-2004рр. з 5,8% до 18,8% відповідно. Зокрема, у 1997р. цей податок складав 12,3% доходів бюджету або 3,3 млрд грн. В 1998р. частка податку становила 12,4% або 3,6 млрд. грн. У 1999р. – 13,5% або 4,4 млрд грн, а в 2000р. – 12,3% або 6,4 млрд грн, у 2001 р. – 16,0% або 8,8 млрд грн, у 2002 р. – 17,5%, або 10,8 млрд грн, у 2003 році – 18,2 % – 12,3 млрд грн, та у 2004 р. – 13.2 млрд грн – 18,8%.

1 січня 2004 року набув чинності Закон України від 22.05.2002 № 889-IV “Про податок з доходів фізичних осіб” (далі – Закон № 889). З 1 січня по 31 грудня 2006 року основну ставку податку з доходів фізичних осіб встановлено на рівні 13 відсотків незалежно від розміру та місця отримання доходу. З 1 січня 2007 року ця ставка становить 15 відсотків.

Доходи фізичних осіб, отримані за місцем основної роботи, до 1 січня 2004 року підлягали оподаткуванню за прогресивною шкалою ставок прибуткового податку з громадян (від 10 до

40 відсотків). Доходи, отримані громадянами не за основним місцем роботи, оподатковувалися за єдиною ставкою – 20 відсотків.

Законом № 889 чітко визначено платників податку з доходів фізичних осіб, об'єкти оподаткування та перелік доходів, які включаються та не включаються до складу загального місячного або річного оподаткованого доходу.

Важливою особливістю для громадян, визначеною в новому законі, є встановлення права платника податку на податковий кредит за наслідками звітного податкового року, який є сумою витрат, фактично понесених платником податку у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів – фізичних або юридичних осіб протягом звітного року (крім витрат на сплату податку на додану вартість та акцизного збору). На суму податкового кредиту дозволяється зменшення суми загального річного оподаткованого доходу. Підстави для нарахування податкового кредиту із зазначенням конкретних сум відображаються у річній податковій декларації.

Інструкцію про порядок нарахування платником податку податкового кредиту щодо податку з доходів фізичних осіб затверджено наказом ДПА України від 22.09.2003 № 442, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 01.10.2003 за № 879/8200.

Слід підкреслити, що до податкового кредиту включаються тільки ті фактично понесені витрати, які підтверджені платником податку документально, а саме: фіскальним або товарним чеком, касовим ордером, товарною накладною, іншими розрахунковими документами або договором, які ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) та визначають суму таких витрат. Необхідно також звернути увагу на те, що податковий кредит може бути нарахований виключно резидентом, що має індивідуальний ідентифікаційний номер.

Право на нарахування податкового кредиту мають усі громадяни України, яким було надано ідентифікаційний код, і ті з них, хто протягом року сплачували за навчання у вищих навчальних закладах або виплачували іпотечний кредит, страхові премії за договорами довгострокового страхування, пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом. Проте не всю суму зазначених витрат можна віднести до податкового кредиту, законодавством встановлено такі межі: не більше суми прожиткового мінімуму для працездатних осіб, помноженого на коефіцієнт 1,4 в розрахунку за кожний місяць.

Якщо площа житла за рахунок іпотечного кредиту перевищує 100 м², то витрати на сплату відсотків за іпотечним кредитом, які можна віднести на податковий кредит з податку на доходи фізичних осіб, коригуються на коефіцієнт К, який розраховується за формулою:

$$K = \frac{100\text{м}^2}{\text{Фактична площа житла}}$$

Загальна сума нарахованого податкового кредиту не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу платника податку, одержаного протягом звітного року як заробітна плата.

Як і раніше, платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу. Однак замість неоподаткованого мінімуму доходів громадян введено поняття “податкової соціальної пільги”. Вона застосовується до доходу, отриманого платником податку як заробітна плата протягом звітного податкового місяця, якщо його розмір не перевищує суми місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 гривень (2006 р.: 483 грн.* 1,4; що становило 680 грн. на місяць; 2007 р.: 525 грн.* 1,4 = 740 грн.).

Необхідно звернути особливу увагу на те, що платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу на суму податкової соціальної пільги, якщо цей дохід, отриманий з джерел на території України та від одного працедавця у вигляді заробітної плати.

Розмір податкової соціальної пільги визначено від рівня мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленого законом на 1 січня звітного податкового року.

Податкова соціальна пільга надається:

1. Звичайна, у розмірі, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі, – будь-якому платнику податку, який відповідає вище зазначеним вимогам;

2. Підвищена, у розмірі, що дорівнює 150 відсоткам мінімальної заробітної плати, – платнику податку, який:

- ♦ є самотньою матір'ю або самотнім батьком (опікуном, піклувальником) – у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;
- ♦ утримує дитину – інваліда I або II групи – у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

- ♦ має трьох чи більше дітей віком до 18 років – у розрахунку на кожну таку дитину;
- ♦ є вдівцем або вдовою;
- ♦ є особою, віднесеною законом до 1-ої або 2-ої категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;
- ♦ є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом, військовослужбовцем строкової служби;
- ♦ є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства;
- ♦ є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянина, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів.

3. Подвійна, у розмірі, що дорівнює 200 відсоткам мінімальної заробітної плати – платнику податку, який є:

- ♦ особою, що є Героєм України, Героєм Радянського Союзу або повним кавалером ордена Слави чи Трудової Слави;
- ♦ учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу і має відповідні державні відзнаки;
- ♦ колишнім в'язнем концтаборів, гето та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;
- ♦ особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками;
- ♦ особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербурга, Російська Федерація) у період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року.

На перехідний період (2004-2006 рр.) установлюються такі розміри податкової соціальної пільги:

- ♦ 30 відсотків мінімальної заробітної плати – протягом 2004 року;
- ♦ 50 відсотків мінімальної заробітної плати – протягом 2005 року;
- ♦ 80 відсотків мінімальної заробітної плати (реально 50%) – протягом 2006 року.

З 1 січня 2007 року розмір податкової соціальної пільги становитиме 100 відсотків мінімальної заробітної плати (по факту 50%).

Відповідно до Закону України від 25.11.2003 № 1328-IV з 1 січня 2004 року розмір мінімальної заробітної плати встановлено у розмірі 205 гривень на місяць, з 1 січня 2005 року цей розмір становитиме 262 гривні на місяць, 31 січня 2006 року – 350 грн, з 1 січня 2007 року – 400 грн.

Якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав, податкова соціальна пільга застосовується один раз з підстави, що передбачає її найбільший розмір.

Необхідно також підкреслити, що податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого місячного доходу платникові податку у вигляді заробітної плати виключно за одним місцем його нарахування (виплати). При цьому платник податку подає працедавцеві заяву про самостійне обрання місця застосування податкової соціальної пільги.

Суттєві зміни внесено щодо порядку декларування доходів громадян. Так, річна декларація про майновий стан і доходи (податкова декларація) подається платником податку, якщо він:

- ◆ зобов'язаний подавати таку декларація згідно з нормами Закону № 889 або інших законів;
- ◆ має право подати таку декларацію для отримання податкового кредиту.

Відповідно до Закону № 889 обов'язок платника податку з подання декларації вважається виконаним, якщо він отримував доходи виключно від податкових агентів, зобов'язаних подавати звітність з цього податку у встановленому порядку. Податковий агент – це юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ) або фізична особа чи нерезидент або його представництво, які незалежно від їх організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати цей податок до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність органам державної податкової служби відповідно до закону, а також нести відповідальність за порушення норм закону.

Податковим агентом, зокрема, є фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, яка використовує найману працю інших фізичних осіб щодо виплати заробітної плати (інших виплат та винагород) таким іншим фізичним особам.

Для фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – застосовуються три способи оподаткування доходів, одержуваних ними від здійснення підприємницької діяльності, кожен з яких регулюється відповідними нормативно-правовими актами й має певні обмеження та переваги, а також різний порядок оподаткування таких доходів, ведення обліку доходів і витрат та порядок подання звітності. Тому кожна фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності – самостійно за своїм бажанням може вибрати той із можливих способів оподаткування, який найбільше відповідає особливостям та умовам здійснення його підприємницької діяльності.

Оподатковуваним доходом фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – одержаним від здійснення підприємницької діяльності без створення юридичної особи, вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між валовим доходом (виручкою у грошовій та натуральній формі) і документально підтвердженими витратами, безпосередньо пов'язаними з одержанням у відповідному звітному періоді доходом. Для забезпечення правильного визначення оподаткованого доходу фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності – зобов'язані вести облік доходів і витрат, безпосередньо пов'язаних з їх одержанням, та подавати до податкового органу у визначеному порядку податкові декларації.

Податок фізичним особам – суб'єктам підприємницької діяльності – обчислюється податковими органами на підставі поданих ними в установленому порядку податкових декларацій, в яких зазначається очікуваний (оціночний) у поточному році дохід або фактично одержані у звітному календарному році доходи, матеріали перевірок, проведених податковими органами, отриманих від фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності відомостей про виплачені їм доходи і утриманий або не утриманий податок (із зазначенням підстави для неутримання). Обчислений таким чином податок сплачується протягом календарного року авансовими платежами в установлені терміни, а в кінці року провадиться остаточний розрахунок суми податку з фактично отриманого ними доходу з урахуванням

сплаченого протягом звітного календарного року авансовими платежами податку.

Додатково нараховані за остаточними розрахунками суми податку підлягають сплаті не пізніше одного місяця з дня одержання податкового повідомлення податкового органу, а зайво сплачені суми податку підлягають поверненню платнику не пізніше одного місяця після проведення остаточного розрахунку шляхом зарахування на його банківський рахунок, відкритий у будь-якому комерційному банку, або надсилається поштовим переказом на адресу, зазначену у декларації, або за заявою платника зараховуються в рахунок майбутніх платежів.

Декларації до податкового органу фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності – подають щокварталу наростаючим підсумком з початку року у встановлені законом строки (протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, тобто не пізніше: 10 травня – за I квартал, 9 серпня – за перше півріччя, 9 листопада – за 9 місяців, 9 лютого наступного року – за звітний рік). У декларації наростаючим підсумком зазначаються загальні суми одержаного доходу, витрат і сплаченого податку за звітний календарний рік або інший період, за який здійснюється оподаткування (оподатковуваний період).

Якщо громадянин здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи з продажу товарів і надання супутніх такому продажу послуг на ринках, сплачуючи згідно з чинним законодавством ринковий збір, тоді він має право самостійно вибрати спосіб оподаткування доходів, одержаних від цієї діяльності, за фіксованим розміром податку шляхом придбання патенту за умови, що:

- ◆ кількість осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником фіксованого податку, не перевищує п'яти;
- ◆ валовий дохід такої фізичної особи від самостійного здійснення підприємницької діяльності або з використанням найманої праці за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю придбання патенту, не перевищує семи тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (119000 грн.).

Тобто враховуючи зазначене, для вибору такого способу оподаткування торгівля саме на ринку зі сплатою ринкового збору в

установленому чинним законодавством порядку та неперевищеного вищезазначеного розміру валового доходу такого громадянина за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю придбання патенту, є одними з основних умов.

Щоб одержати патент, платник податку подає до податкового органу заяву, складену у довільній формі, яка обов'язково має містити інформацію про місце здійснення підприємницької діяльності, оскільки розміри фіксованого податку встановлюються відповідною місцевою радою залежно від територіального розташування місця торгівлі (ринку), а також перелік осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником податку, або членів його сім'ї, які беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, та їхні ідентифікаційні номери, інформацію про доходи фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності від здійснення підприємницької діяльності за останні 12 місяців або про неотримання таких доходів. Подається також документ, що засвідчує сплату фіксованого податку в розмірі, встановленому відповідною місцевою радою для самостійного здійснення діяльності, або в розмірі, збільшеному на 50% на кожну особу, зазначену у заяві, у разі залучення до підприємницької діяльності найманих працівників чи членів сім'ї.

Відповідальність за достовірність даних, зазначених у заяві, несе платник податку відповідно до законодавства України. Для зазначення в заяві розміру одержаного валового доходу такий платник податку повинен вести особистий облік доходів у зручній для нього формі.

Патент про сплату фіксованого податку податковий орган зобов'язаний видати протягом трьох податкових днів.

На підставі цієї заяви заповнюється патент, в якому зазначаються сума фіксованої плати та місце здійснення підприємницької діяльності фізичною особою. Патент видається на строк від одного до дванадцяти календарних місяців за вибором платника фіксованого податку. У разі подовження терміну дії патенту на зворотному боці оригіналу патенту за підписом керівника, а в разі його відсутності – заступника керівника державної податкової інспекції, що видала патент, робиться відповідна відмітка на підставі документа про сплату фіксованого податку.

Розмір фіксованого податку, який встановлює відповідна місцева рада залежно від територіального розташування місця торгівлі, не може бути меншим 20 грн та більшим 100 грн за календарний місяць для громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність самостійно.

У разі коли платник фіксованого податку здійснює підприємницьку діяльність з використанням праці найманих осіб або за участю у підприємницькій діяльності членів його сім'ї, розмір фіксованого податку, встановлений місцевою радою для самостійного здійснення ним підприємницької діяльності, збільшується для такого платника податку на 50% за кожну особу, оскільки наймані працівники розширюють базу оподаткування такого платника податку.

Громадянин за бажанням може придбати патент на здійснення підприємницької діяльності на всій території України. Для одержання такого патенту фіксований податок встановлено в розмірі 100 грн на місяць.

Заяву (із зазначенням, зокрема, доходу платника фіксованого податку від здійснення підприємницької діяльності за останні 12 місяців, що передують місяцю придбання (продовження) патенту) для своєчасного отримання патенту або продовження терміну його дії, а також документ про сплату фіксованого податку необхідно подати податковому органу завчасно, оскільки здійснення підприємницької діяльності без патенту тягне за собою адміністративну відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності.

Патент може бути скасований (з його вилученням) за рішенням керівника податкового органу до закінчення строку його дії, якщо:

- ♦ за дорученням або від імені платника фіксованого податку здійснюється торгівля особою, відомості про яку не внесені до патенту. У цьому випадку громадянин-підприємець позбавляється права застосовувати фіксовану ставку податку протягом 12 календарних місяців, наступних за місяцем вчинення порушення, та сплачує штраф у розмірі повної суми фіксованого податку в розрахунку за місяць за кожну особу, відомості про яку не внесені до патенту;
- ♦ платник фіксованого податку, особи, які перебувають з ним у трудових відносинах, а також члени його сім'ї, які беруть

участь у підприємницькій діяльності, здійснюють торгівлю лікєро-горілочаними та тютюновими виробами (застосування фіксованого податку при здійсненні торгівлі лікєро-горілочаними та тютюновими виробами не дозволяється). У цьому випадку громадянин-підприємець притягається до відповідальності згідно із законодавством України.

Якщо платник фіксованого податку протягом календарного року має будь-які інші доходи (крім тих, що обкладаються фіксованим податком), вони оподатковуються в загальному порядку.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте економічну суть оподаткування доходів громадян.
2. Дайте визначення: платники, об'єкт, пільги, терміни сплати та ставки.
3. Вкажіть шляхи реформування прибуткового оподаткування громадян.
4. Зазначте алгоритм здійснення розрахунку податку з доходів фізичних осіб.

2.4.3. Тема 11. Вплив внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на доходи платників

В Україні система соціального страхування складається з пенсійного страхування, медичного страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, страхування на випадок безробіття. Проте на сьогоднішній день діють тільки чотири види обов'язкового соціального страхування, окрім медичного, і їх функціонування супроводжується серйозними проблемами як законодавчого, так і організаційного характеру.

З 1 січня 2007 року максимальна величина фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу, з яких справляються страхові внески до фондів соціального страхування та Пенсійного фонду, дорівнює п'ятнадцяти розмірам прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб.

На 1 січня 2007 р. прожитковий мінімум дорівнює 525 грн x 15 = 7875 грн.

Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, що здійснює управління фінансами пенсійного забезпечення.

Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування є:

1) суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, їх об'єднання, бюджетні, громадські організації, об'єднання громадян та інші юридичні особи, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, , що не мають статусу юридичної особи. Об'єктом оподаткування є: фактичні витрати на оплату праці працівників, які включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі. Ставка збору у 2006 році – 31,8 відсотки від об'єкта оподаткування, 2007 р. – 33,2 відсотки.

Для підприємств, установ і організацій, де працюють інваліди, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування визначається окремо за ставкою 4 відсотки від об'єкта оподаткування для працюючих інвалідів та за ставкою 33,2 відсотки від об'єкта оподаткування для інших працівників такого підприємства (якщо кількість інвалідів становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування визначається за ставкою 4 відсотки для всіх працівників).

2) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують(не використовують) працю найманих працівників, а також адвокати, їх помічники, приватні нотаріуси, інші особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності і займаються діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу. Об'єктом оподаткування є: сума оподаткованого доходу (прибутку).

3) фізичні особи, які працюють на умовах трудового договору, та фізичні особи, які виконують роботи згідно з цивільно-правовими договорами, в тому числі члени творчих спілок, творчі працівники. Об'єктом оподаткування є: сума оподаткованого доходу.

Ставка збору – 0,5 відсоток від об'єкта, якщо сукупний оподаткований дохід не перевищує прожиткового мінімуму для працездатних осіб на початок року; 2 відсотки від об'єкта оподатку-

вання, якщо сукупний оподатковуваний дохід перевищує прожитковий мінімум для працездатних осіб на початок року.

Для платників збору, які мають статус державного службовця або працюють на посадах, робота на яких зараховується до трудового стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до законів України „Про державну службу”, „Про прокуратуру”, „Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”, „Про наукову і науково-технічну діяльність”, „Про статус народного депутата України”, „Про Національний банк України”, Митного кодексу України, Положення про помічника-консультанта народного депутата України, ставки збору становлять:

1 відсоток від об'єкта оподаткування з частини сукупного оподаткованого доходу, що не перевищує 150 гривень; 2 відсотки від об'єкта оподаткування з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі від 151 до 250 гривень; 3 відсотки від об'єкта оподаткування, з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі від 251 до 350 гривень; 4 відсотки від об'єкта оподаткування з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі від 351 до 500 гривень; 5 відсотків від об'єкта оподаткування з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі понад 501 гривню.

4) юридичні та фізичні особи, що здійснюють операції з купівлі-продажу валют. Об'єктом оподаткування є сума операції з купівлі-продажу валют. Ставка збору – 1 відсоток від об'єкта оподаткування.

5) суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота, платини і дорогоцінного каменю. Об'єктом оподаткування є вартість реалізованих ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каменю. Ставка збору – 5 відсотків від об'єкта оподаткування.

6) юридичні та фізичні особи при відчуженні легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом. Об'єктом оподаткування є вартість легкового автомобіля. Ставка збору – 3 відсотки від об'єкта оподаткування.

7) суб'єкти підприємницької діяльності (у тому числі нерезиденти) – виробники та імпортери тютюнових виробів. Об'єктом оподаткування є кількість вироблених ними тютюнових виробів (крім тих, які експортуються), що підлягають продажу, обміну на інші товари, безоплатній передачі або з частковою їх оплатою, та

кількість тютюнових виробів, що ввозяться на митну територію України. Ставка збору – 1,5 гривні за 1000 шт. цигарок без фільтру та 2,5 гривні за 1000 шт. цигарок з фільтром.

8) підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та фізичні особи, які купують нерухоме майно, за винятком державних підприємств, установ і організацій, що купують нерухоме майно за рахунок бюджетних коштів, установ та організацій іноземних держав, що користуються імунітетами та привілеями згідно із законами та міжнародними договорами України, а також громадян, які купують житло або перебувають у черзі на одержання житла, або купують житло вперше. Об'єктом оподаткування є вартість нерухомого майна, зазначена в договорі купівлі-продажу такого майна. Ставка збору-1 відсоток від об'єкта оподаткування.

9) підприємства, установи та організації, фізичні особи, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також оператори цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно.

Об'єктом оподаткування є вартість будь-яких послуг стільникового рухомого зв'язку, сплачена споживачами цих послуг оператору, що їх надає. Не може бути об'єктом оподаткування: транслявання програм радіо – та телевізійними станціями; передавання або прийом інформації за допомогою радіозв'язку мережами відомчого чи технологічного зв'язку, що не мають автоматичної комутації з мережею зв'язку загального користування; користування радіотелефонами та радіоподовжувачами, підключеними до номерів квартирних телефонів. Ставка збору – 6 відсотків від об'єкта оподаткування.

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Фонд створюється для управління страхуванням на випадок безробіття, провадження збору та акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, виплати забезпечення та надання соціальних послуг, Фонд є цільовим централізованим страховим фондом, некомерційною самоврядною організацією. Держава є гарантом забезпечення застрахованих осіб та надання їм відповідних соціальних послуг Фондом. Кошти Фонду не включаються до складу Державного бюджету України.

Страхуванню на випадок безробіття підлягають особи, які працюють на умовах трудового договору, включаючи тих, які проходять альтернативну службу, а також тих, які працюють неповний робочий день або неповний робочий тиждень.

Страхованню на випадок безробіття не підлягають: працюючі пенсіонери та особи, які отримали право на пенсію; іноземці та особи без громадянства, які тимчасово працюють за наймом в Україні, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України. Страхувальниками є роботодавці і застраховані особи.

Розмір внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття у 2007 р.: для роботодавців – 1,3 відсотка суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників; для найманих працівників – 0,5 відсотка суми оплати праці; на підприємствах та в громадських організаціях інвалідів, де кількість інвалідів становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить не менше 25 відсотків суми витрат на оплату праці, роботодавці звільняються від сплати внесків у частині витрат на оплату праці найманих працівників-інвалідів; для осіб, які беруть участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на добровільних засадах 1,8 відсотка суми оподаткованого доходу (прибутку).

Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Фонд є органом, який здійснює керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, провадить збір та акумуляцію страхових внесків та інших коштів, надає матеріальне забезпечення та соціальні послуги, а також здійснює контроль за використанням цих коштів.

Суб'єктами страхування від тимчасової втрати працездатності є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їх сімей та інші особи, страхувальники та страховик.

Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється страхування. Страхувальниками є роботодавці і застраховані особи.

Розмір внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням: для роботодавців – 1,5% 2007 р. суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників; для роботодавців на підприємствах, де кількість інвалідів становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих і за умови, що фонд оплати праці таких

інвалідів становить не менше 25 відсотків суми витрат на оплату праці, – окремо 0,7 відсотка суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників-інвалідів та 1,5% суми фактичних витрат на оплату праці інших працівників; 0,5 відсотка – для найманих працівників, які мають заробітну плату нижче прожиткового мінімуму для працездатних осіб та найманих працівників-інвалідів, які працюють на підприємствах; 1 відсоток – для найманих працівників, які мають заробітну плату більше прожиткового мінімуму; для осіб, які беруть участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на добровільних засадах 2% суми оподаткованого доходу (прибутку).

Фонд соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання України.

Розмір страхового внеску залежить від класу професійного ризику виробництва, до якого віднесено підприємство, знижки до нього чи надбавки (за високі рівні травматизму, професійної захворюваності та неналежний стан охорони праці). Існують 67 класів професійного ризику виробництва і залежно від класу встановлені страхові тарифи (до 2005 року діяли ставки від 0,84 для 1 класу до 13,8 для 67; з 1 січня 2006 р. відповідно від 0,66% до 13,6%)

Питання для самоконтролю:

1. Види відрахувань до державних цільових фондів.
2. Збір на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.
3. Збір на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття.
4. Збір на загальнообов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.
5. Збір на загальнообов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

2.5. Змістовий модуль 5: Інші податки.

Податковий процес і контроль

2.5.1. Тема 12. Єдиний податок для суб'єктів малого бізнесу

Згідно з Указом Президента України „Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва” встановлено спрощену систему оподаткування, обліку та звітності для таких суб'єктів малого підприємництва: фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи й у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. гривень; юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн гривень. Середньооблікова чисельність працюючих для суб'єктів малого підприємництва визначається за методикою, затвердженою органами статистики, з урахуванням усіх його працівників, у тому числі тих, що працюють за договорами та за сумісництвом, а також працівників представництв, філій, відділень та інших відособлених підрозділів.

Виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) вважається сума, фактично отримана суб'єктом підприємницької діяльності на розрахунковий рахунок або (та) в касу за здійснення операцій з продажу продукції (товарів, робіт, послуг). Суб'єкти підприємницької діяльності – юридичні особи, які перейшли на спрощену систему оподаткування – за єдиним податком, не мають права застосовувати інший спосіб розрахунків за відвантаженою продукцією, крім готівкового та безготівкового розрахунків коштами.

У разі здійснення операції з продажу основних фондів виручкою від реалізації вважається різниця між сумою, отриманою від реалізації цих фондів, та їх залишковою вартістю на момент продажу.

Суб'єкти малого підприємництва – фізичні особи – мають право самостійно вибирати спосіб оподаткування доходів за єдиним податком шляхом отримання свідоцтва про сплату єдиного податку.

Ставка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб – встановлюється місцевими радами за місцем їх державної реєстрації залежно від виду діяльності і не може становити менше 20 гривень та більше 200 гривень на місяць.

У разі коли фізична особа – суб'єкт малого підприємництва – здійснює кілька видів підприємницької діяльності, для яких встановлено різні ставки єдиного податку, нею купується одне свідоцтво і сплачується єдиний податок, що не перевищує встановленої максимальної ставки.

У разі коли платник єдиного податку здійснює підприємницьку діяльність з використанням найманої праці або за участю у підприємницькій діяльності членів його сім'ї, ставка єдиного податку збільшується на 50 відсотків за кожен особу.

Суб'єкт підприємницької діяльності – фізична особа, яка сплачує єдиний податок, – звільняється від обов'язку нарахування, відрахування та перерахування до державних цільових фондів зборів, пов'язаних з виплатою заробітної плати працівникам, які перебувають з ним у трудових відносинах, включаючи членів його сім'ї.

Суб'єкт підприємницької діяльності – фізична особа – сплачує єдиний податок щомісяця не пізніше 20 числа наступного місяця на окремий рахунок відділень Державного казначейства України.

Відділення Державного казначейства України наступного дня після надходження коштів перераховують суми єдиного податку у таких розмірах:

до місцевого бюджету – 43 відсотки;

до Пенсійного фонду України – 42 відсотки;

на обов'язкове соціальне страхування – 15 відсотків (у тому числі до Державного фонду сприяння зайнятості населення – 4 відсотки) для відшкодування витрат, які здійснюються відповідно до законодавства у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, а також витрат, зумовлених народженням та похованням.

Доходи, отримані від здійснення підприємницької діяльності, що обкладаються єдиним податком, не включаються до складу сукупного оподаткованого доходу за підсумками звітного року такого платника та осіб, що перебувають з ним у трудових відносинах, а сплачена сума єдиного податку є остаточною і не вклю-

чається до перерахунку загальних податкових зобов'язань як самого платника податку, так і осіб, які перебувають з ним у трудових відносинах, включаючи членів його сім'ї, які беруть участь у підприємницькій діяльності.

Суб'єкт підприємницької діяльності – юридична особа, яка перейшла на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, – самостійно вибирає одну з таких ставок єдиного податку:

6 відсотків суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору у разі сплати податку на додану вартість згідно із Законом України „Про податок на додану вартість”;

10 відсотків суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), за винятком акцизного збору, у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Суб'єкти підприємницької діяльності – юридичні особи – сплачують єдиний податок щомісяця не пізніше 20 числа наступного місяця на окремий рахунок відділень Державного казначейства України.

Відділення Державного казначейства України наступного дня після надходження коштів перераховують суми єдиного податку у таких розмірах:

до Державного бюджету України – 20 відсотків;

до місцевого бюджету – 23 відсотки;

до Пенсійного фонду України – 42 відсотки;

на обов'язкове соціальне страхування – 15 відсотків (у тому числі до Державного фонду сприяння зайнятості населення – 4 відсотки) для відшкодування витрат, які здійснюються відповідно до законодавства у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, а також витрат, зумовлених народженням та похованням.

Платники єдиного податку – юридичні особи – ведуть податковий облік за тими податками, платниками яких вони є згідно з Указом.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва може застосовуватися поряд з діючою системою оподаткування, обліку та звітності, передбаченою законодавством, на вибір суб'єкта малого підприємництва.

Для переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єкт малого підприємництва подає письмову заяву до органу державної податкової служби за місцем державної реє-

страції. Суб'єкт малого підприємництва – юридична особа обов'язково зазначає, яку ставку єдиного податку ним вибрано.

Заява подається не пізніше ніж за 15 днів до початку наступного звітнього(податкового) періоду (кварталу) за умови сплати всіх установлених податків та обов'язкових платежів за попередній звітний (податковий) період.

Рішення про перехід на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності може бути прийняте не більше одного разу за календарний рік.

Орган державної податкової служби зобов'язаний протягом десяти робочих днів видати безоплатно свідоцтво про право сплати єдиного податку або надати письмову мотивовану відмову.

Відмову від застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності та повернення до раніше встановленої системи оподаткування суб'єкти малого підприємництва можуть здійснювати з початку наступного звітнього (податкового) періоду (кварталу) у разі подання відповідної заяви до органів державної податкової служби не пізніше ніж за 15 днів до закінчення попереднього звітнього (податкового) періоду (кварталу).

За результатами господарської діяльності за звітний (податковий) період (квартал) суб'єкти малого підприємництва – юридичні особи – подають до органу державної податкової служби до 20 числа місяця, що настає за звітним (податковим) періодом, розрахунки про сплату єдиного податку, акцизного збору і, в разі вибору ними єдиного податку за ставкою 6 відсотків, розрахунок про сплату податку на додану вартість, а також платіжні доручення на сплату єдиного податку за звітний період з позначкою банку про зарахування коштів. Суб'єкт малого підприємництва – юридична особа – зобов'язана вести книгу доходів та витрат і касову книгу.

У разі порушення вимог, установлених статтею 1 Указу, платник єдиного податку повинен перейти на загальну систему оподаткування, обліку та звітності, починаючи з наступного звітнього періоду (кварталу).

Суб'єкти малого підприємництва несуть відповідальність за правильність обчислення, своєчасність подання розрахунків та сплати сум єдиного податку згідно із законодавством України.

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

Суб'єкт малого підприємництва, який сплачує єдиний податок, не є платником таких видів податків і зборів (обов'язкових платежів):

- ◆ податку на додану вартість, крім випадку, коли юридична особа вибрала спосіб оподаткування доходів за єдиним податком за ставкою 6 відсотків;
- ◆ податку на прибуток підприємств;
- ◆ податку з доходів фізичних осіб (для фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва);
- ◆ плати (податку) за землю;
- ◆ збору на спеціальне використання природних ресурсів;
- ◆ зборів на загальнообов'язкове соціальне страхування;
- ◆ комунального податку;
- ◆ податку на промисел;
- ◆ збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- ◆ збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;
- ◆ внесків до Фонду соціального страхування на випадок безробіття;
- ◆ плати за патенти згідно із Законом України „Про патентування деяких видів підприємницької діяльності”.

Новостворені та зареєстровані в установленому порядку суб'єкти малого підприємництва, які подали до державної податкової служби за місцем їх реєстрації заяву на право застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, вважаються суб'єктами спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності з того кварталу, в якому проведено їх державну реєстрацію.

Суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи – платники єдиного податку мають право не застосовувати електронних контрольно-касових апаратів для проведення розрахунків із споживачами.

Порядок ведення спрощеного обліку та звітності суб'єктами малого підприємництва відповідно до Указу затверджується Міністерством фінансів України.

Дія Указу не поширюється на:

- ◆ суб'єктів підприємницької діяльності, на яких поширюється дія Закону України „Про патентування деяких видів підприємницької діяльності” в частині придбання спеціального патенту;
- ◆ довірчі товариства, страхові компанії, банки, інші фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи;

- ♦ суб'єктів підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частки, що належать юридичним особам – учасникам та засновникам даних суб'єктів, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищують 25 відсотків;
- ♦ фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи і здійснюють торгівлю лікєро-горілчаними та тютюновими виробами, паливно-мастильними матеріалами;
- ♦ спільну діяльність, визначену пунктом 7.7 Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств”.

Питання для самоконтролю:

1. Суб'єкти єдиного податку.
2. Перелік податків і зборів, у рахунок яких сплачується єдиний податок.
3. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для юридичних осіб.
4. Особливості сплати і нарахування єдиного податку для фізичних осіб.

2.5.2. Тема 13. Податки на власність

Податкова система сучасної демократичної держави повинна шляхом оптимального розподілу доходів суб'єктів підприємництва та громадян забезпечувати дохідну частину бюджету в достатньому обсязі для фінансування соціальних процесів та економічного розвитку. Влада перебуває в постійному пошуку нових джерел доходів для задоволення всезростаючих потреб суспільства. Зупинимось на деяких ключових аспектах з даної проблематики.

Принципових підходів до оподаткування нерухомості можна назвати декілька:

- 1) всезагальне оподаткування об'єктів нерухомості поширення податкового навантаження на всіх власників будівель і споруд, а також орендарів.
- 2) оподаткування дорогої, елітної нерухомості – оподаткування окремих верств власників престижних об'єктів нерухомого майна.

Обидва зазначені підходи мають позитивні і негативні моменти в їх застосуванні, і лише широке громадське обговорення, робота спеціалістів різних галузей дозволить прийняти правильне рішення з даного питання.

Податок на нерухомість за загальноприйнятою міжнародною класифікацією відноситься до податків на власність і відображає давно сформовані національні традиції і принципи в оподаткуванні житлових і комерційних будівель і споруд.

В Україні до податків на власність можна віднести сьогодні тільки податки з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, а також умовно плату (податок) за землю. Новим податком у складі цієї групи повинен бути податок з нерухомості, або як у одному з варіантів: „податок на будівлі та споруди”. Варто зазначити, що оподаткування нерухомості передбачено Законом України „Про систему оподаткування”, де у складі загальнодержавних податків і зборів зазначено податок на нерухоме майно (нерухомість).

Міністерство Фінансів України опублікувало проект Закону України „Про податок на нерухоме майно (нерухомість)”, який внесено на загальне обговорення. Позитивними моментами запропонованого законопроекту є залучення додаткових коштів до місцевих бюджетів та зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування, але залишається багато не вирішених питань, зокрема стосовно оцінки вартості нерухомості. Крім того, як показує зарубіжний досвід, це один з найдорожчих видів оподаткування в плані збільшення витрат на збирання податку.

Базою оподаткування є середня вартість одиниці виміру будівлі, що визначається органами місцевого самоврядування, та площа будівлі, а базою оподаткування споруд – балансова вартість споруд. Ставка оподаткування встановлюється в розмірі 1 відсоток від бази оподаткування. Передбачено цілу низку звільнень (нерухомість релігійних, неприбуткових організацій, дипломатичних та прирівняних до них закладів, організацій інвалідів; нерухомість, що знаходиться в зоні відчуження, що використовується як об’єкт природоохоронного значення, освітніх, медичних культурних спортивних цілей, пенітенціарні установи та ін. Крім того, проектом Закону передбачено, що власникам будівель надаються такі майнові пільги: база оподаткування будівлі, яка використовується сім’єю власника в податковому році як ос-

нове місце проживання, зменшується за цей рік на суму, обчислену виходячи з 200 квадратних метрів загальної площі такої будівлі на сім'ю; база оподаткування будівлі, яка використовується сім'єю власника як садовий будинок, зменшується на суму, обчислену виходячи з 80 квадратних метрів загальної площі.

При цьому податкові майнові пільги застосовуються до однієї будівлі та одного садового будинку незалежно від кількості будівель (садових будинків), що є у власності сім'ї.

Вищезазначена пільга викликає певні сумніви з огляду на нерівність умов оподаткування власника, що має 1 будівлю на 200 кв.м і особу, яка так само володіє декількома будівлями в загальній сумі такої ж площі, проте буде сплачувати податок на нерухомість. Фактично можна відзначити порушення принципу рівності в оподаткуванні.

Майновий податок встановлюється вістосовно майна, яке перебуває у власності того чи іншого платника. В Україні оподатковуються транспортні засоби та інші самохідні машини. Передбачається оподаткування майна громадян. Разом з тим слід зазначити, що джерелом сплати цих податків є доходи юридичних і фізичних осіб.

Тому дуже важливим при встановленні податку є їх взаємозгодженість із податками на прибуток:

- ◆ необхідно застосовувати помірковані ставки для обох податків,
- ◆ можливе виключення із оподаткованого фонду сум майнових податків,
- ◆ майнові податки повинні застосовуватися як доповнення до податку на прибуток з метою стимулювання ефективного використання майна, а не як фінансовий важіль, спрямований проти формування власника і власності.

Недоліком майнового податку є обмежена регулююча функція, якщо вона і діє, то як фінансовий тиск проти власника.

Ще одним податком на власність є податок з власників транспортних засобів, що справляється згідно із Законом України „Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” як джерело фінансування будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних шляхів загального користування та проведення природоохоронних заходів на водоймах.

Податок з власників транспортних засобів сплачується перед реєстрацією, перереєстрацією транспортних засобів, а також перед технічним оглядом транспортних засобів щорічно або один раз за два роки, але не пізніше I півріччя року, в якому провадиться технічний огляд. Платники зобов'язані пред'явити органам, що здійснюють реєстрацію або технічний огляд транспортних засобів, квитанції або платіжні доручення про сплату податку як за попередній, так і за поточний роки.

Ставка податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів зазначається в Законі України №1963-ХІІ на рік з 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна, з 1 кВт потужності двигуна автомобілів або 100 см довжини яхт, суден, човнів моторних і катерів.

Звільняються від податку на транспорт особи відповідно до Закону України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, а також Закону „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, Закону „Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”, а також інваліди незалежно від групи інвалідності. Половину податку сплачують громадяни, у власності яких знаходяться легкові автомобілі, вироблені в країнах СНД і поставлені на облік в Україні до 1990 року включно. Особа зобов'язана пред'явити органам, що здійснюють реєстрацію або технічний огляд транспортних засобів, відповідний документ, що дає право на користування цими пільгами.

Податок з власників наземних транспортних засобів сплачується за місцем проживання фізичної особи на спеціальні рахунки територіальних дорожніх фондів республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів та бюджетів міст Києва та Севастополя. Податок з власників водних транспортних засобів спрямовується до бюджетів місцевого самоврядування.

У разі викрадення транспортного засобу податок його власником не сплачується, якщо факт викрадення підтверджується відповідними документами органів, якими порушено відповідну кримінальну справу.

Якщо право користування транспортним засобом передано фізичною особою за дорученням іншій особі, податок з власників транспортних засобів сплачується його власником або від його

імені особою, якій це право передано, якщо це передбачено в дорученні на право користування транспортним засобом, за місцем реєстрації цього транспортного засобу.

Стосовно надходжень до місцевих бюджетів від вказаного податку, то найбільші надходження спостерігаються у липні. І тут також спостерігається позитивна динаміка надходжень. Так, якщо у липні 2004 року до місцевих бюджетів надійшло близько 135 млн грн, то у відповідний період 2005 року вже понад 184 млн грн.

Питання для самоконтролю:

1. Податок із власників транспортних засобів.
2. Світовий досвід оподаткування нерухомості, майна і землі.
3. Диференційоване оподаткування землі: порядок обчислення та сплати податку до бюджету.
4. Назвіть пільгові категорії платників податку на землю.
5. Перспективи розвитку оподаткування власності в Україні.

2.5.3. Тема 14. Плата за ресурси та послуги

Нормативне регулювання земельного оподаткування в Україні здійснюється ЗУ “Про плату за землю” від 19.06.1996 року №378-ВР із змінами і доповненнями. Платниками податку є власники землі – землекористувачі, у тому числі орендарі. Об’єктом оподаткування виступає земельна ділянка, яка перебуває у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди. Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності платників. Ставки податку обчислюються диференційовано, залежно від розміру земельної ділянки, місця розташування та використання. Ставки земельного податку з земель, грошову оцінку яких встановлено, стягуються в розмірі 1% від їх грошової оцінки. Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

Якщо грошову оцінку земельних ділянок не встановлено, середні ставки земельного податку встановлюються у таких розмірах:

Групи населених пунктів з чисельністю населення (тис. чол.)	Середня ставка податку (коп. за 1 кв. метр)	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного підпорядкування
до 0,2	1,5	
від 0,2 до 1	2,1	
від 1 до 3	2,7	
від 3 до 10	3,0	
від 10 до 20	4,8	
від 20 до 50	7,5	1,2
від 50 до 100	9,0	1,4
від 100 до 250	10,5	1,6
від 250 до 500	12,0	2,0
від 500 до 1000	15,0	2,5
від 1000 і більше	21,0	3,0

Сплата земельного податку у 2006 році. Статтею 72 Закону України від 20.12.2005 № 3235-IV „Про Державний бюджет України на 2006 рік” встановлено, що у 2006 році по населених пунктах, грошову оцінку земель яких не проведено, застосовуються ставки земельного податку, встановлені частиною другою статті 7 Закону України від 03.07.92 № 2535-XII “Про плату за землю” (в редакції Закону України від 19.09.96 № 378/96-ВР, із змінами і доповненнями) збільшені в 3,1 раза. Тобто по вказаних землях коефіцієнт індексації ставок земельного податку змінено з 3,03 у 2005 році до 3,1 у 2006 році. У 2007 році залишилося те ж значення коефіцієнта – 3,1.

При цьому, як визначено частиною 4 статті 7 Закону України “Про плату за землю”, по земельних ділянках населених пунктів (за винятком сільськогосподарських угідь), де не встановлена грошова оцінка, ставки земельного податку диференціюють та затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради виходячи із середніх ставок податку, функціонального використання та місцезнаходження земельної ділянки, але не вище ніж у два рази від середніх ставок податку з урахуванням коефіцієнтів, що встановлені у частинах другій та третій цієї статті.

Закон №3235-IV (стаття 72) також установив, що по сільськогосподарських угіддях та землях населених пунктів, грошову оцінку яких проведено і уточнено станом на 1 січня 2006 року, застосовуються ставки земельного податку, встановлені статтею 6 та частиною 1 статті 7 Закону України “Про плату за землю”.

Ставки земельного податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюються у відсотках від їх грошової оцінки у таких розмірах:

- ◆ для ріллі, сіножатей та пасовищ – 0,1;
- ◆ для багаторічних насаджень – 0,03.

За сільськогосподарські угіддя, що надані у встановленому порядку і використовуються за цільовим призначенням, незалежно від того, до якої категорії земель вони віднесені, земельний податок справляється згідно з частиною першою цієї статті.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2000 року № 783 “Про проведення індексації грошової оцінки земель” (пункт 3) Державний комітет України по земельних ресурсах листом від 13 січня 2006 року № 14-22-7/114 повідомив Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації, Республіканський комітет по земельних ресурсах Автономної Республіки Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські головні управління земельних ресурсів про те, що грошова оцінка земель населених пунктів, яка проведена за вихідними даними станом на 01.04.96, та грошова оцінка сільськогосподарських угідь, яка проведена станом на 01.07.95, підлягає індексації станом на 01.01.2006 на коефіцієнт 2,551, який визначається виходячи з добутку коефіцієнтів індексації за 1996 рік – 1,703, за 1997 рік – 1,059, за 1998 рік – 1,006, за 1999 рік – 1,127, за 2000 рік – 1,182, за 2001 рік – 1,02, за 2005 рік – 1,035 та розрахований виходячи із середньорічного індексу інфляції за 2005 рік 113,5 відсотків. Нормативна грошова оцінка земель за 2002, 2003 та 2004 роки не індексувалась.

Річний коефіцієнт індексації (K) визначається за формулою:

$$K = \frac{I - 10}{100\%},$$

де I – середньорічний індекс інфляції.

Розділ 2. Короткий зміст лекцій курсу

У населених пунктах, віднесених Кабінетом Міністрів України до курортних, до ставок земельного податку, встановлених частиною другою цієї статті, застосовуються коефіцієнти:

- ♦ на Південному узбережжі Автономної Республіки Крим – 3,0;
- ♦ на Південно-східному узбережжі Автономної Республіки Крим – 2,5;
- ♦ на Західному узбережжі Автономної Республіки Крим – 2,2;
- ♦ на Чорноморському узбережжі Миколаївської, Одеської та Херсонської областей – 2,0;
- ♦ у гірських та передгірних районах Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей – 2,3, крім населених пунктів, які Законом України „Про статус гірських населених пунктів України” (56/95-ВР) віднесені до категорії гірських;
- ♦ на узбережжі Азовського моря та в інших курортних місцевостях – 1,5.

Статтею 72 Закону № 3235-IV також встановлено, що у 2006 році пільги по платі за землю, визначені пунктами 3 і 4 частини першої статті 12 Закону України „Про плату за землю” застосовуються до бюджетних установ, які утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, та громадських організацій інвалідів, їх підприємств і організацій, закладів фізичної культури та спорту, а також спортивних баз олімпійської та параолімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

Отже, відповідно до пунктів 3 та 4 частини першої статті 12 Закону України „Про плату за землю”, з урахуванням частини третьої статті 72 Закону № 3235-IV, від сплати земельного податку 2006 році звільняються наступні категорії власників землі та землекористувачів:

- ♦ органи державної влади та органи місцевого самоврядування, органи прокуратури, заклади, установи та організації, в тому числі Збройні Сили України та Державна прикордонна служба України, спеціалізовані санаторії України для реабілітації хворих, які повністю утримуються за рахунок бюджету.
- ♦ санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів, дитячі санаторно-курортні та оздо-

ровчі заклади України; вітчизняні заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, спортивні споруди, що використовуються ними за цільовим призначенням (у тому числі студентські бази, табори відпочинку та структурні підрозділи вищого навчального закладу, які забезпечують діяльність цього закладу), які утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

При цьому зазначені бюджетні установи звільняються від сплати земельного податку, якщо вони надають послуги та мають інші джерела фінансування, які визнаються Законом №3235-IV як власні надходження бюджетних установ та відповідають вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 17.05.02 № 659 «Про затвердження переліку груп власних надходжень бюджетних установ, вимог щодо їх утворення та напрямків використання» (зі змінами та доповненнями) і постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.02 № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» (зі змінами та доповненнями).

Громадські організації інвалідів України, підприємства та організації громадських організацій інвалідів, визначені за критеріями пункту 3 частини першої статті 12 Закону України „Про плату за землю”. При цьому зазначені підприємства та організації громадських організацій інвалідів, санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів мають право застосовувати пільгу по земельному податку за наявності дозволу на право користування такою пільгою, який надається міжвідомчою Комісією з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів відповідно до Закону України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”.

Щодо звільнення від сплати земельного податку закладів фізичної культури та спорту, які не утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, то вони будуть звільнитися від сплати цього податку у 2006 році за умови дотримання наступних вимог.

Згідно з чинним законодавством термін „заклад фізичної культури та спорту” не визначено. Разом з тим, відповідно до Закону України від 17.05.2001 № 2408-III „Про стандартизацію”

(зі змінами і доповненнями), Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики затверджено наказ від 28.05.2004 № 97 „Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 року № 59 та скасування нормативних документів”. Цим наказом затверджено, зокрема, Класифікацію організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004 (далі-КОПФГ), яка введена в дію з 01.06.2004. Наказ є обов’язковим до використання та додержання по всій території України на всіх напрямках економічної діяльності усіма суб’єктами господарювання.

Таким чином, такі заклади фізичної культури та спорту будуть звільнятися від сплати земельного податку у 2006 році за умови документального підтвердження віднесення їх до вищезазначених закладів органами статистики та присвоєння їм згідно з вказаним класифікатором відповідних кодів закладу.

Спортивні бази олімпійської та параолімпійської підготовки у 2006 році будуть звільнятися від сплати земельного податку за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Разом з тим зазначимо, що відповідно до частини другої статті 12 Закону України „Про плату за землю” не справляється плата за землі дитячих санаторно-курортних, фізкультурно-спортивних та оздоровчих закладів України.

Одночасно Законом № 3235-IV (стаття 77) з метою приведення окремих норм законів у відповідність із цим Законом зупинено на 2006 рік дію статті 3, частини другої статті 4, статті 22 Закону України „Про плату за землю” та частини четвертої статті 21 Закону України „Про оренду землі” в частині централізації орендної плати за земельні ділянки, які перебувають у державній або комунальній власності, на спеціальних бюджетних рахунках, а також щодо її розподілення та використання.

Справляння платежів обумовлюється тим, що природні ресурси є власністю держави і за їх використання вона стягує плату, основне призначення якої – покрити витрати на відтворення, ефективне та раціональне використання цих ресурсів. Платежі за ресурси мають обов’язковий характер, хоча на відміну від податків плата за ресурси передбачає цільове використання. Суттєвого бюджетного призначення ці платежі не відіграють.

Лісовий дохід. Призначення: відтворення лісного фонду, поліпшення його якісного складу, забезпечення раціональної експлуатації лісів.

До спеціального використання лісних ресурсів належать:

а) заготівля деревини під час рубок головного користування:

- ◆ заготівля живців (лісові ресурси державного значення);
- ◆ заготівля другорядних лісових матеріалів (пень, луб, кора);
- ◆ лісові ресурси місцевого значення ;

б) побічні лісові користування (лісові ресурси місцевого значення);

- ◆ випас худоби;
- ◆ розміщення пасовищ.

Такси за державні лісові ресурси встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Спеціальне використання лісових ресурсів здійснюється на наданій земельній ділянці лісового фонду за спеціальним дозволом – лісорубним квитком.

Колективні приватні підприємства і громадяни вносять до бюджету ці платежі після одержаного лісорубного квитка.

Плата за воду. Платниками збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту є підприємства, тобто юридичні і фізичні особи, що використовують водні ресурси або користуються водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту.

Об'єктом збору за використання водних ресурсів є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі з урахуванням обсягів втрат води у системах водопостачання.

Об'єктом для потреб гідроенергетики та водного транспорту є: обсяг води, пропущений через труби гідроелектростанції. Для водного транспорту – це тоннаж-доба експлуатації вантажних самохідних і несамохідних суден, а для пасажирських суден – це місце-доба експлуатації пасажирських суден.

Постановою КМУ від 8.02.1994 № 164 встановлюються нормативи плати за спеціальне використання водних ресурсів з поверхневих водних об'єктів.

На спеціальне використання водних ресурсів встановлюються ліміти, які визначаються у дозволах на поставку води. В межах установленого ліміту збір за спеціальне використання водних ресурсів відноситься на валові витрати підприємства, понаднормо-

ве використання – справляється у 5-тикратному розмірі і сплачується за рахунок прибутку. На користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту ліміт не встановлюється і цей збір відноситься на валові витрати виробництва.

Обсяг використаної води визначається платниками самостійно на підставі даних первинного обліку за показниками вимірювальних приладів.

Пільги. Збір не справляється:

- ♦ за воду, що використовується для задоволення питних та санітарно-гігієнічних потреб населення;
- ♦ за воду, що використовується для протипожежних потреб;
- ♦ за воду, що використовується для потреб зовнішнього благоустрою території міст та інших населених пунктів.

Розрахунок збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики подається до органів Державної податкової служби за місцем знаходження платника щоквартально нарастаючим підсумком з початку року до 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом. Розрахунок збору за користування водами для потреб водного транспорту подається до органів Державної податкової служби за місцем знаходження платника до 15 числа місяця, наступного за звітним періодом: півріччя, 9 місяців, рік.

Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету. Цей збір справляється з надрокористувачів, незалежно від форм власності, які видобувають корисні копалини на раніше розвіданих родовищах, а також на розташованих у межах території України, її континентального шельфу та виключної морської економічної зони з попередньо оціненими запасами, які за згодою зацікавлених надрокористувачів передано для промислового освоєння.

Збір за виконання геологорозвідувальних робіт зараховується до державного бюджету, сплачується і спрямовується на розвиток мінерально-сировинної бази.

Нормативи збору за виконання геологорозвідувальних робіт встановлюється окремо для кожного виду корисних копалин чи групи близьких за призначенням корисних копалин в грн до одиниці видобутку чи погашення у надрах запасів корисних копалин.

Обсяг погашення запасів корисних копалин визначається як сума обсягів видобутих корисних копалин та фактичних їх витрат у надрах під час видобутку.

Надрокористувачі, які виконували геолого-розвідувальної роботи частково за рахунок власних коштів, сплачують збір, застосовуючи до нього коефіцієнти залежно від обсягу виконаних на відповідних родовищах пошукових робіт. Якщо платник видобуває більше одного виду корисних копалин, то збір обчислюється за кожен вид окремо і починає справлятися з дати видобутку корисних копалин. Цей збір відноситься до валових витрат підприємства і сплачується до бюджету авансовими платежами щодавно або щомісячно, залежно від суми збору за минулий місяць. Якщо сума збору за минулий місяць становила більше 10 тис. грн, авансові платежі сплачуються до 13 і 23 числа поточного місяця та до 3 числа наступного виходячи з кількості видобутих корисних копалин за кожен минулу декаду. Якщо сума збору менше 10 тис. грн, то авансові платежі сплачуються до 15 числа наступного за звітним місяця.

Після закінчення кварталу, півріччя, 9 місяців і року обчислюється повна сума збору наростаючим підсумком з початку року виходячи з фактичної кількості видобутої мінеральної сировини. Перерахунок проводиться у п'ятиденний термін з дати, встановленої для подання бухгалтерських звітів.

Рентна плата за нафту і газ. Ставки рентної плати за нафту і газ, що видобувається в Україні, затверджуються Міністерством економіки та Міністерством фінансів разом з Державним комітетом нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України.

Рентна плата включається до оптової відпускної ціни на нафту і природний газ без податку на додану вартість у національній валюті України за офіційним валютним курсом до долара США на дату випуску продукції нафто-газовидобувної промисловості.

Датою випуску продукції є:

- ◆ по нафті, що відвантажена залізничним транспортом – дата видання залізничної квитанції на маршрут чи групу вагонів;
- ◆ по нафті, що відвантажується трубопровідним транспортом – дата оформлення акта прийому-здачі нафти на пунктах здавання нафти;
- ◆ по газу, що відвантажується трубопровідним транспортом – дата оформлення прийому-здачі газу на пунктах заміру газу.

Рентна плата включається до бази оподаткування при визначенні ПДВ.

Рентна плата включається до державного бюджету України щоденно авансовими платежами виходячи з фактично оплачених споживачами обсягів нафти і газу за минулу декаду 15, 25 числа поточного місяця і 5 числа наступного місяця за решту днів звітного місяця. Розрахунки до податкових органів платниками податків подаються щомісячно до 20 числа місяця, наступного за звітним. Остаточна сума за звітний місяць проводиться до 25 числа, наступного за звітним місяцем.

Відрахування від плати за транзит природного газу, нафти і аміаку. Платниками цього збору є суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють транспортування трубопровідним транспортом через територію України нафти, природного газу та аміаку. Вони вносять до державного бюджету наступні відрахування:

1. Від прибутку, що залишився у розпорядженні підприємств, які здійснюють транспортування нафти магістральними нафтопроводами в розмірі 0,059 долара США за тону нафти на кожні 100 км відстані.

2. Відрахування від плати за транзит природного газу в розмірі, еквівалентному 0,29 долара США за 1000 куб.м на кожні 100 км відстані.

3. Відрахування від плати за транзит аміаку в розмірі, еквівалентному 0,23 долара за 1 тону на кожні 100 км відстані.

Платежі сплачуються щоквартально авансовими платежами 15, 25 числа поточного місяця і 5 числа наступного місяця. Щоквартально до 20 числа місяця, наступного за звітним, подається розрахунок.

Платежі за користування надрами. Платники – всі надрокористувачі, тобто всі суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють видобування корисних копалин, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями.

За обсяги наднормових втрат корисних копалин у надрах при видобуванні, а також за обсяги понад встановленого ліміту плата справляється у подвійному розмірі. Нормативи втрат корисних копалин встановлюються до кожного родовища.

Питання для самоконтролю:

1. Плата за землю в Україні: платники, ставки.
2. Лісовий дохід.
3. Плата за воду.
4. Збір за геологорозвідувальні роботи.
5. Рентна плата за нафту і газ.
6. Відрахування від плати за транзит природного газу, нафти і аміаку.
7. Платежі за користування надрами.
8. Рентна плата за нафту і газ, що видобуваються на території України.
9. Держмито.

2.5.3. Тема 15. Місцеві податки і збори

Сьогодні залишається актуальним питання визначення місця і ролі місцевих податків у формуванні доходів місцевих бюджетів, їх складу та структури, створення науково-обґрунтованої концепції доходів органів місцевого самоврядування. Усвідомлення України як європейської держави неможливе без розвитку місцевого самоврядування, яке має ґрунтуватися на загальноєвропейських засадах та принципах, визначених Європейською хартією місцевого самоврядування.

Як зазначено в Хартії, „місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих властей, в межах закону, здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення”.

Оскільки, місцеві бюджети “здійснюють безпосередній вплив на задоволення різних потреб населення”² за рахунок можливості більш ефективного швидкого реагування на соціально-економічні, екологічні, інвестиційні потреби, необхідним постає питання формування їх прозорості, стабільної і зростаючої фінансової бази.

Важливе місце у фінансовому забезпеченні і демократизації місцевого самоврядування посідає право визначати місцеві податки і збори. В статті 9 Європейської хартії місцевого самоврядування записано, що принаймні частина фінансових ресурсів місцевих органів самоврядування має надходити за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження визначати в межах діючого законодавства.

Таким чином, важливим питанням є забезпечення місцевих органів самоврядування фінансовими ресурсами, достатніми для здійснення завдань і функцій місцевого самоврядування. В практиці формування місцевих бюджетів різних країн до основних форм залучення фінансових ресурсів відносять:

- ◆ надбавки до діючих у країні загальнодержавних податків і зборів у встановлених межах;
- ◆ відсоток від податкових надходжень що збираються центральним урядом або місцевими владами для центрального уряду;
- ◆ місцеві податки;
- ◆ міжбюджетні трансферти;
- ◆ платежі за послуги, що надаються муніципалітетами;
- ◆ доходи від муніципальної власності;
- ◆ позики та інші.

Чим вище рівень розвитку країни тим більша роль у формуванні місцевих бюджетів відводиться місцевим податкам. Місцеві податки вводяться з метою фінансування субсидій стосовно позитивних місцевих “екстерналій” (або зовнішніх ефектів, які виникають, внаслідок діяльності органів місцевого самоврядування), місцевих товарів і суспільних послуг.

Англійський дослідник С. Бейлі визначає: „Податок називається місцевим, якщо місцева влада: визначає податкові надходження встановлюючи ставки або/чи визначаючи податкову базу, і витрачає податкові надходження на місцеві потреби”.

Місцеві податки – це запроваджені відповідно до закону місцевими радами обов’язкові безоплатні платежі, що стягуються на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці з організацій та фізичних осіб шляхом відчуження належних їм на праві власності, господарського відання і управління грошових коштів з метою фінансового забезпечення виконання функцій місцевого самоврядування та зараховуються до місцевого бюджету.

Місцеві збори – обов’язковий грошовий внесок, що за рішенням місцевої ради стягується на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці з організацій та фізичних осіб з метою компенсації комунальних послуг, які надаються платнику місцевого збору в системі місцевого самоврядування. На відміну від місцевого податку, місцевий збір має відплатний характер, він виступає однією з умов здійснення в інтересах платника місцевого збору певних дій, пов’язаних з наданням йому відповідних послуг.

Отже, місцеві податки встановлюються місцевими органами влади та надходять до місцевого бюджету з метою фінансового забезпечення виконання функцій, покладених на органи місцевого самоврядування. Місцеві збори, на відміну від податків, мають цільовий характер їх використання.

Фінансовій системі СРСР була характерна нерозвиненість системи місцевого оподаткування. В 1993 році в Україні були зроблені кроки стосовно вирішення питання місцевого оподаткування. Декретом Кабінету міністрів України “Про місцеві податки та збори” (травень 1993 року) були встановлені обов’язкові платежі, які вилучалися органами місцевого самоврядування. Було запроваджено 2 податки та 14 зборів до місцевих бюджетів. Місцеві податки: комунальний податок. Місцеві збори: за право використання місцевої символіки; за паркування автотранспорту; за видачу дозволу на розміщення об’єктів торгівлі та сфери послуг; за дозвіл на проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей; за право проведення кіно- і телезйомок; за проїзд територією прикордонних областей автотранспортом, що прямує за кордон, та інші.

Проте на сьогодні доходи від місцевих податків в Україні не є достатніми для забезпечення фінансової бази органів місцевого самоврядування. Їх частка в доходах місцевих бюджетів залишається незначною, існуючий перелік податків не дозволяє використовувати їх в якості дієвого інструменту регулювання соціально-економічних процесів в конкретній місцевості.

Питання для самоконтролю:

1. Зміст і призначення місцевих податків.
2. Види місцевих податків.
3. Досвід зарубіжних країн у запровадженні місцевих податків і зборів.
4. Порядок обчислення і сплати місцевих податків в Україні.

2.5.4. Тема 16. Податковий процес та контроль

Організаційні і правові засади здійснення податкової політики і функціонування податкової системи в Україні визначені в законах України „Про систему оподаткування” та „Про державну податкову службу в Україні”. Ці законодавчі акти визначають систему податків в Україні, а також апарат державної виконавчої вла-

ди, що здійснює податкову політику і організує стягнення податків, зборів і платежів у розпорядження держави.

Апаратом державної виконавчої влади, на який покладені зазначені функції, є державна податкова служба, створена при Кабінеті Міністрів у складі Головної державної податкової адміністрації України і державних податкових адміністраціях в Автономній Республіці Крим, областях, районах, містах і районах у містах.

Головним завданням державної податкової адміністрації є забезпечення додержання законодавства про податки, повний облік усіх платників податків та інших обов'язкових платежів до бюджету, здійснення контролю, забезпечення правильності обчислення і сплати цих платежів.

Для забезпечення роботи з обчислення і стягнення податків, зборів і платежів Головна державна податкова адміністрація України виконує такі функції:

- ◆ безпосередньо здійснює і організує роботу державних податкових адміністрацій щодо контролю за додержанням законодавства про податки та інші платежі до бюджету, а також за порядком індивідуальної трудової діяльності;
- ◆ розробляє пропозиції з удосконалення податкового законодавства;
- ◆ розробляє і видає інструктивні, методичні вказівки та інші нормативні документи про порядок застосування законодавчих актів про податки та інші платежі до бюджету;
- ◆ розробляє форми податкових розрахунків, звітів, декларацій та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків та інших платежів до бюджету, а також форми звітів про проведену державними податковими адміністраціями роботу;
- ◆ роз'яснює порядок застосування законодавчих та інших нормативних актів про податки й інші платежі до бюджету, організує проведення цієї роботи державними податковими адміністраціями;
- ◆ організує роботу державних податкових адміністрацій з обліку, оцінки та реалізації конфіскованого, безхазяйного майна, майна, що перейшло за правом успадкування до держави, та скарбів;
- ◆ проводить перевірки правильності стягнення і збереження коштів, одержаних у сплату державного мита, а також при здійсненні касових операцій виконкомом сільських і селищних

Рад народних депутатів з приймання від населення коштів у сплату податкових платежів;

- ♦ проводить обстеження та перевірки організації роботи державних податкових інспекцій усіх рівнів управління, за результатами яких вживає заходів щодо усунення виявлених недоліків і порушень;

- ♦ організовує професійну підготовку і перепідготовку кадрів; здійснює заходи зі створення інформаційної системи, автоматизованих робочих місць, інших засобів автоматизації та комп'ютеризації роботи державних податкових інспекцій.

Для покращення адміністрування податків був ухвалений Закон “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.2001.

1. У зв’язку з прийняттям цього закону було скасовано картотеку – це право безспірного списання коштів з рахунків підприємств для сплати податкового боргу;

2. Складений вичерпний перелік контрольних органів у сфері стягнення податків, зборів, обов’язкових платежів. Такими структурами є органи податкової служби, органи митної служби, установи Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування. Стягувати податки можуть тільки податкові органи та державні виконавці в межах їх повноважень. Згідно з законом контрольні органи мають право здійснювати перевірки на предмет відповідності, достовірності і повноти нарахування лише тих податків і зборів, які належать до компетенції цих органів;

3. Визначено процедуру узгодження податкового платежу. Платник податку самостійно обчислює суму податкового зобов’язання у декларації. Якщо платник не подає декларації або якщо у податкового органу виникли сумніви щодо достовірності поданих у декларації даних, то обсяг податкового зобов’язання податковий орган визначає самостійно. Платник має право оскаржити рішення контрольного органу в адміністративному чи судовому порядку. Під час адміністративного оскарження у платників з’являється час знайти вихід із ситуації і протягом цього часу пеня не нараховується;

4. Легалізовано практику часткової сплати податкового боргу, відстрочки або розстрочення платежу. Введено термін “податковий компроміс”, що означає задоволення з боку податкового органу частини скарги платника податків за умови, що платник податків

дає згоду з рештою податкових зобов'язань, які нарахував податковий орган. Підставою для податкового компромісу є зібрані у податкового органу докази того, що податковий компроміс прискорить процес виконання податкового зобов'язання або спонукає до повної сплати податкового боргу, у той час як після передачі справи до суду таких результатів не буде отримано.

Працівник податкового органу, що розглядає скаргу платника, має подати письмове обґрунтування доцільності податкового компромісу й узгодити рішення з двома іншими посадовими особами податкового органу.

Підставою для розстрочення чи відстрочення строків сплати платежу є обґрунтована заява платника про тимчасову неспроможність сплатити податки. Рішення про розстрочення сплати загальнодержавних податків у межах одного бюджетного року ухвалює керівник базового органу і затверджує керівник вищого. Якщо таке розстрочення виходить поза межі бюджетного року, то рішення приймає керівник центрального податкового органу за узгодженням з Міністерством фінансів.

Щодо реструктуризації сплати місцевих податків і зборів, то рішення приймає керівник місцевого податкового органу і затверджує фінансовий орган місцевої виконавчої влади.

Втрати від розстрочення сплати податків повинні вказуватись у звітах про виконання бюджетів, а рішення про розстрочку – щороку оприлюднюватись;

5. Визначено процедуру сплати податкового боргу через механізм податкової застави. Цей механізм набув чинності з 1.10.2001р.

У разі неподання податкової декларації або невчасної сплати податків все майно підприємства переходить у податкову заставу. Відповідно до норм закону підприємство має два місяці для того, щоб вирішити питання податкового боргу. Після того як минуло два місяці, податковий орган продає активи, що перебувають у податковій заставі, щоб погасити податковий борг. Платник має право визначити черговість продажу своїх активів.

Цікавим для України є шведський досвід податкового адміністрування. Національне податкове відомство Швеції щороку забезпечує надходження до державної казни 1000 млрд крон у вигляді податків. Основну увагу, як і в більшості європейських країн, приділяє масово-роз'яснювальній та консультативній роботі. По-

даткове законодавство цієї скандинавської країни є також досить громіздким та складним. У середньому щотижня парламент приймає одну поправку до законодавчих актів з питань оподаткування. У зв'язку з цим на податківців покладено обов'язок надання допомоги платникам. В основному консультативне спілкування з платниками здійснюється через комп'ютерну мережу. Протягом місяця лише сайт Гетеборзького регіонального податкового управління в Internet відвідують 100 тис. осіб.

У Швеції застосовується єдина податкова декларація для всього підприємства. Вона складається з двох частин: одна призначена для ПДВ, а інша – для прибуткового податку та соціальних внесків. Таке практичне запровадження принципу єдності податкової звітності в адмініструванні податків є дуже зручним як для платника, так і для податкової служби. Терміни подання декларацій залежать від категорії платника: малі підприємства звітують перед податківцями 1 раз на рік, середні та великі – щомісяця.

Заслуговує на окрему увагу досить незвична (як для східноєвропейських країн) практика своєрідної „опіки” платника. Так, місцеві податкові відділи за місяць до настання терміну подання декларації зобов'язані надіслати її підприємству, нагадуючи таким чином платнику про його обов'язки. Причому за допомогою комп'ютера здійснюється досить суворий контроль своєчасності таких „нагадувань”.

Податкові декларації у Швеції подаються переважно в електронному вигляді і надсилаються електронною поштою. При цьому вони скріплюються електронними печатками. Згідно із заявою підприємства електронну печатку видає регіональне податкове управління. Її встановлює особисто податковий службовець лише на один комп'ютер підприємства. Директор чи головний бухгалтер фірми отримує сертифікат, на підставі якого здійснює роботу з електронною печаткою.

Переказ усіх податків, що підлягають сплаті до бюджету, здійснюється на окремий податковий рахунок, який надається кожному платникові. На підставі цього рахунка провадяться звірення надходжень та повернення податків.

При реалізації товарів за межі Швеції платники подають також щоквартальний звіт щодо поставок, у якому зазначають вартість експортних поставок, вартість тристоронньої торгівлі, реєстраційний номер з ПДВ покупця, код країни. Цей звіт переважно вико-

ривується для адміністрування податку на додану вартість (поруч з податковими деклараціями).

Санкції до платників податків застосовуються лише тоді, коли порушення привели до недоплати чи надлишкового відшкодування з бюджету. Якщо в деклараціях містяться неточності, які не спричинили втрат бюджету, санкції не застосовуються.

Загалом же зарубіжні країни, пройшовши еволюційний шлях розвитку своїх податкових систем, свого часу запровадили ефективні засоби та методи управління процесами справляння податків. Аналіз їхнього досвіду дає змогу дійти висновків про прийнятність деяких практичних рішень для застосування в Україні. Найбільше заслуговує на увагу перенесення акцентів на сегмент масово-роз'яснювальної роботи та налагодження партнерських взаємовідносин з платниками, лібералізація процесів подання-прийняття звітності та проведення перевірок, застосування прогресивних методів відбору платників для проведення перевірок.

Питання для самоконтролю:

1. Податкова служба в Україні та її контрольно-аналітична діяльність.
2. Можливості апеляції і оскарження дій податкових органів.
3. Відповідальність за ухилення від сплати податків.

Розділ 3.

Практикум з курсу «Податкова система»

3.1. Приклади розрахунку податку з доходів фізичних осіб

Задача 1

У квітні працівнику, який подав заяву на використання соціальної податкової пільги у якості нецільової благодійної допомоги була нарахована матеріальна допомога у сумі 300 грн і заробітна плата у сумі 380 грн. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб.

Податок з доходів фізичних осіб = (Нарахована заробітна плата – утримання до фондів соціального страхування – соціальна пільга) x 13%.

У 2006 році соціальна пільга складала 175 грн (50% мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року).

Соціальна пільга застосовується, якщо заробітна плата не перевищує 680 грн (прожитковий мінімум на початок року – 483 грн x 1,4 та округлено до найближчих 10 грн).

Розмір матеріальної допомоги не перевищує 680грн, а працівник має право на соціальну податкову пільгу, матеріальна допомога у склад оподаткованого доходу не включається.

Сума податку з доходів фізичних осіб = $(380 - (380 \times 0,03) - 175) \times 0,13 = 25,168$ грн.

Задача 2

Податковий кредит – це сума, на яку платник податку може зменшити свій оподатковуваний дохід, нарахований як зарплата. Тобто звітуючи перед податковою, можна перерахувати суму податків, стягнених з доходів.

У 2005 році Бовур М.В. отримала 12 тис. грн. Отже, сплачені за рік податки становитимуть 1560 грн. У цьому ж році вона сплатила за навчання своєї дитини 3 тис.грн. Максимальна сума, яку можна включити до податкового кредиту, становить 630 гривень за місяць (сума місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року (на 01.01.2005р. – 453 грн), помножена на 1,4 та округлена до найближчих 10 гривень).

Отже, 12 000 гривень можна зменшувати на 3000, і в результаті оподатковувати слід 9000. Тому податок становитиме 1170. Віднімаємо від 1560 суму податку – 1170 і отримуємо 390. Отже, компенсуватися має 390 гривень.

Сума податкового кредиту, звичайно, не може перевищувати загальну суму оподаткованого доходу за звітний період. Тобто якщо особа отримала у вигляді зарплати 12000, то і податковий кредит теж має бути в цих межах. Крім того, право на податковий кредит не переноситься на наступний рік. Якщо особа заплатила за навчання чи інші, передбачені законом, послуги у 2005 році, то лише звітуючи за цей рік, вона може скористатися правом включити їх до податкового кредиту.

Задача 3

На рахунку спадкодавця у банку зберігається 30 тис. грн.

За результатами 2005 року (в якому оформлено спадщину) члену сім'ї першого ступеня споріднення – спадкоємцю слід заплатити податок з доходів фізичних осіб з цих коштів із урахуванням того, що сума мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня 2005 року, дорівнює 262 грн:

$$262 \text{ грн} \times 100 \times 5\% = 1310 \text{ грн.}$$

$$(30000 \text{ грн} - 262 \text{ грн} \times 100) \times 13\% = 494 \text{ грн.}$$

У цілому такому спадкодавцю необхідно сплатити податку:

$$1310 \text{ грн} + 494 \text{ грн} = 1804 \text{ грн.}$$

Відповідає за сплату податку до бюджету спадкоємець, який отримав дохід. Останній включає доходи у вигляді спадщини до свого загального річного оподаткованого доходу і відображає їх у річній декларації.

Задача 4

Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" № 3378-IV, який прийнятий 19 січня 2006 року, визначено порядок оподаткування доходів від продажу нерухомого майна. Закон набуває чинності з 1 січня 2007 року:

- ♦ продаж нерухомого майна (крім гаражів) загальною площею до 100 кв. метрів не оподатковується незалежно від часу придбання;
- ♦ ставка податку не змінюється залежно від строку володіння нерухомим майном;

- ♦ застосовуються дві ставки податку – 1 і 5 відсотків, якщо перший продаж – (1% до перевищення над 100 кв.м), якщо не перший продаж протягом календарного року (5%).

Вовко С.А. укладає договір купівлі-продажу квартири, загальною площею 250 кв.м, вартість якої 100000 грн. Площа до 100 кв. метрів не оподатковується. Оподатковувана частина площі дорівнює 150 кв. метрів. Обчислюється вартість 1 кв. метра загальної площі: $100\ 000,00 \text{ грн} : 250 \text{ кв. метрів} = 400,00 \text{ грн}$. Вартість 150 кв. метрів становить $150 \text{ кв. метрів} \times 400 \text{ грн} = 60\ 000,00 \text{ грн}$ – це дохід, що підлягає оподаткуванню). Ставка податку дорівнює $60000,00 \times 1\% = 600 \text{ грн}$.

Задача 5

У квітні 2007 року громадянин Прокопчук М.Л. продає одну (першу у 2007 році) квартиру, загальна площа якої становить 140 квадратних метрів за договором купівлі-продажу за 36000 грн (оціночна вартість – 45000 грн). Для визначення податку з цього продажу необхідно визначити питому вагу вартості майна, що підлягає оподаткуванню:

$(140-100) : 140 = 0,2857$, тоді сума податку з доходів фізичних осіб з цього продажу $(0,2857 \times 45000 \times 1\% / 100\%) = 128,57 \text{ грн}$.

Задача 6

У червні 2007 року громадянин Коляденко О.О. продає квартиру (другу у 2007 році) загальною площею 90 квадратних метрів за договором купівлі-продажу за 30000 грн (оціночна вартість – 28000 грн). Сума податку= $30000 \times 0,05 = 1500 \text{ грн}$.

Задача 7

У серпні 2007 року Литовченко В.Б. обмінює квартиру (третю в 2007 році) загальною площею 90 квадратних метрів (оціночна вартість – 35000 грн.) на будинок площею 105 квадратних метрів (оціночна вартість – 40000 грн.) із громадянином Москоленком Я.І. (перше відчуження майна у 2007 році). Податок для Литовченка В.Б.: $35000 \times 0,05 \times 50\% / 100\% = 875 \text{ грн}$.

Податок для Москоленка Я.І. $(105-100) : 105 \times 40000 \times 0,01 \times 50\% / 100\% = 9,52 \text{ грн}$.

3.2. Приклади розрахунку податку на прибуток підприємств

Задача 1

Існує така інформація щодо результатів діяльності ВАТ „Світ”:
Продаж товарів (з ПДВ) – 400000 грн.

Дохід від операцій торгівлі цінними паперами – 15000 грн.

Сума сплачених сировини, комплектуючих, запчастин (без ПДВ) – 100000 грн.

Витрати на реконструкцію основних фондів – 20000 грн.

Балансова вартість основних фондів на початок року – 80000 грн.

Сума штрафів, пені, що сплачені, – 800 грн.

Сума заробітної плати та відрахування на обов’язкове пенсійне і соціальне страхування – 60000 грн.

Амортизація – 5000 грн.

Придбання основних фондів – 20000 грн.

Визначити суму податку на прибуток.

Податок на прибуток = (Валові доходи – Валові витрати – Амортизація)* 25%

$ВД = 333333 + 15000 = 348333$ грн.

$ВВ = 100000 + (80000 \times 10\%) + 60000 = 168000$ грн.

(80000*10%) – витрати на реконструкцію основних фондів у розмірі 10% від балансової вартості на початок року включаються до валових витрат.

Податок на прибуток = $(348333 - 168000 - 5000) \times 0,25 = 175333 \times 0,25 = 43833,25$ грн.

Задача 2

Підприємство займається трьома видами діяльності: оптовою та роздрібною торгівлею і гральним бізнесом. У звітному періоді 2005 року підприємство отримало збитки в сумі 100000,00 грн, в т.ч. від роздрібної торгівлі – 40000,00 грн, грального бізнесу – 80000. Від іншої діяльності отримано прибуток в сумі 20000,00 грн. Відповідно до декларації про прибуток у 1-му кварталі 2006 року в рядок 04.9 включається сума 100000,00 грн.

За 6 місяців 2006 року підприємство придбало торгових патентів на здійснення роздрібної торгівлі на суму 15000,00 грн, а

«Податкова система»

на здійснення діяльності з надання послуг у сфері грального бізнесу – на суму 170 000,00 грн.

Загальний об'єкт оподаткування за звітний період – 90000,00 грн. У т.ч.: об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств з надання послуг у сфері грального бізнесу склав 40000,00 грн, а податок – 10000,00 грн; об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств з роздрібною торгівлю склав 50000,00 грн, а податок – 12500,00 грн.

У декларації з податку на прибуток ці дані будуть відображені таким чином:

**Декларація з податку на прибуток підприємства
(фрагмент) грн**

Показники	Код рядка	Сума
Скоригований валовий дохід	03	370 000
...		
від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього податкового року	04.9	100 000
...		
Скориговані валові витрати	06	160 000
Сума амортизаційних відрахувань	07	120 000
Об'єкт оподаткування	08	90 000
...		
Нарахована сума податку	12	22 500

У цьому разі, як бачимо, збитки 2005 року враховано у загальному фінансовому результаті. Торгові патенти придбано на суму 185000,00 грн. Здавалось би, що податок взагалі не потрібно платити. Але пам'ятаємо про нову редакцію п. 16.3 Закону про оподаткування прибутку і нові умови заповнення додатка К6.

Згідно з умовами прикладу 4 об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств за 6 місяців 2006 року з надання послуг у сфері грального бізнесу склав 40000,00 грн., а податок – 10000,00 грн.

Об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств з роздрібною торгівлю склав 50000,00 грн, а податок – 12500,00 грн.

Але ми ж мали ще збитки минулого року в сумі 100000,00 грн, у т.ч. від грального бізнесу – 80000,00 грн, а від торгівлі –

Розділ 3. Практикум з курсу «Податкова система»

40000,00 грн. Їх ми повинні врахувати у зменшення прибутку від цих видів діяльності в 2006 році. В результаті отримаємо таке:

від грального бізнесу: $40000,00 - 80000,00 = -40000,00$ грн збитку;

від торгівлі: $50000,00 - 40000,00 = + 10000,00$ грн.

Показники	Код рядка	Сума
...		
Зменшення нарахованої суми податку	13 К6	12 500
Податкове зобов'язання звітного періоду**	14	10 000

Плата за торгові патенти – 15000,00 грн, а на здійснення діяльності з надання послуг у сфері грального бізнесу – 170000,00 грн.

Таким чином, у зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств можна врахувати тільки вартість торгових патентів на здійснення торговельної діяльності на суму 12500,00 грн. І продовження декларації має бути таким:

3.3. Податок на додану вартість

Задача1

Договірна вартість рекламних послуг з ПДВ і податком з реклами дорівнює 1560 грн. Ставка податку з реклами – 0,5 %.

Вартість рекламних послуг (без ПДВ і податку з реклами):

$$1560 / (1 + 0,2 + 0,005) = 1294,61 \text{ грн.}$$

Знайдемо суму ПДВ:

$$1294,61 \text{ грн} \times 20\% = 258,92 \text{ грн.}$$

Податок з реклами становитиме:

$$1294,61 \text{ грн} \times 0,5\% = 6,47 \text{ грн.}$$

Задача2

Загальний обсяг продажу продукції лісоматеріалів у квітні становив 100000 грн (з ПДВ). У квітні було придбано основні виробничі фонди, які використовуються для виробництва готової продукції на суму 40000 грн (з ПДВ) та придбано сировину на суму 30000 грн (з ПДВ). Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету.

ПДВ = Податкове зобов'язання – Податковий кредит

$$\text{ПДВ} = 100000 \times 0,2 - (40000 + 30000) \times 0,2 = 20000 - 14000 = 6000 \text{ грн.}$$

3.4. Розрахунок ввізного мита та митного збору

У березні 2006 року надійшов товар від нерезидента. Вартість товару – 10 тис. доларів США, а митна – 12 тис. доларів США. Курс НБУ на дату розмитнення – 5,05 грн/1 дол США. На митниці сплачено:

- 1) ввізне мито – 3030 грн ((12 тис. дол США x 5,05 грн/1 дол США) x 5%);
- 2) митний збір – 121,2 грн ((12 тис. дол США x 5,05 грн/1 дол США) x 0,2%);
- 3) ПДВ – 12726 грн ((12 тис. дол США x 5,05 грн/1 дол США) + 3030 грн) x 20%.

У березні поточного року товар повернули нерезиденту за актом рекламації. Курс НБУ на день митного оформлення – 5,05 грн/1 дол. США. Знову оплачено митний збір у розмірі 121,2 грн. на цю ж дату визначено заборгованість нерезидента із компенсацією всіх вищеназваних витрат: 3168 дол США ((3030грн. + 121,2 грн + 12726 грн + 121,2 грн) : 5,05 грн/1 дол США). На день розрахунків із нерезидентом курс НБУ не змінювався.

3.5. Податок на землю

Задача 1

Підприємство набуває право власності на нововідведену земельну ділянку (10000 м²) і отримає державний акт 25 вересня 2005 р. Умовно вважаємо, що землевласник набув земельну ділянку, яка зайнята житловим фондом, у населеному пункті з чисельністю населення понад 1 млн чол. (обласний центр), яким не встановлено грошової оцінки. У такому разі необхідно здійснити розрахунок земельного податку щодо нововідведеної земельної ділянки за 6 днів вересня та жовтень — грудень, і не пізніше 24 жовтня подати звітний розрахунок за нововідведену земельну ділянку.

Відповідно до ст. 7 Закону № 2535-XII, якщо грошової оцінки земельних ділянок не встановлено, середня ставка земельного податку встановлюється, зокрема, за земельну ділянку населеного пункту з чисельністю населення понад 1 млн у розмірі 21 коп/м².

При цьому до цієї ставки застосовується коефіцієнт 3, оскільки земельна ділянка знаходиться у місті обласного підпорядкування.

Крім цього, згідно зі ст. 7 цього Закону податок за земельні ділянки, зайняті, зокрема житловим фондом, справляється у розмірі 3% від суми земельного податку, обчисленого відповідно до частин першої та другої цієї статті.

Відповідно до ст. 68 Закону № 2285-IV у 2005 р. по населених пунктах, грошову оцінку земель яких не проведено, застосовуються ставки земельного податку, встановлені частиною другою ст. 7 Закону № 2535-XII, збільшені в 3,03 раза.

Для обрахування суми земельного податку необхідно:

♦ визначити річну суму земельного податку:

$(10000 \text{ м}^2 \times 0,21 \text{ грн/м}^2 \times 3 \times 3,03) \times 3\% = 572 \text{ грн } 67 \text{ коп.};$

♦ визначити місячну суму земельного податку:

$572 \text{ грн } 67 \text{ коп} : 12 \text{ місяців} = 47 \text{ грн } 72 \text{ коп};$

♦ визначити суму земельного податку за шість днів вересня:

$47 \text{ грн } 72 \text{ коп} : 30 \text{ днів} \times 6 \text{ днів} = 9 \text{ грн } 54 \text{ коп};$

♦ визначити загальну суму земельного податку за нововідведену земельну ділянку:

$9 \text{ грн } 54 \text{ коп} + 47 \text{ грн } 72 \text{ коп} + 47 \text{ грн } 72 \text{ коп} + 47 \text{ грн } 72 \text{ коп} = 152 \text{ грн } 70 \text{ коп}.$

Задача 2

ТОВ «Контраст» у лютому 2006 року придбало будинок по вул. Маршала Тимошенка в районі Південної Оболоні. 1 березня 2006 року за рішенням міськради ТОВ «Контраст» одержало право на користування земельною ділянкою несільськогосподарського призначення загальною площею 2450,6 м², зайнятою житловим фондом. «Контраст» є платником податку на землю. Грошова оцінка земельної ділянки по вул. Маршала Тимошенка в районі Південної Оболоні відповідно до Грошової оцінки земель м. Києва, затвердженої рішенням № 104, становить 290,14 грн./м². Здійснимо необхідні розрахунки.

Розрахунок податку на земельні ділянки, грошова оцінка яких проведена, можна подати у вигляді формули:

$$П = Пд \times Го \times Сп,$$

де П – сума податку на землю;

Пд – площа земельної ділянки;

Го – грошова оцінка землі з урахуванням коефіцієнта індексації
Сп – ставка податку на землю.

Для земель населених пунктів статтею 7 Закону № 2535 установлена ставка податку в розмірі 1% від їх грошової оцінки, але для земельних ділянок населених пунктів, зайнятих житловим фондом, ставка збільшена до 3%. Тому в нашому прикладі розмір податку на землю складе: $P = 2450,6 \text{ кв.м} \times 290,14 \text{ грн/кв.м} \times 3\% = 21330,51 \text{ грн}$. Сплата податку на землю здійснюється щомісяця рівними частинами по 1777,54 грн (21330,51 грн/12). Але оскільки ТОВ «Контраст» сплачує податок на землю тільки з місяця виникнення права на земельну ділянку (з березня 2006 року), то для нього сума податку в 2006 році складе 17775,43 грн (21330,51 грн – 1777,54 грн x 2 міс. (січень і лютий)).

3.6. Податок з власників транспортних засобів

Задача 1

На балансі ПП „Світанок” на 01.01.2006р. знаходяться такі транспортні засоби: легковий автомобіль (Skoda) з об’ємом циліндра двигуна 1800 куб.см, вантажні автомобілі ЗІЛ 4311 та КАМАЗ 5320 з об’ємом циліндра двигуна 6000 та 14000 куб.см відповідно. Розрахувати транспортний податок на 2006 рік.

Для розрахунку податку необхідно використати ставки податку, що визначені у законі України „Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” від 11.12.91 з усіма змінами та доповненнями. У статті 3 цього закону визначені ставки:

Легковий автомобіль: $(1800/100) \times 5 \text{ грн} = 90 \text{ грн}$.

Вантажні автомобілі:

ЗІЛ 4311: $(6000/100) \times 15 \text{ грн} = 900 \text{ грн}$.

КАМАЗ 5320: $(14000/100) \times 20 \text{ грн} = 2800 \text{ грн}$.

Юридичні особи повинні сплачувати податок щоквартально, тому вираховані суми будуть пропорційно поділені.

Розділ 3. Практикум з курсу «Податкова система»

Код	Опис об'єктів оподаткування	Ставка податку на рік (з 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна, з 1 кВт потужності двигуна або 100 см довжини)
1	2	3
8701	трактори колісні	2,5 грн з 100 куб. см
8701 20	сідельні тягачі	15 грн з 100 куб. см
8702	автомобілі для перевезення не менше як 10 осіб, включаючи водія	5 грн з 100 куб. см
8703	автомобілі легкові з об'ємом циліндрів двигуна: до 1000 куб. см від 1001 куб. см до 1500 куб. см від 1501 куб. см до 1800 куб. см	3 грн з 100 куб. см 4 грн з 100 куб. см 5 грн з 100 куб. см
	від 1801 куб. см до 2500 куб. см від 2501 куб. см до 3500 куб. см від 3501 куб. см і більше	10 грн з 100 куб. см 25 грн з 100 куб. см 40 грн з 100 куб. см
8703 901000	транспортні засоби, оснащені електродвигунами	0,5 грн з 100 куб. см
87 04	автомобілі вантажні з об'ємом циліндрів двигуна: до 8200 куб. см від 8201 куб. см до 15000 куб. см від 15001 куб. см і більше	15 грн з 100 куб. см 20 грн з 100 куб. см 25 грн з 100 куб. см
87 05	автомобілі спеціального призначення (крім пожежних і швидкої допомоги)	5 грн з 100 куб. см
8711	мотоцикли (мопеди), велосипеди з двигуном (крім тих, що мають об'єм циліндра двигуна до 50 куб. см): до 500 куб. см від 501 до 800 куб. см від 801 куб. см і більше яхти і судна парусні з допоміжним двигуном або без нього (крім спортивних):	3 грн з 100 куб. см 5 грн з 100 куб. см 10 грн з 100 куб. см
8903 91 10 00	Морські	14 грн з 100 см довжини
8903 91 91 00	яхти і судна парусні масою не більше як 100 кг	7 грн з 100 см довжини
8903 91 93 00	яхти і судна парусні масою понад 100 кг та завдовжки не більше як 7,5 м	7 грн з 100 см довжини

Продовження таблиці

1	2	3
8903 91 99 00	яхти і судна парусні масою понад 100 кг та завдовжки понад 7,5 м човни моторні і катери, крім човнів з підвісним двигуном (крім спортивних):	14 грн з 100 см довжини
8903 92 10 00	Морські	14 грн з 100 см довжини
8903 92 91 00	човни моторні і катери за вдовжки не більше як 7,5 м	7 грн з 100 см довжини
8903 92 99 00	Човни моторні і катери за вдовжки понад 7,5 м плавучі засоби (крім спортивних):	14 грн з 100 см довжини
8903 99 10 00	з масою не більше як 100 кг	7 грн з 100 см довжини
8903 99 91 00	завдовжки не більше як 7,5 м та масою понад 100 кг	7 грн з 100 см довжини
8903 99 99 00	завдовжки понад 7,5 м та масою понад 100 кг	14 грн з 100 см довжини

Задача 2

Автомобільний парк с/г підприємства складається з:

- ♦ ВАЗ з об'ємом циліндрів двигуна 1500 см^3 – 2 шт.
- ♦ Вантажівки з об'ємами циліндрів двигуна 8000 см^3 – 1 шт. та 10000 см^3 – 1 шт.
- ♦ Трактори – 5 шт. з об'ємами циліндрів двигуна по 4000 см^3 кожний.

Розрахуйте суму податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

Ставка податку на рік (з 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна, з 1 кВт потужності двигуна або 100 см довжини) для автомобілів легкових з об'ємом циліндрів двигуна від 1001 куб. см до 1500 куб. см становить 4 грн з 100 куб. см; для автомобілів вантажних з об'ємом циліндрів двигуна до 8200 куб. см – 15 грн з 100 куб. см, від 8201 куб. см до 15000 куб. см – 20 грн з 100 куб. см; для тракторів колісних – 2,5 грн з 100 куб. см. Відповідно до цього:

Сума податку з власників транспортних засобів = $4 * 1500/100 * 2 + 15 * 8000/100 + 20 * 10000/100 + 2,5 * 4000/100 * 5 = 120 + 1200 + 2000 + 500 = 3820$ (грн).

Таблиця 1
Збір за забруднення навколишнього природного середовища

№ з/п	Назва об'єкта, що забруднює навколишнє середовище	Категорія об'єкта	Класифікаційний код	Коефіцієнт	Середній обсяг забруднювача, т/добу	Середня концентрація забруднювача, мг/м ³	Середня температура забруднювача, °С	Середня швидкість забруднювача, м/с	Середня висота забруднювача, м	Середня кількість забруднювача, т/добу	Середня кількість забруднювача, т/рік	Середня кількість забруднювача, т/рік
1	Служба збору, об'єктів	1	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
2	Служба збору, об'єктів	2	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
3	Служба збору, об'єктів	3	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
4	Служба збору, об'єктів	4	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
5	Служба збору, об'єктів	5	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
6	Служба збору, об'єктів	6	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
7	Служба збору, об'єктів	7	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
8	Служба збору, об'єктів	8	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
9	Служба збору, об'єктів	9	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
10	Служба збору, об'єктів	10	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
11	Служба збору, об'єктів	11	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
12	Служба збору, об'єктів	12	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
13	Служба збору, об'єктів	13	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
14	Служба збору, об'єктів	14	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
15	Служба збору, об'єктів	15	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
16	Служба збору, об'єктів	16	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
17	Служба збору, об'єктів	17	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
18	Служба збору, об'єктів	18	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
19	Служба збору, об'єктів	19	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
20	Служба збору, об'єктів	20	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
21	Служба збору, об'єктів	21	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
22	Служба збору, об'єктів	22	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
23	Служба збору, об'єктів	23	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
24	Служба збору, об'єктів	24	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
25	Служба збору, об'єктів	25	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
26	Служба збору, об'єктів	26	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
27	Служба збору, об'єктів	27	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
28	Служба збору, об'єктів	28	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
29	Служба збору, об'єктів	29	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
30	Служба збору, об'єктів	30	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
31	Служба збору, об'єктів	31	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
32	Служба збору, об'єктів	32	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
33	Служба збору, об'єктів	33	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
34	Служба збору, об'єктів	34	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
35	Служба збору, об'єктів	35	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
36	Служба збору, об'єктів	36	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
37	Служба збору, об'єктів	37	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
38	Служба збору, об'єктів	38	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
39	Служба збору, об'єктів	39	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
40	Служба збору, об'єктів	40	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
41	Служба збору, об'єктів	41	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
42	Служба збору, об'єктів	42	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
43	Служба збору, об'єктів	43	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
44	Служба збору, об'єктів	44	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
45	Служба збору, об'єктів	45	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
46	Служба збору, об'єктів	46	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
47	Служба збору, об'єктів	47	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
48	Служба збору, об'єктів	48	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
49	Служба збору, об'єктів	49	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00
50	Служба збору, об'єктів	50	01.03.99 № 308	2,8	303,00	2,373	2,0	50	303,00	2,373	2,8	2653,00

3.7. Податковий розрахунок збору за забруднення навколишнього природного середовища

У межах встановленого ліміту підприємство скинуло у води р. Дністер відходи зі вмістом нафтопродуктів у кількості 10 т. Регіональний коригуючий коефіцієнт – 2,8. Норматив збору – 309 грн/т.

Податковий розрахунок збору за забруднення навколишнього природного середовища за 9 місяців 2006 року (за перший квартал, півріччя, дев'ять місяців, рік)

3.8. Розрахунок сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва – юридичною особою

Задача 1

Припустимо, що в ТОВ «Крис» (платника єдиного податку за ставкою 10%) за підсумками 1-го півріччя 2005 р. на розрахунковий рахунок і до каси підприємства надійшли:

За 1-й квартал 2005 р.:

- ♦ виручка від реалізації продукції в сумі 120000,00 грн.;
- ♦ орендна плата за договором оренди приміщення в сумі 27000,00 грн.;
- ♦ поворотна фінансова допомога в сумі 10000,00 грн надійшла в лютому 2005 р.;
- ♦ виручка від реалізації МБП у сумі 3600,00 грн.

За 2-й квартал 2005 р.:

- ♦ виручка від реалізації продукції в сумі 90000,00 грн.;
- ♦ орендна плата за договором оренди приміщення в сумі 27000,00 грн.;
- ♦ внесок до статутного фонду в сумі 1000,00 грн був здійснений у травні 2005 р.;
- ♦ безоплатно отримані товари на суму 3500,00 грн.

Середньоспискова чисельність усіх працівників (і в 1-му, і в 2-му кварталі 2005 р.) становила 22 працівники.

3.9. Розрахунок сплати акцизного збору

Задача 1

Максимальна роздрібна ціна на сигарети з фільтром за власною назвою «Екстра» становить – 3,46 грн, без податку на додану вартість і акцизного збору – 2,36 грн.

Фактичні обсяги реалізації сигарет з фільтром – 5000 пачок або 100 000 штук сигарет.

Оборот з реалізації, обчислений за максимальною роздрібною ціною (без податку на додану вартість та акцизного збору) складає 11 800 грн (2,36 грн x 5000 пачок).

Акцизний збір обчислюється:

а) за ставками у твердих сумах з одиниці продукції:

обсяги реалізації сигарет з фільтром – 100 000 штук, ставка акцизного збору, перерахована на 1 сигарету, – 0,0115 грн, нарахована сума акцизного збору за ставками у твердих сумах з одиниці продукції складає 1150 грн (100000 x 0,0115, тобто графа 6 x на графу 11);

б) за ставками у відсотках до обороту з реалізації товару (продукції): оборот з реалізації складає 11 800 грн, ставка акцизного збору у відсотках до обороту – 8%, нарахована сума акцизного збору складає 944 грн (11 800 грн x 8) : 100, тобто графа 7 x на графу 10а);

в) сума акцизного збору, обчислена одночасно за ставкою акцизного збору у твердих сумах та у відсотках до обороту з реалізації товару, складає 2094 грн (1150 грн + 944 грн);

22 відсотки максимальної роздрібною ціни (без податку на додану вартість і акцизного збору), помножені на обсяги реалізованого товару, складають 2596 грн (22%/100% x 2,36 x 5000 пачок). Обчислені суми порівнюються, до нарахування береться сума 2596 грн., у розрахунку записується в графі 13.

«Податкова система»

Відмітка про одержання (штамп органу державної податкової служби)

1	РОЗРАХУНОК СПЛАТИ ЄДИНОГО ПОДАТКУ СУБ'ЄКТОМ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА – ЮРИДИЧНОЮ ОСОБОЮ	☒ X	Звітний Новий (виправлений)
---	---	---------------------------------------	--------------------------------

2 Звітний період	☐ I квартал 200__ р.	☒ X II квартал 2005 р.	☐ III квартал 200__ р.	☐ IV квартал 200__ р.
------------------	---	--	---	--

3 Повна назва платника податку Товариство з обмеженою відповідальністю «Крис»

4 Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

 Код виду економічної діяльності (КВЕД)

1	2	.	1	2	.	1
---	---	---	---	---	---	---

5 Місцезнаходження платника податку <u>м. Київ, бул. Перова 44, оф. 1</u>	Поштовий індекс <u>0 1 0 2 3</u>
Електронна адреса Е-май"-----	Телефон <u>222-22-222</u>
	Факс-----

6 До державної податкової інспекції (адміністрації) в Печерському районі м. Києві

ПОКАЗНИКИ	Код рядка	I квартал 2005 р.	II квартал 2005 р.	III квартал 200 р.	IV квартал 200 р.	Наростаючим підсумком
		2	3	4	5	
1 Середньооблікова чисельність працюючих (чол.)	2	22	22	-	-	22
Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору	3	150600,00	117000,00	-	-	267600,00
Виручка від реалізації основних фондів	4	-	-	-	-	-
Усього виручка від реалізації (рядок 2 + рядок 3)	5	150600,00	117000,00	-	-	267600,00
Сума єдиного податку за ставкою** (10)%	6	15060,00	11700,00	-	-	26760,00
Внески, нараховані на суму дивідендів	7	-	-	-	-	-
Сума самостійно виявлених помилок за результатами минулих податкових періодів	8	-	-	-	-	-
Податкові зобов'язання до сплати (рядок 6 + (-) рядок 7)	9	15060,00	11700,00	-	-	26760,00
Сума штрафу, самостійно нарахована платником у зв'язку з виправленням помилки		-	-	-	-	-

* За бажанням платника;
** Ставка єдиного податку виписується платником самостійно

Дата подання Розрахунку 15 липня 2005 року
Наведена інформація є правильною
Керівник підприємства Удовенко Є.В. (прізвище)
Головний бухгалтер Собчинська О.Л. (прізвище)
М.П. _____

Ця частина Розрахунку заповнюється службовими особами органу державної податкової служби

Відмітка про внесення даних до електронної бази податкової звітності	"___" _____ 200__ року
Службова особа органу державної податкової служби (підпис, прізвище)	
За результатами перевірки Розрахунку:	
☐ порушень (помилко) не виявлено	☐ складено акт від "___" _____ 200__ року № _____ (потрібно зазначити)
"___" _____ 200__ року Службова особа органу державної податкової служби (підпис, прізвище)	

Задача 2

Максимальна роздрібна ціна на сигарети з фільтром за власною назвою «Космос» становить 1,53 грн, без податку на додану вартість і акцизного збору – 0,97 грн.

Фактичні обсяги реалізації сигарет з фільтром – 5000 пачок або 100 000 штук сигарет.

Оборот з реалізації, обчислений за максимальною роздрібною ціною (без податку на додану вартість та акцизного збору), складає 4850 грн (0,97 грн x 5000 пачок).

Акцизний збір обчислюється:

а) за ставками у твердих сумах з одиниці продукції:

обсяги реалізації сигарет з фільтром – 100 000 штук, ставка акцизного збору, перерахована на 1 сигарету, – 0,0115 грн, нарахована сума акцизного збору за ставками у твердих сумах з одиниці продукції складає 1150 грн (100 000 x 0,0115, тобто графа 6 x на графу 11);

б) за ставками у відсотках до обороту з реалізації товару (продукції): оборот з реалізації складає 4850 грн, ставка акцизного збору у відсотках до обороту – 8%, нарахована сума акцизного збору складає 388 грн (4850 грн x 8 : 100, тобто графа 7 x на графу 10а);

в) сума акцизного збору, обчислена одночасно за ставкою акцизного збору у твердих сумах та у відсотках до обороту з реалізації товару складає 1538 грн (1150 грн + 388 грн).

22 відсотки максимальної роздрібною ціною (без податку на додану вартість і акцизного збору), помножені на обсяги реалізованого товару, складають 1067 грн (22% x 0,97 x 5000 пачок). Обчислені суми порівнюються, до нарахування береться сума 1538 грн, у розрахунку записується в графі 13".

Розділ 4.

Завдання для підсумкового контролю

4.1. Ключові поняття та терміни

Авансові платежі — сплата в бюджет податків і податкових платежів у розмірах, визначених виходячи з прогнозних оцінок об'єкта оподаткування або його фактичних розмірів за попередній період чи аналогічний період попереднього року.

Адміністративні стягнення — штрафні санкції, що накладаються на керівників і службових осіб підприємств, установ та організацій за порушення податкового законодавства.

Акциз — непрямий податок, який установлюється державою у вигляді надбавки до ринкової ціни окремих товарів у фіксованих на одиницю товару чи процентних ставках, або їх комбінації. Існують два види акцизів: специфічні (індивідуальні) й універсальні.

Акцизний збір — вид акцизу, який справляється в Україні з підприємств за процентними, фіксованими або комбінованими ставками, що встановлюються до ринкової відпускної ціни, котра включає повну собівартість і прибуток.

Антидемпінгове мито – особливий вид мита, який встановлюється у разі, коли експортна ціна при поставках у країнах співтовариства нижча ніж звичайна вартість відповідного товару.

База оподаткування – вартісний вираз об'єкта оподаткування.

Валовий дохід підприємства — визначається з метою розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств.

Вантажно-митна декларація — документ, що подається в митні органи при ввезенні, вивезенні чи транзиті товарів

через митний кордон і містить дані про ці товари, на підставі яких стягується мито.

Ввізне мито — сплачується при імпорті товарів.

Вивізне мито — сплачується при експорті товарів.

Відрахування — платежі в бюджет та державні цільові фонди, які мають цільове призначення. Вони встановлюються на певні цілі з, визначенням джерела сплати або від певного вартісного показника.

Відшкодування податку — повернення платникам коштів, сплачених у вигляді переплати з податків. В Україні відшкодування проводиться з податку на додану вартість у випадках, передбачених податковим законодавством.

Гармонізація податкових систем в ЄС – явище, обумовлене об'єктивними процесами глобалізації економіки, які вимагають ефективного використання ресурсів, збільшення ринків збуту, подальшого розвитку науки й технологій і втілюється в координацію національних податкових політик через уніфікацію бази оподаткування, ставок, пільг з податків.

Декларування — подання платником відомостей про обсяги об'єкта оподаткування та інших даних, необхідних для визначення суми податку.

Державна податкова інспекція — структурний підрозділ у складі державної адміністрації, який організує й контролює процес надходження податків у бюджет і забезпечує дотримання податкового законодавства.

Державне мито — платіж, що справляється за вчинення юридичних дій та за видачу документів юридичного характеру уповноваженими на те державними органами й зберігається ними в бюджет.

Джерело сплати податку—доходи юридичних і фізичних осіб, за рахунок яких сплачується податок.

Документальна перевірка—перевірка правильності розрахунків платників із бюджетом, що проводиться безпосередньо в платника на підставі даних бухгалтерського обліку й первинних документів.

Єдиний митний тариф – тариф, який визначає однакові норми і правила оцінки митної вартості товару, встановлення країни походження товарів, режимів ввозу і вивозу.

Загальнодержавні податки — податки, які встановлюються органами законодавчої влади й обов’язкові для справляння на всій території держави.

Збори — платежі юридичних і фізичних осіб, які встановлюються за надання певних прав чи послуг; або на відшкодування окремих видатків бюджету.

Земельний податок — вноситься в бюджет юридичними і фізичними особами за ставками з одиниці площі земельної ділянки, які диференційовані залежно від призначення ділянки, її місце розташування та родючості ґрунтів (для земель сільськогосподарського призначення) чи у відсотках до грошової оцінки.

Зрівнювальне мито — встановлюється з метою вирівнювання цін на імпортні та вітчизняні товари для виключення між ними цінової конкуренції.

Інструкція з оподаткування—документ, що видається Головною державною податковою інспекцією з метою конкретизації і деталізації положень законодавчих актів із питань оподаткування.

Інтеграційне податкове право – сукупність податкових положень установчих договорів та нормативно-правових актів, прийнятих інститутами ЄС, а також сукупність загальних принципів права рішень суду ЄС з податкових питань та доктрини ЄС.

Кадастр – перелік типових об’єктів оподаткування, що класифікуються по зовнішнім ознакам з урахуванням середньої прибутковості об’єкта.

Камеральна (попередня) перевірка—перевірка правильності, розрахунків платників із бюджетом у податковій інспекції, на підставі поданих декларацій, звітів і розрахунків.

Лісовий дохід — плата, що надходить до бюджету за використання лісових ресурсів. Установлена в трьох видах: плата за відпуск деревини на пні; плата за другорядні лісові користування; інші види—штрафні санкції за порушення правил лісокористування,

Майнові податки—прямі податки з юридичних і фізичних, осіб, об'єктом оподаткування яких виступає рухоме й нерухоме майно.

Митні збори — плата, що стягується з декларантів за оформлення митних процедур.

Мито — непрямий податок, який встановлюється державою на товари, що імпортуються, експортуються чи проходять транзитом через митну територію країни, в процентних ставках до вартісної оцінки цих товарів або у твердих ставках на одиницю товару чи їх комбінації.

Місцеві податки—встановлюються і справляються на відповідній території місцевими органами представницької влади на підставі загальнодержавного законодавства про місцеві податки і збори.

Неоподатковуваний дохід — сума доходу, що не підлягає оподаткуванню і вираховується із загальної суми доходу.

Неоподатковуваний мінімум — розмір об'єкта оподаткування, в межах якого податок не справляється.

Неподаткові платежі — одноразові та випадкові надходження в бюджет.

Непрямі податки — встановлюються до ціни товарів і послуг у фіксованих, процентних чи комбінованих ставках; розмір їх для окремого платника прямо не залежить від його доходів чи наявності майна.

Носій податку—фізична особа—споживач товарів і послуг, яка, сплачуючи їх вартість, сплачує і всі податки, як не-

прямі, що включаються до цін, так і прямі, що сплачуються за рахунок доходів, отриманих від реалізації товарів і послуг.

Об'єкт оподаткування – різні форми доходів, товари і послуги, різні форми накопичувального багатства, момент переходу прав власності на майно та інші об'єкти, які з'являються з розвитком НТП, фізична чи вартісна величина, щодо якої нараховується податок.

Облік платників—включення юридичних і фізичних осіб та даних про них до відповідних облікових реєстрів на ручних чи машинних засобах накопичення та збереження інформації.

Одиниця оподаткування — чисельна одиниця виміру об'єкта оподаткування, щодо якої встановлюються податкові ставки.

Особисті податки — група прямих податків, що встановлюються під конкретного платника, який виступає відправною точкою системи оподаткування.

Пеня — штрафна санкція, сума якої стягується з платників за порушення строків сплати податків і платежів або термінів їх перерахування в бюджет організаціями, які їх утримують чи приймають.

Перекладання податків—перенесення через ціновий механізм тягаря податку безпосереднім його платником на іншого суб'єкта податкових відносин.

Перерахунки з податків—визначення фактично належних до сплати сум податків, які були попередньо внесені в бюджет авансовими платежами, і встановлення сальдо розрахунків (переплата чи недоплата).

Підакцизні товари — законодавчо визначений перелік товарів, на які встановлюються специфічні акцизи.

Податки – обов'язкові платежі з фізичних та юридичних осіб, що встановлюються на підставі закону з метою перерозподілу частини вартості ВВП для фінансового забезпечення

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

ня виконання державою своїх функцій та вирішення соціально-економічних завдань.

Податкова декларація—документ, що подається в податкову інспекцію, в якому вказуються дані про об'єкт оподаткування та інші відомості, необхідні для оподаткування.

Податкова квота—частка окремого податку чи загальної суми податків, сплачених платником у його доході.

Податкова пільга — повне або часткове звільнення від сплати податків окремих платників чи частин об'єкта оподаткування.

Податкова політика — цілеспрямована діяльність держави у сфері встановлення та справляння податків. Важлива складова фінансової політики в цілому.

Податкова робота — діяльність платників і податкової служби щодо внесення податків та податкових платежів до бюджету.

Податкова система – сукупність встановлених у країні податків, які взаємопов'язані між собою, органічно доповнюють один одного, не заходять у суперечність із системою в цілому та іншими її елементами.

Податкова система України – сукупність податків і зборів, визначених законами України, які складають її нормативно-правову базу, та сукупність державних інститутів, які забезпечують управління цією системою.

Податкова служба — сукупність державних органів, які організують і контролюють надходження податків і податкових платежів. В Україні представлена державною податковою адміністрацією, інспекціями і спеціальними підрозділами з боротьби з правопорушеннями у сфері оподаткування у складі органів внутрішніх справ.

Податкова ставка — законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування.

Податкове законодавство — законодавчі акти, які встановлюють і регулюють справляння податків та податкових платежів.

Податкове регулювання — вплив через податки на різні сторони соціально-економічного розвитку суспільства, на інтереси й діяльність окремих юридичних і фізичних осіб шляхом впровадження певних елементів податку, порядку їх визначення й сплати, ставок, пільг тощо.

Податкове розслідування—виявлення й розслідування фактів ухилення від оподаткування шляхом приховування доходів та інших об'єктів оподаткування.

Податковий звіт — документ, що подається в податкову інспекцію із звітними даними щодо розрахунків із бюджетом.

Податковий кредит — сума коштів, на яку платник має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.

Податковий облік—облік у податковій інспекції платників податків та стану їх розрахунків із бюджетом.

Податковий федералізм – система принципів діяльності та розмежування компетенції органів центральної і регіональної влади в податковій сфері.

Податок із власників транспортних засобів—вид майнового оподаткування в Україні. Сплачується юридичними й фізичними особами за твердими ставками, встановленими з одиниці потужності двигуна.

Податок на прибуток — форма прибуткового оподаткування підприємств, за якої об'єктом оподаткування виступає прибуток підприємства, визначений як різниця між скоригованим валовим доходом, валовими витратами і амортизацією.

Податок—обов'язковий регулярний платіж юридичних і фізичних осіб до державного чи місцевого бюджетів, що законодавчо встановлюється для фінансового забезпечення виконання функцій держави.

Преференційне мито—встановлюється за пільговими ставками з метою стимулювання розвитку міжнародної торгівлі.

Прибутковий податок із громадян—вид індивідуального прибуткового оподаткування, об'єктом якого виступають доходи фізичних осіб.

Прибутковий податок—прямий податок із фізичних і юридичних осіб, об'єктом оподаткування якого виступають доходи в різних формах.

Прогресивна шкала податкових ставок — шкала процентних ставок, розміри яких зростають відповідно до зростання розмірів об'єкта оподаткування.

Прогресивно-регресивна шкала податкових ставок — шкала процентних ставок, розміри яких спочатку зростають до певної величини об'єкта оподаткування, а при його зростанні понад цю величину зменшуються.

Пропорційні податкові ставки—єдині процентні ставки, які не залежать від розмірів об'єкта оподаткування.

Проста прогресія шкали податкових ставок—побудова шкали прогресивних ставок, за якої кожна ставка (залежно від розмірів об'єкта оподаткування) застосовується до всього об'єкта оподаткування.

Протекціоністське мито — вводитьься з метою захисту внутрішнього ринку від конкуренції з боку імпорتنих товарів.

Процентні податкові ставки—встановлюються в процентах до об'єкта оподаткування в грошовому виразі.

Прямі податки—встановлюються залежно від майнового стану платника, або величини його доходу, розмір їх залежить від розмірів об'єкта оподаткування. Поділяються на особисті і реальні.

Реальні податки—група прямих податків, що передбачають оподаткування майна за зовнішніми ознаками. Відправною точкою оподаткування є його об'єкт.

Регресивна шкала податкових ставок—шкала процентних ставок, розміри яких зменшуються відповідно до зростання розмірів об'єкта оподаткування.

Система оподаткування – сукупність податків і зборів до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку.

Специфічні акцизи — вид непрямих податків, що встановлюються для окремих товарів за окремими ставками.

Статистичне мито—встановлюється з метою обліку експорту й імпорту товарів в умовах вільної зовнішньої торгівлі.

Строки сплати податку — встановлені терміни внесення до бюджету належних до сплати за відповідний період сум податку.

Ступінчаста прогресія шкали податкових ставок — побудова шкали прогресивних ставок, за якої кожна ставка (залежно від розмірів об'єкта оподаткування) застосовується до тієї частини об'єкта оподаткування, що знаходиться в межах певного інтервалу, для якого встановлена ця ставка.

Тверді податкові ставки — встановлюються в грошовому виразі на одиницю об'єкта оподаткування в натуральному обчисленні.

Ухилення від податків — дії платників податків, спрямовані на несплату податків шляхом заниження доходу та оцінки майна або їх повного приховування.

Фіскальна монополія — непрямий податок, який надходить у вигляді різниці між фіксованою державною ціною й затратами на виробництво і реалізацію товарів, які монополізовані державою.

Фіскальне мито — встановлюється з метою залучення до бюджету певної суми доходів.

Штрафні санкції—грошові штрафи та пені, що стягуються з платників за порушення податкового законодавства.

4.2. Система поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль передбачає опрацювання матеріалу тем на семінарських заняттях, виконання змістово-модульних контрольних робіт і завершується підсумковим контролем знань студентів у формі іспиту.

Екзаменаційний білет складається з п'яти розділів: теоретичні питання, тестові завдання, задачі та практичні вправи, категорії.

Питання для проміжного та підсумкового контролю знань студентів

1. Види відповідальності за порушення податкових норм.
2. Особливості оподаткування дивідендів нерезидентів.
3. Необхідність і суть оподаткування.
4. Акцизний збір: суть, призначення, роль в податковій системі.
5. Форми податкових пільг.
6. Оподаткування неприбуткових установ, організацій.
7. Єдиний податок : особливості обчислення і сплати для фізичних осіб.
8. Витрати виробництва та обігу, які включаються частково до складу валових витрат.
9. Сучасні підходи до системи оподаткування. Досвід США та європейських країн.
10. Державне мито: об'єкти і платники, порядок внесення до бюджету.
11. Функції податків.
12. Податок на доходи фізичних осіб: суть, порядок обчислення та сплати.
13. Єдиний податок : особливості обчислення і сплати для юридичних осіб.
14. Суть та призначення податку на додану вартість, його роль у податковій системі.
15. Характеристика податків за їх основними елементами.
16. Оподаткування товарообмінних (бартерних) операцій.
17. Місцеві податки і збори.
18. Плата за землю: суть і відмінності плати за землю с/г призначення, населених пунктів, промисловості, транспорту.

19. Оподаткування прибутку від операцій особливого виду.
20. Подвійне оподаткування: поняття, причини, шляхи усунення.
21. Види непрямих податків, їх переваги і недоліки.
22. Податок з власників транспортних засобів та ін. самохідних машин і механізмів.
23. Принципи оподаткування А.Сміта та їх еволюція.
24. Застосування єдиного (фіксованого) податку для с/г товаровиробників.
25. Класифікація податків.
26. Збори до фондів загальнодержавного призначення.
27. Ставки податку: поняття, види та характеристика.
28. Оподаткування прибутку підприємств: платники, об'єкт, ставки, податкові періоди.
29. Податок як ціна суспільного блага.
30. Поняття амортизації. Вплив амортизації на об'єкт оподаткування.
31. Контроль за правильним обчисленням і своєчасною сплатою податків.
32. Об'єкт, база та ставки оподаткування ПДВ.
33. Законодавча та нормативна база функціонування податкової системи України.
34. Плата за землю: платники, об'єкти, ставки, пільги.
35. Податок на додану вартість: податкове зобов'язання та податковий кредит.
36. Роль податку на прибуток у формуванні дохідної частини бюджету.
37. Порядок оподаткування дивідендів резидентів.
38. Збір на обов'язкове пенсійне забезпечення.
39. Поняття податку, його призначення та основні ознаки.
40. Оподаткування доходів фізичних осіб: платники, об'єкти, пільги.
41. Податкова система України: сутність, принципи та особливості.
42. Операції, що звільняються від оподаткування ПДВ.
43. Роль ПДВ у формуванні доходів бюджету.
44. Порядок обчислення ПДВ.
45. Економічна суть податків і їх роль в економічній системі держави.

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

---

46. Оподаткування прибутку підприємств: визначення валового доходу.
47. Прогресивне, регресивне, пропорційне оподаткування: поняття і призначення.
48. Оподаткування підакцизних товарів: суть, порядок обчислення та сплати, пільги.
49. Податкова політика держави та її вплив на економіку.
50. Особливості оподаткування доходів, одержаних від здійснення підприємницької діяльності без утворення юридичної особи.
51. Річний перерахунок сум прибуткового податку : порядок, алгоритм та терміни проведення.
52. Податок на прибуток юридичних осіб: особливості розрахунку та сплати в розвинутих країнах.
53. Склад валового доходу, скоригованого валового доходу при оподаткуванні прибутку підприємств в Україні.
54. Земельний податок та орендна плата: економічний зміст та загальні засади оподаткування.
55. Роль податків в інтеграційних процесах.
56. Гармонізація податкових систем: загальна характеристика.
57. ПДВ в умовах європейської інтеграції.
58. Прямі податки та необхідність їх гармонізації в умовах спільного ринку.
59. Акцизний збір в умовах європейської інтеграції.
60. Види відрахувань до державних цільових фондів.
61. Збір на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.
62. Збори на загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві.

4.3. Приклади типових завдань, що виносяться на іспит

Змістовий модуль 1: Теоретичні основи оподаткування

Завдання 1. Оцініть систему оподаткування юридичних та фізичних осіб:

- ◆ прямі податки;
- ◆ непрямі податки;
- ◆ внески до державних цільових фондів;
- ◆ інші податки, збори, платежі.

Завдання 2. Проаналізуйте вплив податків та інших обов'язкових платежів на фінансову діяльність відомого вам суб'єкта господарювання.

Тестовий контроль

1. З переліку податків, зборів (обов'язкових платежів) виберіть ті, які відносяться до прямих податків.

- а) податок на додану вартість;
- б) плата за землю;
- в) податок на рекламу;
- г) податок на прибуток підприємств.

2. З переліку податків, зборів (обов'язкових платежів) виберіть ті, які відносять до непрямих податків.

- а) мито;
- б) податок на додану вартість;
- в) плата за землю;
- г) податок на рекламу.

3. Базова ставка оподаткування – це:

- а) найвища ставка податку;
- б) мінімальна ставка оподаткування;
- в) ставка податку без урахування особливостей суб'єкта оподаткування чи видів здійснюваної діяльності;
- г) пропорційна ставка.

4. Визначте елементи податку:

- а) податкові канікули;
- б) суб'єкт оподаткування;
- в) об'єкт оподаткування;
- г) джерело податку.

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

---

5. Визначте джерело податку:
- а) капітал;
  - б) земля;
  - в) власність;
  - г) незалежність.
1. З переліку податків, зборів (обов'язкових платежів) виберіть ті, які належать до місцевих платежів.
- а) податок на рекламу;
  - б) плата за землю;
  - в) збір за використання місцевої символіки;
  - г) податок на промисел.
7. Визначте принципи побудови податкової системи:
- а) наукові, загальні та особливі;
  - б) адміністративна простота, системність, справедливість, достатність;
  - в) загальні та особливі;
  - г) ваш варіант.
8. Закон України “Про систему оподаткування” був прийнятий:
- а) 25 червня 1990 року;
  - б) 25 червня 1991 року;
  - в) 26 серпня 1991 року;
  - г) 7 травня 2001 року.
9. Податкова система України характеризується такими рівнями:
- а) загальнодержавний, місцевий;
  - б) загальнодержавний, республіканський, місцевий;
  - в) республіканський, місцевий;
  - г) федеративний та місцевий.
10. До факторів, які негативно вплинули на розвиток податкової системи України, можна віднести:
- а) збільшення доходів фізичних та юридичних осіб;
  - б) зменшення обсягів тінізації економіки;
  - в) низький рівень інфляції;
  - г) недосконалість податкового законодавства.
11. Податкова політика – це:
- а) сукупність дій, рішень, напрямків діяльності держави у сфері оподаткування;
  - б) сукупність податків, зборів, обов'язкових платежів;
  - в) сукупність платників податків та об'єктів оподаткування;
  - г) ДПА та ДПІ України.

12. Виділяють такі принципи податкової політики:
- а) зручності, визначеності, адміністративної простоти, гнучкості, соціальної справедливості;
  - б) рівнонапруженості, адміністративної простоти, соціальної справедливості, економічної ефективності, стабільності;
  - в) рівнонапруженості, соціальної справедливості, гнучкості, економічної ефективності, стабільності;
  - г) адміністративної простоти, гнучкості, соціальної справедливості;

Змістовий модуль 2: Міжнародні аспекти податкування

Тестові завдання

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
1.	Вплив непрямих податків на рівень цін у країні залежить від:	а) частки товарів (послуг), що підлягають оподаткуванню цими видами податків; б) розміру податкових ставок; в) методу стягнення податків; г) всі відповіді вірні.
2.	До функцій податку на прибуток можна віднести:	а) фіскальну; б) регулюючу; в) стимулюючу; г) всі відповіді вірні.
3.	Вперше податок на додану вартість було запроваджено у:	а) Німеччині; б) Франції; в) Великобританії; г) Росії.
4.	ПДВ у Франції не оподатковується:	а) благодійна діяльність; медицина та медичне обслуговування б) усі види страхування; в) сільськогосподарське виробництво; виробництво продуктів харчування для дітей г) варіант а) і б) д) варіант а) і в)
5.	Основними місцевими податками у Великобританії є:	а) корпоративний податок; податок на спадщину б) податок на майно; в) податок на спадщину г) варіант а), б), в)

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
6.	Яка шкала податку на прибуток корпорацій використовується в США	а) пропорційна б) прогресивна в) регресивна г) фіксована
7.	Федеральні акцизні збори в США встановлені на:	а) алкогольні і тютюнові вироби; б) шоколад і кава; в) на дороги і повітряні перевезення; г) ваш варіант
8.	На якому рівні податкової системи США збирається податок на спадщину?	а) на федеральному б) на місцевому в) на рівні штатів г) ваш варіант
9.	Найвища ставка податку на майно в США встановлюється, якщо:	а) вартість майна перевищує 5 млн доларів; б) вартість майна не перевищує 2,5 млн доларів; в) вартість майна перевищує 2,5 млн доларів; г) ваш варіант
10.	Які ставки податку на прибуток корпорацій у Великобританії?	а) 0%, 19%, 30 %; б) 30% в) 10%, 20%, 35%; г) ваш варіант
11.	Ставка податку на прибуток корпорацій у Франції становить:	а) 25%; б) 35%; в) 39%; г) 33,33%.
12.	Платниками податку на прибуток є:	а) суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські підприємства, організації, установи; б) фізичні та юридичні особи – нерезиденти; в) все вище перелічене.
13.	Податки – обов'язкові внески до бюджету відповідного рівня, що:	а) мають регулярний характер, цільовий напрямок використання, розміри і терміни яких регламентуються податковим законодавством; б) стягуються на умовах індивідуальної безеквівалентності, регулярно, не передбачають цільового напрямку використання; в) передбачають плату за використання ресурсів, індивідуальну безоплатність, не мають примусового характеру.

«Податкова система»

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
14.	Податкові органи Швеції не відають питаннями:	а) ведення актів цивільного стану; б) переписом населення; в) організацією та проведенням загальнодержавних свят; г) сприянням у проведенні загальних виборів.
15.	Найбільшу частку надходжень до бюджету Швеції складає:	а) податок на додану вартість; б) прибутковий податок; в) податок на заробітну плату; г) податок на майно.
16.	У Німеччині нерозподілений прибуток оподатковується за ставкою	а) вищою ніж розподілений прибуток; б) нижчою ніж розподілений; в) за такою ж самою ставкою
17.	Найвища ставка податку на майно в США встановлюється залежно від	а) розміру майна, б) ступені спорідненості в) варіант а і б
18.	Яку функцію повинен виконувати податок на доходи громадян?	а) фіскальну; б) регулюючу; в) стимулюючу; г) ваш варіант
19.	Термін подачі податкових декларацій для більшості громадян встановлений у США:	е) місяць, ф) квартал, г) рік
20.	Зі скількох та яких саме частин складається податкова декларація в Швеції ?	а) з однієї частини – підприємство сплачує одразу в одній декларації всі необхідні податки; б) з двох частин, одна з яких призначена для ПДВ, друга – для соціальних внесків і прибуткового податку; в) з двох частин, одна з яких призначена для податку на заробітну плату, друга – для соціальних внесків; г) з трьох частин, одна з яких призначена для ПДВ, друга – для соціальних внесків, третя – для прибуткового податку.
21.	Виберіть правильну відповідь, що таке податки	а) податки – це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі. б) податки – це знаряддя акумулювання коштів на рахунках бюджету

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
		<p>в) податки – вилучення частини доходів громадян на потреби держави</p> <p>г) податки – це плата за суспільні блага і послуги, що надаються державою</p> <p>д) всі відповіді правильні</p>
22.	Хто встановив математичну залежність доходів бюджету від ставок податків?	<p>а) А. Сміт</p> <p>б) Д. Кейнс</p> <p>в) А. Лаффер</p> <p>г) Д. Рікардо</p>
23.	Знайдіть правильний перелік: функції податків	<p>а) Демократична, гнучка, безжалісна;</p> <p>б) Етична, конституційна, контрольна;</p> <p>в) Соціальна, моральна, галопуюча;</p> <p>г) Фіскальна, соціальна, регулююча.</p>
24.	Назвіть засновника теорії податків:	<p>а) А. Сміт</p> <p>б) Д. Кейнс</p> <p>в) А. Канара</p> <p>г) Д. Рікардо</p>
25.	Які рівні має податкова структура США?	<p>а) рівень штатів, місцевий рівень, міжконтинентальний рівень;</p> <p>б) федеральний рівень, рівень штатів, муніципальний рівень;</p> <p>в) президентський рівень, рівень штатів, муніципальний рівень;</p> <p>г) федеральний рівень, транснаціональний рівень, муніципальний рівень;</p>
26.	Основні джерела надходжень до бюджету в США:	<p>а) індивідуальний податок з громадян, податок на прибуток корпорацій, внески на соціальне страхування;</p> <p>б) індивідуальний податок з громадян, податок на землю, внески на соціальне страхування;</p> <p>в) індивідуальний податок з громадян, податок на прибуток корпорацій, податок на рекламу;</p> <p>г) індивідуальний податок з громадян, податок на прибуток корпорацій, внески на соціальне страхування, збір за паркування, податки на продаж.</p>
27.	В яких штатах Америки немає прибуткового податку на приватних осіб?	<p>а) Нью- Йорк, Юта, інші;</p> <p>б) Аляска, Невада, інші;</p> <p>в) Вашингтон, Аляска;</p> <p>г) Каліфорнія, Техас</p>

«Податкова система»

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
28.	Податкова система – це сукупність	а) податків, зборів і платежів; б) принципів і методів встановлення зміни чи скасування податків; в) органів, що забезпечують сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства; г) зазначене в пунктах а, б, в.
29.	Служба внутрішніх доходів США складається із ..... головних департаментів	а) двох; б) трьох; в) чотирьох; г) п'яти.
30.	Найбільша питома вага серед податків Консолідованого бюджету Великобританії припадає на	а) прибутковий податок; б) ПДВ; в) податок на прибуток корпорацій; г) податок на реєстрацію автомобілів.
31.	За рахунок якого податку відбувається між – бюджетний перерозподіл фінансових ресурсів у Німеччині?	А) ПДВ; б) податку з доходів громадян; в) податку з власників транспортних засобів; г) пункти а, б.
32.	Податкова система Росії містить у собі податки таких рівнів	а) федеральні; б) регіональні і місцеві; в) державні; г) зазначені у пунктах а і б.
33.	Яка стандартна ставка ПДВ у Росії?	А) 13%; б) 10%; в) 20%; г) ____%. Інше вказати
34.	Які податки на муніципальному рівні в Росії?	А) земельний податок, податок на майно фізичних осіб, податок на рекламу, місцеві ліцензійні збори, податок на спадщину і дарування; б) податок на рекламу, місцеві ліцензійні збори, податок на спадщину і дарування; в) прибутковий податок, податок на майно фізичних осіб, податок на рекламу, місцеві ліцензійні збори, податок на спадщину і дарування; г) податок на майно фізичних осіб, податок на рекламу, місцеві ліцензійні збори.

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
35.	До характерних рис французької податкової системи не відноситься:	а) соціальна спрямованість; б) широка система пільг і знижок; в) закритість для міжнародних податкових угод; г) перевага непрямих податків.
36.	Основна ставка ПДВ у Франції складає	а) 18,5%; б) 5,5%; в) 19,6%; г) 7%.
37.	Який із вказаних видів діяльності остаточно звільняється від ПДВ?	а) фінансова і банківська справа; б) медицина і медичне обслуговування; в) здача в оренду приміщень для будь-якого виду економічної діяльності; г) варіанти а) і б)
38.	Принципова особливість французького прибуткового податку полягає в тому, що:	а) певні категорії громадян звільняються від його сплати; б) податок сплачується лише з доходів, отриманих у Франції; в) його сплата здійснюється 5 разів на рік; г) оподаткуванню підлягає дохід не фізичної особи, а родини
39.	На скільки частин поділяється дохід платника податку у Франції, якщо він має дружину і 2-є дітей?	а) 2; б) 3; в) 4; г) 1
40.	У країнах ЄС не оподатковуються прибутковим податком доходи, що не перевищують:	а) прожиткового мінімуму б) мінімальної зарплати в) мінімальної пенсії г) стипендії.
41.	Податковий авуар – це:	а) податкові та інформаційні центри, що знаходяться у підпорядкуванні Головного податкового управління; б) компенсація подвійного оподаткування акцій, що обкладаються прибутковим податком як фізичні особи та податком на прибуток акціонерних товариств; в) можливість для платника ПДВ вибрати: сплачувати цей податок чи прибутковий;

«Податкова система»

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
		г) можливість повного звільнення підприємства від оподаткування витрат на підготовку кадрів у районах з високим рівнем безробіття
42.	У якому з елементів оподаткування найбільше виявляється регулююча функція податків	а)Визначення об'єкта оподаткування, Надання податкових пільг б) Визначення джерела сплати податків. в) Установлення величини ставок податків. г) Установлення термінів сплати податків.
43.	За використання якого джерела сплати податків найбільше виявляється їх регулююча функція?	а)Балансовий прибуток. б)Собівартість продукції. в)Виручка від реалізації продукції. г)Прибуток від реалізації продукції. д)Амортизаційні відрахування.
44.	Яка з методик визначення ставок оподаткування більш позитивно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства?	а) В абсолютних сумах з одиниці продукції, що реалізується. б) У відсотках до об'єкта оподаткування – універсальні ставки. в) У відсотках до об'єкта оподаткування – диференційовані ставки. г) інший варіант
45.	Який спосіб надання податкових пільг більш позитивно впливає на прояв регулюючої функції податків?	а)Пільги для окремих платників податків. б) Пільги щодо окремих об'єктів оподаткування. в) Пільги щодо термінів сплати податків. г) Відшкодування сплачених податків.
46.	Яка форма універсального акцизу використовується у Канаді?:	а)ПДВ б)податок з продажу в)специфічні акцизи г) податок з обороту
47.	В якій з перелічених країн найнижча гранична ставка ПДВ?	а) Німеччина, б) Франція, в)Швеція, г) Японія
48.	Ставка податку на спадщину у Великобританії становить:	а)10%; б)20%; в)30% г)40%
49.	Ставка податку на прибуток корпорацій у Великобританії становить:	а)Залежить від розмірів прибутку і є диференційованим б)10%

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей
		в)20% г)30%
50.	ПДВ у Великобританії становить:	а)15% б)17,5% в)20% г)23%
51.	Ставка ПДВ у США становить:	а)10% б)20% в)30% г)відсутня
52.	Який податок має найбільшу питому вагу у структурі податкових надходжень США ?:	а)Прибутковий податок з фізичних осіб; б)ПДВ; в)Прибутковий податок з підприємств; г)Податок на нерухомість
53.	Створення якого об'єднання започаткувало процес гармонізації податкових систем Європейських країн	а) Європейське об'єднання з вугілля і сталі б) Європейське співтовариство з атомної енергії ; в) ЄС ; г) Європейське економічне співтовариство.
54.	За якими митними ставками оподатковується більшість товарів у країнах ЄС.	а) 5 – 7% ; б)2,5 – 4% ; в)10 – 15 % ; г)4,5 – 6,5%.

Змістовий модуль 3: Податки на споживання

Задача 3.1

Загальний обсяг продажу меблів у липні становив 950000 грн (без ПДВ), з них 580000 грн – обсяг експорту. У липні придбано також основні виробничі фонди, які використовуються як для виробництва експортної, так і неекспортної продукції, на суму 500000 грн (без ПДВ).

Визначте суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету.

Задача 3.2

Підприємство 1 січня ввозить на митну територію України товари, контрактна ціна яких становить 50000 доларів США. Крім цього, обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів у січні становить (без ПДВ) 110000 грн.

Визначте суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету.

Задача 3.3

У січні загальний обсяг продажу продукції власного виробництва підприємства становить (без ПДВ) 15220 грн та матеріали, яка відноситься до складу валових витрат на суму (без ПДВ) – 1280 грн.

Підприємство ввозить на митну територію України товари, контрактна вартість яких становить 6500 доларів США.

У цьому ж місяці підприємство реалізувало ці товари за 52000 грн (без ПДВ).

Визначте суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету за січень.

Задача 3.4

Виручка від реалізації продукції заводу ювелірних виробів – 540000 грн з урахуванням акцизного збору та податку на додану вартість. Ставка акцизного збору даного виду продукції 55 відсотків. Розрахувати суми акцизного збору та ПДВ, які повинно сплатити підприємство.

Задача 3.5

Київський лікєро-горілочний завод реалізував 800 л. горілки, що містить 40 відсотків спирту. Ставка акцизного збору встановлена 16 грн за один літр 100-відсоткового спирту.

Розрахувати суму акцизного збору.

**Змістовий модуль 4:
Податки на доходи і прибутки**

Задача 4.1

У фірму як структурні підрозділи входять головне підприємство та чотири філії.

Визначте у двох варіантах суму податку на прибуток за наступними показниками кожного структурного підрозділу, тис. грн.

Елементи прибутку до оподаткування,	Філії				Головне підприємство
	1	2	3	4	
Валові доходи	110	200	50	120	200
Валові витрати	80	60	25	20	90
Амортизація	40	10	5	5	100

1-й варіант – податок на прибуток філії та головне підприємство сплачують окремо;

2-й варіант – фірма приймає рішення про сплату консолідованого податку.

Задача 4.2

Визначити суму податку на прибуток за наведеними даними, тис. грн:

Продаж товарів (з ПДВ) – 350000;

Дохід від операцій торгівлі цінними паперами – 20000;

Сума сплачених дивідендів платником податку – 35000;

Сума страхування ризику для здійснення статутної діяльності – 90;

Сума сплачених сировини, комплектуючих, запчастин (з ПДВ) – 100000;

Витрати на поточний ремонт – 20000;

Балансова вартість основних фондів на початок року – 80000;

Сума сплачених штрафів, пені – 800;

Сума заробітної плати та відрахування на обов'язкове пенсійне і соціальне страхування – 50000;

Амортизація – 5000;

Придбання основних фондів – 20000.

Задача 4.3

У звітному кварталі (II кв.) підприємство мало такі фактичні витрати:

Показник діяльності	Сума, грн
12 квітня з банківського рахунку списано кошти на оплату матеріалів для виробничих потреб. Матеріали не одержані	4500,00
30 березня з каси підприємства під звіт видані кошти на придбання товарів. Товари оприбутковані на склад 10 квітня	12750,00
28 березня були оприбутковані ТМЦ для виробничих потреб. Оплата відбулась 3 квітня	10825,00
Оплачено чек на придбання товарів 20 травня. Товари не отримані	1675,00
30 березня нараховано заробітну плату персоналу та суму внесків до державних цільових фондів за березень	4125,00
2 квітня виплачено заробітну плату за березень	3000,00
30 квітня нараховано заробітну плату персоналу та суму внесків до державних цільових фондів за квітень	5500,00
5 травня виплачено заробітну плату за квітень	4000,00
30 квітня нараховано і 5 травня перераховано до бюджету суму податку з доходів фізичних осіб за квітень	400,00
15 травня перераховано до бюджету плату за землю	200,00
14 травня придбано торговий патент для здійснення роздрібно́ї торгівлі	2000,00
10 квітня сплачено державне мито за подання позову до арбітражного суду	400,00

Визначте, чи включаються до складу валових витрат виробництва та обігу II кв. фактичні витрати підприємства.

Задача 4.4

Визначити суми страхових внесків (зборів) до фондів соціального страхування та розмір заробітку, на який нараховуються страхові внески (збори), та визначте податок з доходів фізичних осіб:

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

№ п/п	П.І.Б	Нараховано заробітку, грн	Розмір заробітку, на який нараховуються страхові внески, грн	Сума страхових внесків (зборів), грн					
				До Фонду загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття		До Фонду соц. страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності		До Пенсійного фонду	
				Працівників	Роботодавця	Працівників	Роботодавця	Працівників	Роботодавця
1	Литвин І.Н.	2900							
2	Лазур А.Д.	5850							
3	Кот С.	300							
4	Кравець О.Н.	650							
5	Лев С.	2400							
	Всього								

Змістовий модуль 5:

Інші податки. Податкове планування і контроль

Задача 5.1

На 1 січня 2007 року юридична особа має зареєстровані в Україні такі транспортні засоби:

- ♦ 2 легкові автомобілі з об'ємом циліндрів двигуна 2500 куб. см;
- ♦ 1 автомобіль вантажний з об'ємом циліндрів 5500 куб. см;
- ♦ 2 автомобілі для перевезення 10 осіб, включаючи водія з об'ємом двигуна 3000 куб. см.

Визначити суму податку з власника транспортних засобів за звітний період.

Задача 5.2

Грошова оцінка земель населеного пункту не проведена. Юридична особа має земельну ділянку загальною площею 960 кв. м.

Визначити розмір плати за землю у звітному періоді, якщо в населеному пункті проживає 1,3 млн чол.

Задача 5.3

У будинку, що знаходиться в Подільському районі, розташований офіс підприємства-землекористувача.

Будинок займає земельну ділянку площею 300 кв. м., частка користувача 150 кв. м.

Визначити розмір плати за землю землекористувача, використовуючи дані відповідних рішень Київради та враховуючи локальні коефіцієнти.

Задача 5.4

МП із кількістю працюючих 10 чол. займається наданням послуг. Воно отримало 18000 грн виручки (з ПДВ). Витрати (з ПДВ) становлять, грн: оренда – 150; інформпослуги – 100; канцтовари – 80; нарахована зарплата – 5000; плата за патенти – 120.

Розрахуйте суму сплачених податків за звичайною та за спрощеною системою оподаткування.

Задача 5.5

Підприємство Київпромбуд з іноземними інвестиціями, яке у вересні налічувало 250 працюючих, в III кв. мало виручку від продажу 100000 грн.

Вкажіть суму сплачених місцевих податків та зборів.

4.4. Підсумкові контрольні завдання

Варіант 1

1. Податковий період встановлений з 1.01.06 по 31.12.06р. Потрібно визначити суму скоригованого валового доходу виходячи з таких даних:

За звітний період отримано доходів від продажу товарів – 15000 грн. (з ПДВ).

Отримана безповоротна фінансова допомога – 7000 грн.,

Пеня, одержана підприємством за недопостачання йому продукції згідно з договором – 2000 грн.

Сума дивідендів від резидента склала 3000 грн.

2. Підприємство – завод ювелірних виробів, виробило ювелірну продукцію, собівартість якої становила 50000 грн, розрахунковий прибуток – 15000 грн, ставка акцизного збору – 55 %. Визначити суму акцизного збору і ціну реалізації.

Варіант 2

1. Податковий період встановлений з 1.01.06-31.12.06 р. Потрібно визначити, чи включаються у вказаний період валові витрати і розрахувати їх загальну суму виходячи з таких даних:

- ♦ З банківського рахунка 23.01.06 року списані кошти на оплату матеріалів для виробничих потреб – 4240 грн.
- ♦ З каси підприємства видана готівка 20.12.2005 для придбання товарів – 15740 грн.
- ♦ Оприбутковані товари 20.12.2000 для виробничих потреб – 32720 грн., а оплачені – 15.01.06 р.
- ♦ Оформлений товарний чек 15 квітня 2006 року для придбання товарів на суму – 15240 грн.

2. Підприємство – завод ювелірних виробів, виробило ювелірну продукцію, собівартість якої становила 150000 грн, розрахунковий прибуток – 50000 грн., ставка акцизного збору – 35 %. Визначити суму акцизного збору і ціну реалізації.

Варіант 3

1. Податковий період встановлений з 1.01.06–31.12.06р. Потрібно визначити, чи збільшується у вказаний період валовий дохід і розрахувати його загальну суму виходячи з таких даних:

- ♦ Зараховано на р/р 16.06.06 року кошти в оплату товарів (не відвантажені) – 27820грн.

- ◆ Оприбуткована готівка в касі 24.02.06 року за реалізовані товари – 34240 грн (товари відвантажені 10.12.2005 року)
- ◆ Реалізовані картки для придбання продукції 10.01.06 року на суму 5240 грн (продукція реалізована в термін з 15.02.06 по 31.12.06 р.).
- ◆ Оплачені товари з бюджетних коштів 28.12.2005 року і зраховані кошти на р/р платника податку 3.01.06 року – 23320 грн.

2. Фірма “Реґіон”, яка є юридичною особою, придбала в цьому році за кордоном 2 автомобілі. Перший автомобіль “Audi” 1989 року випуску за 5000 доларів і новий автомобіль “Лада” за 4000 доларів 200_ року випуску. Об’єм циліндра двигуна “Audi” – 2500 куб. см, “Лада” – 1200 куб. см. Обрахувати суму податків, які необхідно сплатити при митному оформленні цих автомобілів, якщо відомо що ставки ввізного мита встановлені в розмірі для авто “Audi” – ___ євро за 1 куб.см, для авто “Лада” – ___ за 1 куб. см об’єму циліндрів двигуна, митні збори обраховуються за ставкою 0,2% до митної вартості автомобілів згідно з декларацією, ставка акцизного збору по “Audi” – ___ євро за 1 куб.см., по авто “Лада” – ___ євро за 1 куб.см об’єму циліндра двигуна. Курс долара США на дату митного оформлення складає ___ грн за 1 долар США, курс євро – _____ грн.

Варіант 4

1. Наведені нижче пункти відмітити словом “так” ті, що підлягають включенню до валового доходу, та словом “ні” що не включаються для визначення скоригованого доходу:

1) Сума переплати по ПДВ, яку не повернуто платнику з бюджету на момент подання декларації про податок на прибуток – 20 тис.грн.

2) Кошти, одержані відділом реєстрації держадміністрації за надання послуг з державної реєстрації підприємств – 10 тис.грн.

3) Кошти, одержані фірмою, яка надає послуги з реєстрації підприємств у держадміністрації, держстаті, податковій адміністрації – 50 тис.грн.

4) Амортизація витрат по основних фондах – 100 тис.грн.

2. Сформувавати ціну виробу з ПДВ та вирахувати податкове зобов’язання, податковий кредит та суму ПДВ до сплати, якщо завод реалізував в листопаді поточного року 3000 одиниць ви-

Розділ 4. Завдання для підсумкового контролю

робів. Витрати на одиницю продукції становили 140 грн, прибуток 32 грн проведено оплату постачальникам за сировину, матеріали, комплектуючі в сумі 12000 грн., в тому числі ПДВ грн.

Варіант 5

1. Наведені нижче пункти відмітити словом “так” ті, що підлягають включенню до валового доходу, та словом “ні”, що не включаються для визначення скоригованого доходу за III квартал 2006 року:

- 1) Кошти, що надійшли на розрахунковий рахунок 01.07.06 р. за продукцію відвантажену 25.06.06 р. Зразки тестових завдань для підсумкового контролю
17 тис.грн.
- 2) Пеня, одержана підприємством в III кварталі 2006 року за недопостачання йому продукції згідно з договором – 2 тис. грн.
- 3) Пеня, сплачена підприємством у II кварталі 2006 року в дохід бюджету за несвоєчасні розрахунки з бюджетом – 1.0 тис.грн.
- 4) Проценти, отримані підприємством у II кварталі 2006 року від банку за зберігання коштів на депозитному рахунку і помилково не включені до оподатковуваних доходів у I півріччі – 20 тис.грн.

2. Підприємство у звітному періоді реалізувало підакцизну продукцію на суму 18 000 грн. Також у цей період було повернуто неякісну продукцію на суму 5 000 грн і цю суму підприємство повернуло на розрахунковий рахунок замовнику. Ставка акцизного збору – 23 %. Знайти суму ПДВ та акцизного збору, що сплатить підприємство до бюджету.

3. За першу декаду березня 2006 року тютюнова компанія ВАТ Прилуки виробила сигарети з фільтром 1000 початок, собівартість яких становить 20 тис. грн., розрахунковий прибуток склав – 5,0 тис. грн (ставка Аз – 8 % та 11,5 грн за 1000 сигарет з фільтром).

Визначити ціну реалізації та акцизний збір.

Варіант 6

1. Розрахувати податок на прибуток від виграшу юридичної особи в лотерею, якщо сума виграшу становить 800 грн.

2. Підприємство ввозить ювелірну продукцію, контрактна вартість якої – 120000\$. Визначити суму акцизного збору, мита та ПДВ, які підлягають сплаті до бюджету.

3. Визначити суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету або податкового відшкодування, при таких умовах по підприємству:

1. Відвантажено продукцію по контракту №1 на суму 10 000 грн з ПДВ.
2. У попередньому кварталі оплачена продукція по контракту №1 на суму 5000 грн з ПДВ.
3. Перераховано постачальнику за отриману у звітному кварталі продукцію 2500 грн з ПДВ.

Зразки тестових завдань для підсумкового контролю

№	Навчальний елемент	Тестові завдання (варіанти позначаються латинськими літерами)
1	Податки	<p>Податки – обов’язкові платежі до бюджету відповідного рівня, що:</p> <p>a) не передбачають спеціального еквівалента, мають регулярний характер, цільовий напрямок використання;</p> <p>b) стягуються на умовах індивідуальної безеквівалентності, регулярно, не передбачають цільового напрямку використання;</p> <p>c) передбачають плату за використання ресурсів, індивідуальну безоплатність, не мають примусового характеру.</p> <p>Основними елементами оподаткування є: суб’єкт, об’єкт, ставки, пільги, джерело, база оподаткування, податкова квота, а також:</p> <p>a) санкції за порушення податкового законодавства;</p> <p>b) рівень оподаткування;</p> <p>c) вільні економічні зони.</p> <p>Податки класифікуються на:</p> <p>a) прями і непрямі, окладні та розкладні; податки на доходи, майно і споживання;</p> <p>b) ті, що сплачуються юридичними, фізичними особами, і юридичними і фізичними особами; у грошовій та в натуральній формі; з доходу, прибутку, йдуть на собівартість;</p> <p>c) всі вищеперелічені та на загальнодержавні і місцеві.</p>
2	Податковий менеджмент	<p>Чи правильне твердження, що податковий менеджмент – це сукупність взаємопов’язаних дій, методів і прийомів, що спрямовані на керування податковими відносинами з метою оптимізації податкових платежів:</p> <p>a) так;</p> <p>b) ні;</p> <p>c) частково.</p>
3	Складові податкового менеджменту	<p>Складовими податкового менеджменту є:</p> <p>a) порядок нарахування і сплати податків;</p> <p>b) облік планування та контроль податкових платежів;</p> <p>c) всі відповіді правильні.</p>

Продовження таблиці

№	Навчальний елемент	Тестові завдання (варіанти позначаються латинськими літерами)
4	Суб'єкт, об'єкт та ставки податку на прибуток	<p>Платниками податку є:</p> <p>a) суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські підприємства, організації, установи;</p> <p>b) фізичні та юридичні особи – нерезиденти;</p> <p>c) все вищеперелічене та окремі філії.</p> <p>Назвіть доходи, що не включаються до складу скоригованого доходу при обчисленні прибутку до оподаткування:</p> <p>a) доходи громадян у вигляді дивідендів, які одержані на митній території України;</p> <p>b) доходи від врегулювання сумнівної або безнадійної заборгованостей;</p> <p>c) штрафи, що надходять підприємству.</p> <p>Вкажіть витрати, що частково включаються до складу валових витрат:</p> <p>a) сума витрат, пов'язаних з поліпшенням основних фондів;</p> <p>b) сума коштів, внесена до страхових резервів;</p> <p>c) сума витрат, пов'язаних з придбанням основних фондів.</p> <p>Сума амортизаційних відрахувань звітного періоду при обчисленні оподаткованого прибутку визначається виходячи з:</p> <p>a) балансової вартості основних фондів на початок періоду, що передував звітному;</p> <p>b) балансової вартості основних фондів на кінець звітного періоду;</p> <p>c) балансової вартості на початок звітного періоду.</p>
		<p>Податок на прибуток сплачується за ставками:</p> <p>a) 25%,15%, 20%,3%;</p> <p>b) 25%,15%,6%,3%;</p> <p>c) 25%,15%5%,3%.</p>
		<p>Вкажіть коефіцієнт, на базі якого визначається консолідований податок на прибуток:</p> <p>a) питома вага валових доходів і витрат філії у загальній сумі валових доходів, витрат та амортизації платника податку;</p> <p>b) питома вага валових витрат та амортизаційних відрахувань філії у загальній сумі валових витрат та амортизаційних відрахувань платника податку;</p> <p>c) всі відповіді неправильні.</p>

Продовження таблиці

№	Навчальний елемент	Тестові завдання (варіанти позначаються латинськими літерами)
5	Механізм сплати податку з доходів фізичних осіб	Що виступає об'єктом оподаткування податком з доходів фізичних осіб для резидентів? а) доходи з джерелом їх походження в Україні; б) доходи, отримані за межами України; с) всі відповіді правильні.
6	Порядок сплати податку з власників транспортних засобів	Вкажіть, від чого залежить розмір ставки податку із власників транспортних засобів: а) вартість легкового автомобіля; б) об'єм двигуна; с) модель та термін служби автомобіля.
		Від сплати податку з власників легкового автомобіля транспортних засобів звільняються: а) сільськогосподарські підприємства; б) власники транспортних засобів об'єм двигуна якого більш ніж 50 куб.см.; с) підприємства автомобільного транспорту зайнятих перевезенням пасажирів, на які визначено тарифи оплати проїзду.
7	Порядок сплати податку на землю	Плата за землю диференціюється для: а) земель сільськогосподарського призначення та земель населених пунктів; б) земель, грошову оцінку яких встановлено та не встановлено; с) всі відповіді правильні.
		Вкажіть фактори (локальні), що впливають на суму сплаченого податку на землю: а) функціонально-планувальні, інженерно-геологічні, інженерно-інфраструктурні, історико-культурні фактори, природо-ландшафтні, санітарно-гігієнічні; б) функціонально-планувальні, інженерно-геологічні, інженерно-інфраструктурні, історико-культурні фактори, природно-ландшафтні, дендрологічні; с) функціонально-планувальні, інженерно-геологічні, інженерно-інфраструктурні, історико-культурні фактори, природно-ландшафтні, місцезнаходження земельної ділянки.

Продовження таблиці

№	Навчальний елемент	Тестові завдання (варіанти позначаються латинськими літерами)
8	Податок на додану вартість	<p>Податок на додану вартість, що перераховується до бюджету визначається за такою формулою:</p> <p>a) ПДВ=База оподаткування x 20%</p> <p>b) ПДВ=Податкове зобов'язання – Податковий кредит</p> <p>c) ПДВ=бюджетне відшкодування.</p>
		<p>Типи бюджетного відшкодування з бюджету:</p> <p>a) експортне відшкодування;</p> <p>b) по товарах, продаж яких здійснюється в Україні, що оподатковуються за ставкою 0%;</p> <p>c) всі вищевказані та відшкодування по товарах, що оподатковуються на загальних підставах.</p> <p>Сума податку на додану вартість нараховується за формулами, де СПДВ – сума ПДВ; C_a – сума акцизного збору; V – митна вартість; M – мито; M_3 – митні збори; Π – ставка податку на додану вартість (20%):</p> <p>a) $СПДВ=(V+M+C_a) \times \Pi/100$;</p> <p>b) $СПДВ=(V+M+M_3+C_a) \times \Pi/100$;</p> <p>c) $СПДВ=(V+M_3+C_a) \times \Pi/100$.</p>
9	Види мита	<p>З метою захисту економічних інтересів України, українських виробників та у разі ввезення на митну територію України і вивезення за межі цієї території товарів застосовуються:</p> <p>a) спеціальне мито;</p> <p>b) антидемпінгове мито;</p> <p>c) всі вищеперелічені та компенсаційне мито.</p>
10	Система спрощеного оподаткування та її склад	<p>Система спрощеного оподаткування включає:</p> <p>a) єдиний податок, спецпатент, фіксований сільськогосподарський податок, фіксований податок (патент);</p> <p>b) єдиний податок, спецпатент, фіксований податок на землю для сільськогосподарських підприємств, торговий патент;</p> <p>c) вищеперелічені відповіді неправильні.</p>
11	Суми страхових внесків	<p>Сума страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття</p> <p>a) працівників – 0,5 %, роботодавця – 1,3%;</p> <p>b) працівників – 0,5-1%, роботодавця – 2,1%;</p> <p>c) працівників – 7%, роботодавця – 2,5%.</p>

Зразки тестових завдань для підсумкового контролю

Продовження таблиці

№	Навчальний елемент	Тестові завдання (варіанти позначаються латинськими літерами)
		<p>Сума страхових внесків (збору) до Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності:</p> <p>а) працівників – 0,5 -1% більше прожиткового мінімуму; роботодавця – 2,9%;</p> <p>б) працівників 0,25-0,5% більше 150 грн; роботодавця – 2,5%;</p> <p>с) працівників 0,3% ; роботодавця – 2,5%.</p> <p>Сума страхових внесків до Пенсійного фонду:</p> <p>а) працівників та осіб, які виконують роботи (надають послуги) згідно з цивільно-правовими договорами, 1% – нижче 2200 грн, 2% – вище 2200 грн; роботодавця – 32%;</p> <p>б) працівників та осіб, які виконують роботи (надають послуги) згідно з цивільно-правовими договорами – 1% ; роботодавця – 32%;</p> <p>с) працівників 1% – нижче 150грн., 2% – вище 150грн; роботодавця – 31,8%.</p>

Порядок поточного і підсумкового оцінювання знань з дисципліни у вигляді критеріїв отримання оцінки студентом

Модульний та підсумковий контроль

№ модуля	Теми	Зміст завдань	Оцінка (за п'ятибальною системою)
Модульний контроль № 1	Змістові модулі № 1 – 3	1. Активність на семінарах. 2. Виконання самостійних завдань. 3. Виконання індивідуальних завдань. 4. Знання ключових понять та термінів. 5. Виконання модульної контрольної роботи*.	Розраховується як середня за всі види завдань
Модульний контроль № 2	Змістові модулі № 4 -5	1. Активність на семінарах. 2. Виконання самостійних завдань. 3. Виконання індивідуальних завдань. 4. Знання ключових понять та термінів. 5. Виконання модульної контрольної роботи*.	Розраховується як середня за всі види завдань
Модульний контроль № 3	Всі теми навчальної дисципліни	1. Виконання самостійних завдань. 2. Виконання індивідуальних завдань.	Розраховується як середня за всі види завдань протягом навчального семестра

Порядок поточного і підсумкового оцінювання знань

Продовження таблиці

№ модуля	Теми	Зміст завдань	Оцінка (за п'ятибальною системою)
Модульний контроль № 4	Всі теми навчальної дисципліни	Підсумкова контрольна робота (іспит)**: 1. Теоретичні питання. 2. Знання ключових понять та термінів. 3. Відповіді на тести. 4. Розрахункові (творчі) завдання.	Розраховується як середня за всі види завдань
Підсумковий контроль	Розраховується як середня зважена оцінка, де модулі 1– 3 мають вагове значення 1, а модуль 4 – вагове значення 2.		

Примітки.

* Завдання для модульних контрольних робіт додаються окремо.

** Завдання на підсумкову контрольну роботу (екзаменаційні білети) затверджуються на засіданні кафедри не пізніше місяця до початку сесії.

Зразок екзаменаційного білета

1. Роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходів бюджету.

2. Права та обов'язки працівників податкових служб.

3. Податковий період встановлений з 1.01.04-31.12.04р. Потрібно визначити, чи збільшується у вказаний період валовий дохід і розрахувати його загальну суму виходячи з таких даних:

- ◆ Зараховано на р/р 16.06.04 року кошти в оплату товарів (не відвантажені) – 27820 грн.
- ◆ Оприбуткована готівка в касі 24.02.04 року за реалізовані товари – 34240 грн (товари відвантажені 10.12.2003 року).
- ◆ Реалізовані картки для придбання продукції 10.01.04 року на суму 5240 грн (продукція реалізована в термін з 15.02.04по 31.12.04 р.).
- ◆ Оплачені товари з бюджетних коштів 28.12.2000 року і зараховані кошти на р/р платника податку 3.01.01 року – 23320 грн.

4. Підприємство – завод ювелірних виробів, виробило ювелірну продукцію, собівартість якої становила 55000 грн, розрахунковий прибуток – 12000 грн., ставка акцизного збору – 35 %. Визначити суму акцизного збору і ціну реалізації.

5. Тестове завдання:

1. Виділяють такі принципи побудови податкової системи:

а) наукові, загальні та особливі;
б) адміністративна простота, системність, справедливість, достатність;

в) загальні та особливі.

2. Закон України “Про систему оподаткування” був прийнятий:

а) 25 червня 1990 року;

б) 25 червня 1991 року;

в) 26 серпня 1991 року.

3. Податкова система України характеризується такими рівнями:

а) загальнодержавний, місцевий;

б) загальнодержавний, республіканський, місцевий;

в) республіканський, місцевий.

Зразок екзаменаційного білету

---

4. До факторів, які негативно вплинули на розвиток податкової системи України, можна віднести:

- а) збільшення доходів фізичних та юридичних осіб;
- б) зменшення обсягів тінізації економіки;
- в) низький рівень інфляції;
- г) недосконалість податкового законодавства;
- д) нестабільність національної валюти.

5. Податкова політика – це:

а) сукупність дій, рішень, напрямків діяльності держави у сфері оподаткування;

б) сукупність податків, зборів, обов'язкових платежів;

в) сукупність платників податків та об'єктів оподаткування.

6. Виділяють такі принципи податкової політики:

а) зручності, визначеності, адміністративної простоти, гнучкості, соціальної справедливості;

б) рівнонапруженості, адміністративної простоти, соціальної справедливості, економічної ефективності, стабільності;

в) рівнонапруженості, соціальної справедливості, гнучкості, економічної ефективності, стабільності.

7. Категорії: податок, податкове зобов'язання, бюджетне відшкодування, податкова система, прямі податки, місцеві податки, платник податку, бюджет, пеня.

Список рекомендованої літератури:

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів. – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.
2. Базилевич В.Д. Баластрик Л.О. Державні фінанси України. К. – 2004.
3. Базилевич В.Д. Базилевич К.С. Макроекономіка. – К. – 2006.
4. Шарль Бланкарт, Державні фінанси в умовах демократії // За наук. ред В.М. Федосова – К., Либідь, 2000. – 654 с.
5. Василик О. Д. Податкова система України: Навчальний посібник. –К.:ВАТ „Поліграф книга”. – 2004. – 478 с.
6. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України. – К.: Ніус. – 2002. – 460 с.
7. Демиденко Л.М. Мито і митна політика в умовах глобалізації//Фінанси України №1. – 2004. – С.30–37.
8. Демиденко Л.М. Окремі питання майнового оподаткування. Вісник КНУ імені Тараса Шевченка, вип. 2005, – с.78–82.
9. Демиденко Л.М. Оподаткування доходів громадян: досвід США та України // Фінанси України №9. – 2005. – С.30–34.
10. Демиденко Л.М. Розвиток теорії оподаткування вченими Заходу// Фінанси України №5. – 2004. – С.40–45.
11. Демиденко Л.М. Удосконалення прямого оподаткування в напрямку інтеграції в ЄС // Фінанси України. – 2000. – №4. – С.124–129.
12. Державні фінанси: Теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі/ Пер. з англ. К., ”Основи”, 1998, 542 с.
13. Крисоватий А.І., Десятник О.М. Податкова система: Навч. посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 331 с.
14. Лютий І.О. та інш. Податки на споживання в економіці України. – К.: Знання, 2004.
15. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблема и политика. В 2 т.: Пер. с англ. 11-го изд. Т.І. – М.: Республика, 1992. – 399с.
16. Огляд міжнародних податкових систем: проблеми уникнення подвійного оподаткування // Митна справа – 1999 – №1 – С.121–126.

Список рекомендованої літератури

---

17. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні// За ред. Азарова, К., Дія, 2000.
18. Податкова система України: Підручник / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін.; за ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 1994. – с.42.
19. Пушкарева В.М. История финансовой мысли и политика налогов: Учебное пособие. – М.: ИМФРА, 1996.
20. Соколовська А.М. Податкова система України: теорія та практика становлення. – К: НДФІ, 2004. – 372 с.
21. Субботович Ю.Л. Прибуток – регулятор господарської діяльності підприємницьких структур // Фінанси України. – 2001. – № 12. – с.81–84.
22. Суторміна В.М., Федосов В.М., Андрущенко В.Л. Держава – податки – бізнес. – К.: Либідь, 1992.
23. Сутырин В.М., Погорлецкий В.И, Налоги и налоговое планирование в мировой экономике, М., Финансы, ЮНИТИ, 1998, с.250.
24. Податкова система України: Підручник / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін.; за ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 1994.-с.42.
25. Harrison R. J. Europe in Question. Theories of Regional International Integration. London, 1974.
26. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування. Навч. Посіб. / М. Пітцик, В.Кравченко, Е.С. Монью, Б. Фонтан, В. Черніков та ін./– К., 2000.
27. О.П.Кириленко Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000.
28. Stephen J. Bailey Local Government Economics: principles and practice/ Macmillan1999.

Нормативно-правові акти:

1. ДЕКРЕТ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ Про акцизний збір (із змінами і доповненнями).
2. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” №329/95-ВР від 13.02.98.
3. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про систему оподаткування” від 25.06.91 (з останніми змінами від 5 квітня 2005 року N 2509-IV).

4. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про ПДВ” № 168/97-ВР від 03.04.1997 (з останніми змінами від 7 липня 2005 року N 2771-IV).

5. ЗАКОН УКРАЇНИ від 22.05.97 № 283/97-ВР “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22 травня 2003 року N 849-IV, від 22 травня 2003 року N 856-IV.

6. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності ” (23.09.1999 р.).

7. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” (02.03.2000 р.).

8. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” (18.01.2001 р.).

9. ЗАКОН УКРАЇНИ ”Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” (26.06.1997 р.).

10. ЗАКОН УКРАЇНИ ”Про розмір внесків на деякі види загальнообов’язкового державного соціального страхування” (11.01.2001 р.).

11. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про страхові тарифи на загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” (22.02.2001 р.).

12. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” Із змінами і доповненнями від 11 вересня 1997 року N 527/97-ВР.

13. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України” Із змінами і доповненнями від 12 липня 2001 року N 2659-III.

14. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” Із змінами і доповненнями від 21 грудня 2000 року N 2181-III.

15. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” Із змінами і доповненнями від 18 лютого 1997 року 75/97-ВР.

16. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі транспортні засоби” від 12 червня 1997 року № 340/97-ВР.

Список рекомендованої літератури

---

17. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі товари” (продукцію) Із змінами і доповненнями від 23 грудня 1997 року N 767/97-ВР.

18. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на спирт етиловий та алкогольні напої” Із змінами і доповненнями від від 23 березня 2000 року N 1582-III.

19. ЗАКОН УКРАЇНИ “Про ставки акцизного збору та ввізного мита на тютюнові вироби” Із змінами і доповненнями від 19 листопада 1999 року N 1246-XIV.

20. КОДЕКС УКРАЇНИ “Про надра” Із змінами і доповненнями від 7 грудня 2000 року N 2120-III.

21. Наказ ДПА України “Про затвердження форм Розрахунку суми податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, Довідки до уточненого Розрахунку та Порядку їх заповнення і подання до органу державної податкової служби” від 17 вересня 2001 року № 373.

22. Наказ ДПА України “Про затвердження Розрахунку податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та Порядку заповнення Розрахунку податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” від 16 лютого 2000 року № 61.

23. ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету “від 29 січня 1999 р. № 115 м. Київ.

24. ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору” Із змінами і доповненнями від 1 березня 1999 р. № 303 м. Київ.

25. ПОСТАНОВА КМУ “Про затвердження Порядку справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду” від 6 липня 1998 р. № 1012 м. Київ Із змінами і доповненнями.

26. ПОСТАНОВА КМУ “Про ставки щомісячних зборів за використання радіочастотного ресурсу України” від 31 січня 2001 р. № 77 м. Київ.

ДОДАТКИ

Довідкова інформація

Таблиця 1

Рівень оподаткування прибутковими податками в країнах-членах ОЕСР та Україні у 2004 році

	Податкові надходження у % до ВВП	Питома вага прибуткових податків у податкових надходженнях, %		Граничні ставки прибуткових податків	
		Прибутковий податок з громадян	Податок на прибуток корпорацій	Прибутковий податок з громадян	Податок на прибуток корпорацій
Австралія	31,5	38,5	16,8	48,5	30,0
Австрія	44,0	22,8	5,1	42,9	34,0
Бельгія	46,4	31,7	7,6	47,4	40,2
Канада	33,9	35,0	10,1	46,4	38,6
Чеська Республіка	39,3	12,8	11,8	28,0	31,0
Данія	48,9	53,2	5,8	54,4	30,0
Фінляндія	45,9	31,2	9,3	51,8	29,0
Франція	44,0	17,3	6,6	40,0	35,4
Німеччина	36,0	25,1	2,9	51,2	38,9
Греція	35,9	14,0	10,4	33,6	35,0
Угорщина	38,3	20,3	6,2	56,0	18,0
Ісландія	38,1	38,6	3,0	44,0	18,0
Ірландія	28,4	26,2	13,1	42,0	16,0
Італія	42,6	25,5	7,6	41,4	36,0
Японія	25,8	18,4	12,2	47,2	40,9
Корея	24,4	12,8	12,8	36,7	29,7
Люксембург	41,8	16,2	20,5	33,9	30,4
Мексика	18,1	28,9	..	35,0	35,0
Нідерланди	39,2	18,3	8,8	52,0	34,5
Нова Зеландія	34,9	42,3	12,1	39,0	33,0
Норвегія	43,5	24,8	18,9	47,5	28,0
Польща	32,6	22,9	6,3	26,2	28,0
Португалія	33,9	27,6	..	35,6	33,0
Словацька Республіка	33,1	10,2	8,2	33,1	25,0

Додатки

Продовження таблиці

	Податкові надходження у % до ВВП	Питома вага прибуткових податків у податкових надходженнях, %		Граничні ставки прибуткових податків	
		Прибутковий податок з громадян	Податок на прибуток корпорацій	Прибутковий податок з громадян	Податок на прибуток корпорацій
Іспанія	35,6	19,4	9,1	48,0	35,0
Швеція	50,2	30,4	4,8	55,5	28,0
Швейцарія	30,3	34,4	8,8	34,0	24,4
Туреччина	31,1	17,6	7,1	40,6	33,0
Великобританія	35,8	29,8	8,1	40,0	30,0
США	26,4	37,7	6,7	45,2	39,3
Середнє по ЄС	40,6	25,8	8,6	44,6	32,4
Середнє по ОЕСР	36,3	26,0	9,3	42,6	31,2
УКРАЇНА	18,3	20,9	25,6	13,0	25,0

Джерело: OECD in Figures – 2005 edition. Statistics on the Member Countries. Paris, OECD -2005.-June, ISBN 9264013059

Таблиця 2

Шкала ставок оподаткування доходів громадян в Україні, яка діяла до 1 січня 2004 року:

Місячний сукупний оподатковуваний дохід	Ставки та розміри податку
До 17 грн включно	Не оподатковується
Від 17 грн до 85 грн.	10% суми, що перевищує 17 грн.
Від 86 грн до 170 грн.	6,8 грн +15% суми, що перевищує дохід 85 грн.
Від 171 грн до 1 020 грн.	19,55 грн +20% суми, що перевищує дохід 170 грн.
Від 1 021 грн до 1 700 грн.	189,55 грн +30% суми, що перевищує дохід 1 020 грн.
Від 1 701 грн та вище	393,55 грн.+40% суми, що перевищує дохід 1 700 грн.

Облік подій господарської діяльності

Господарська операція	Податковий облік	Бухгалтерський облік
1. Одержано попередню оплату від покупців	Валовий дохід	Кредиторська заборгованість
2. Здійснено попередню оплату постачальникам	Валові витрати	Дебіторська заборгованість
3. Проведено ремонт основних засобів	Валові витрати в межах 5% сукупної вартості груп основних засобів	Поточні витрати
4. Здійснення прямих інвестицій	Валові витрати	Фінансові вкладення
5. Придбано легкові автомобілі	Не підлягають амортизації	Фінансові вкладення
6. Проведено модернізацію основних засобів	Валові витрати в межах 5% сукупної вартості груп основних засобів	Капітальні витрати
7. Придбано ліцензію	Валові витрати	Нематеріальні активи
8. Відображено різницю між вартістю реалізації і балансовою вартістю основних засобів групи 2 і 3	Не включаються до складу валових доходів (витрат)	Фінансовий результат (прибуток, збиток) від позареалізаційних операцій

Валові витрати підприємства

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Суми будь-яких витрат, сплачених (нарахованих) протягом звітного періоду у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції (робіт, послуг) і охороною праці, у тому числі витрати з придбання електричної енергії (включаючи реактивну), з урахуванням обмежень, установлених пунктами 5.3-5.7 цієї статті.</p>	<p>Суми коштів або вартість товарів (робіт, послуг), добровільно перераховані (передані) протягом звітного року до Державного бюджету України або до бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій, визначених у пункті 7.11 статті 7 цього Закону, суми коштів, що перераховані юридичним особам, у тому числі неприбутковим організаціям - засновникам постійно діючого третейського суду, у розмірі, що перевищує два відсотки, але не більше п'яти відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного року, за винятком внесків, передбачених підпунктом 5.6.2 пункту 5.6 цієї статті, та внесків, передбачених підпунктом 5.2.17 цього пункту.</p>	<p>Організація та проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків (крім благодійних внесків та пожертвувань неприбутковим організаціям, визначеним пунктом 7.11 цього Закону, та витрат, пов'язаних з проведенням рекламної діяльності, які регулюються нормами підпункту 5.4.4 цієї статті)</p>
<p>Суми коштів, внесені до страхових резервів у порядку, передбаченому статтею 12 цього Закону.</p>	<p>Сума коштів, перерахованих підприємствами всеукраїнських об'єднань осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на яких працює за основним місцем роботи не менше 75 відсотків таких осіб, цим об'єднанням для проведення їх благодійної діяльності, але не більше 10 відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного періоду.</p>	<p>Придбання лотерей, участь в азартних іграх</p>

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), установлених Законом України "Про систему оподаткування" (1251-12) (крім тих, що прямо не визначені у переліку податків, зборів (обов'язкових платежів), визначених зазначеним Законом), включаючи акцизний збір та рентні платежі, а також збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, за винятком податків, зборів (обов'язкових платежів), передбачених підпунктами 5.3.3, 5.3.4, та пені, штрафів, неустойок, передбачених підпунктом 5.3.5 цієї статті. (абзац перший підпункту 5.2.5 пункту 5.2 статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законами № 349-IV (349-15) від 24.12.2002, № 849-IV (849-15) від 22.05.2003) Для платників податку, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, до складу валових витрат включається плата за землю, що не використовується в сільськогосподарському виробничому обороті.</p>	<p>Платники податку мають право протягом звітного періоду віднести до валових витрат будь-які витрати, пов'язані з поліпшенням основних фондів, що підлягають амортизації, у тому числі витрати на поліпшення орендованих основних фондів, у сумі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних фондів станом на початок такого звітного періоду.</p>	<p>Фінансування особистих потреб фізичних осіб за винятком виплат, передбачених пунктами 5.6 і 5.7 цієї статті, та в інших випадках, передбачених нормами цього Закону</p>

Додатки

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Суми витрат, не віднесені до складу валових витрат минулих звітних податкових періодів у зв'язку з втратою, знищенням або зіпсуттям документів, установлених правилами податкового обліку, та підтверджених такими документами у звітному податковому періоді.</p>	<p>Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані (передані) для цільового використання з метою охорони культурної спадщини установам науки, освіти, культури, заповідникам, музеям-заповідникам, у розмірі, що перевищує два відсотки, але не більше десяти відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного періоду.</p>	<p>Придбання, будівництво, реконструкцію, модернізацію, ремонт та інші поліпшення основних фондів та витрати, пов'язані з видобутком корисних копалин, а також з придбанням нематеріальних активів, які підлягають амортизації, згідно із статтями 8 і 9 та підпунктом 7.9.4 цього Закону.</p>
<p>Суми витрат, не враховані у минулих податкових періодах у зв'язку з допущенням помилок та виявлених у звітному податковому періоді у розрахунку податкового зобов'язання.</p>	<p>Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані (передані) організаціям роботодавців та їх об'єднанням, створеним відповідно до закону з цього питання, у вигляді вступних, членських та цільових внесків, але не більше 0,2 відсотка фонду оплати праці платника податку у розрахунку за звітний рік.</p>	<p>Сплату податку на прибуток підприємств, податку на нерухомість, а також податків, установлених пунктами 7.8, 10.2 і статтею 13 цього Закону; сплату податку на додану вартість, включеного до ціни товарів (робіт, послуг), що придбаються платником податку для виробничого або невиробничого використання, сплату податків на доходи фізичних осіб, які відраховуються за рахунок сум виплат таких доходів згідно із законом України про оподаткування доходів фізичних осіб.</p>

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Суми безнадійної заборгованості в частині, що не була віднесена до валових витрат, у разі коли відповідні заходи щодо стягнення таких боргів не привели до позитивного наслідку. Для банків та інших небанківських фінансових установ норми цього пункту діють з урахуванням норм статті 12 цього Закону.</p>	<p>Будь-які витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, проданих платником податку, вартість яких не компенсується за рахунок покупців таких товарів, але не більше від суми, яка відповідає рівню гарантійних замін, прийнятих (оприлюднених) платником податку, але не вище 10 відсотків від сукупної вартості таких товарів, що були продані, та по яких не закінчився строк гарантійного обслуговування.</p>	<p>Сплату вартості торгових патентів, яка враховується у зменшення податкових зобов'язань платника податку в порядку, передбаченому пунктом 16.3 цього Закону.</p>
<p>Суми витрат, пов'язаних з безоплатним наданням працівникам вугільної промисловості, непрацюючим пенсіонерам, які мають стаж роботи на підприємствах галузі не менш як 10 років на підземних роботах або не менш як 20 років на поверхні, інвалідам з числа осіб, що під час роботи на цих підприємствах отримали каліцтво або професійні захворювання, а також сім'ям працівників вугільної промисловості, що загинули на виробництві, які отримують пенсію в разі втрати годувальника, вугілля на побутові потреби за нормами, що встановлюються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.</p>	<p>Витрати платника податку на проведення передпродажних та рекламних заходів стосовно товарів (робіт, послуг), що продаються (надаються) такими платниками податку. Витрати на організацію прийомів, презентацій і свят, придбання і розповсюдження подарунків, включаючи безоплатну роздачу зразків товарів або безоплатне надання послуг (виконання робіт) з рекламними цілями, але не більше двох відсотків від оподаткованого прибутку платника податку за попередній звітний (податковий) рік.</p>	<p>Сплату штрафів та/або неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду.</p>

Додатки

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Суми коштів, спрямовані уповноваженими банками до додаткового спеціального резерву страхування коштів пенсійного фонду банківського управління відповідно до Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про проведення експерименту в житловому будівництві на базі холдингової компанії "Київміськбуд"</p>	<p>Будь-які витрати зі страхування ризиків загибелі врожаю, транспортування продукції платника податку; цивільної відповідальності, пов'язаної з експлуатацією транспортних засобів, що перебувають у складі основних фондів платника податку; екологічної та ядерної шкоди, що може бути завдана платником податку іншим особам; майна платника податку; кредитних та інших ризиків платника податку, пов'язаних із здійсненням ним господарської діяльності, у межах звичайної ціни страхового тарифу відповідного виду страхування, діючого на момент укладення такого страхового договору, за винятком страхування життя, здоров'я або інших ризиків, пов'язаних з діяльністю фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку, обов'язковість якого не передбачена законодавством, або будь-які витрати зі страхування сторонніх фізичних чи юридичних осіб.</p>	<p>Утримання органів управління об'єднань платників податку, включаючи утримання холдингових компаній, які є окремими юридичними особами. Під терміном «холдингові компанії» слід розуміти юридичних осіб, які є власниками інших юридичних осіб або здійснюють контроль над такими юридичними особами як пов'язані особи, відповідно до пункту 1.26 цього Закону.</p>

«Податкова система»

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
	Віднесення до складу валових витрат платника податку витрат із страхування (крім витрат по медичному, пенсійному страхуванню та за обов'язковими видами страхування) здійснюється в розмірі, що не перевищує 5 відсотків валових витрат за звітний податковий період, нарастаючим підсумком з початку року, а для сільськогосподарських підприємств - за звітний податковий рік.	
Суми витрат, пов'язаних з підтвердженням відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довкіллям, персоналу встановленим вимогам відповідно до Закону України "Про підтвердження відповідності"	50 відсотків витрат на придбання пально-мастильних матеріалів для легкових автомобілів та оперативну оренду легкових автомобілів.	Виплату дивідендів

Додатки

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Суми витрат, пов'язаних з розвідкою (дорозвідкою) та облаштуванням нафтових та газових родовищ (за винятком витрат на спорудження будь-яких свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, а також інших витрат, пов'язаних з придбанням (виготовленням) основних фондів, які підлягають амортизації на умовах статті 8 цього Закону)</p>		<p>Виплату винагород або інших видів заохочень пов'язаним з таким платником податку фізичним чи юридичним особам у разі, якщо немає документальних доказів, що таку виплату або заохочення було проведено як компенсацію за фактично надану послугу (відпрацьований час). За наявності зазначених документальних доказів віднесенню до складу валових витрат підлягають фактичні суми виплат (заохочень), але не більші ніж суми, розраховані за звичайними цінами.</p>
<p>Витрати платника податку на забезпечення найманих працівників спеціальним одягом, взуттям, обмундируванням, що необхідні для виконання професійних обов'язків, а також продуктами спеціального харчування за переліком, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.</p>		<p>Не підлягають віднесенню до складу валових витрат суми збитків платника податку, понесених у зв'язку з продажем товарів (робіт, послуг) або їх обміном за цінами, що нижчі за звичайні, пов'язаним з таким платником податку особам.</p>

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Витрати, крім тих, що підлягають амортизації, пов'язані з науково-технічним забезпеченням господарської діяльності, на винахідництво і раціоналізацію господарських процесів, проведення дослідно-експериментальних та конструкторських робіт, виготовлення та дослідження моделей і зразків, пов'язаних з основною діяльністю платника податку, виплатою роялті та придбанням нематеріальних активів (крім тих, що підлягають амортизації) для їх використання в господарській діяльності платника податку. Норми цього підпункту стосуються витрат на зазначені заходи незалежно від того, чи призвели такі заходи до збільшення доходів платника податку. Витрати на придбання літератури для інформаційного забезпечення господарської діяльності платника податку, у тому числі з питань законодавства, і передплату спеціалізованих періодичних видань, а також на проведення аудиту згідно з чиним законодавством, включаючи проведення добровільного аудиту за рішенням платника податку.</p>		<p>Не належать до складу валових витрат будь-які витрати, не підтвержені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими документами, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення податкового обліку.</p>

Додатки

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Витрати платника податку, пов'язані з професійною підготовкою або перепідготовкою за профілем такого платника податку фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку, в українських закладах освіти, за винятком фізичних осіб, пов'язаних з таким платником податку. Порядок професійної підготовки і перепідготовки та розміри витрат на такі цілі встановлюються Кабінетом Міністрів України.</p>		<p>Не включаються до складу валових витрат витрати платника податку (крім витрат на оплату праці) на утримання і експлуатацію приміщень житлового фонду (крім житлового фонду, визначеного у підпункті 5.4.9 цієї статті), побутових літальних апаратів, моторних човнів, катерів і яхт, призначених для відпочинку, що використовуються з іншими цілями, ніж зазначені у цьому 5.4.10, або іншими платниками податку, ніж зазначені у цьому 5.4.10; витрати, пов'язані з стоянкою та паркуванням легкових автомобілів</p>
<p>Будь-які витрати платника податку, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення (крім витрат, що підлягають амортизації або відшкодуванню згідно із нормами статей 8 і 9 цього Закону), які перебувають у його власності, витрати із самостійного зберігання, переробки, захоронення або оплати послуг із зберігання, переробки, захоронення та ліквідації відходів від господарської діяльності платника податку сторонніми організаціями, з очищення стічних вод, інші витрати на збереження екологічних систем, які перебувають під негативним впливом господарської діяльності платника податку.</p>		

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Будь-які витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів, виданих державними органами для ведення основної діяльності, включаючи плату за реєстрацію підприємства в органах державної реєстрації, зокрема, в органах місцевого самоврядування, їх виконавчих органах, крім витрат на придбання торгових патентів, установлених Законом України "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності" (98/96-ВР). Витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів на право здійснення за межами України вилову риби та морепродуктів, а також надання транспортних послуг.</p>		
<p>Витрати на відрядження фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку або є членами керівних органів платника податку, у межах фактичних витрат особи, яка відряджена, на проїзд (включаючи перевезення багажу) як до місця відрядження і назад, так і за місцем відрядження, оплату вартості проживання у готелях (мотелях), а також включених до таких рахунків витрат на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), найм інших жилих приміщень, телефонних рахунків, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз), обов'язкового страхування, витрат на усний та письмовий переклади, інших документально оформлених витрат, пов'язаних з правилами в'їзду та перебування у місці відрядження, включаючи будь-які збори і податки, що підлягають сплаті у зв'язку зі здійсненням таких витрат</p>		

Додатки

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
<p>Будь-які витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів, виданих державними органами для ведення основної діяльності, включаючи плату за реєстрацію підприємства в органах державної реєстрації, зокрема, в органах місцевого самоврядування, їх виконавчих органах, крім витрат на придбання торгових патентів, установлених Законом України "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності" (98/96-ВР). Витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів на право здійснення за межами України вилову риби та морепродуктів, а також надання транспортних послуг.</p>		
<p>Витрати на відрядження фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку або є членами керівних органів платника податку, у межах фактичних витрат особи, яка відряджена, на проїзд (включаючи перевезення багажу) як до місця відрядження і назад, так і за місцем відрядження, оплату вартості проживання у готелях (мотелях), а також включених до таких рахунків витрат на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), найм інших жилих приміщень, телефонних рахунків, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз), обов'язкового страхування, витрат на усний та письмовий переклади, інших документально оформлених витрат, пов'язаних з правилами в'їзду та перебування у місці відрядження, включаючи будь-які збори і податки, що підлягають сплаті у зв'язку зі здійсненням таких витрат</p>		

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
До валових витрат відносяться витрати платника податку на утримання, експлуатацію та забезпечення основної діяльності таких об'єктів соціальної інфраструктури, що перебували на балансі та утримувалися за рахунок такого платника податку на момент набрання чинності цього Закону		
До валових витрат платника податку відносяться витрати на утримання, експлуатацію та забезпечення основної діяльності (крім тих, що підлягають амортизації): (Абзац перший підпункту 5.4.10 пункту 5.4 статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 349-IV (349-15) від 24.12.2002) пунктів медичного огляду найманих працівників, наявність яких зумовлена законодавством або колективними договорами, укладеними згідно із законом; (Підпункт 5.4.10 пункту 5.4 статті 5 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 349-IV (349-15) від 24.12.2002) приміщень житлового фонду, які належать юридичним особам, основною діяльністю яких є надання платних послуг з туристичного обслуговування сторонніх громадян чи здавання таких приміщень в оренду (найм) стороннім громадянам або організаціям у порядку, визначеному цим Законом; легкових автомобілів, побутових літальних апаратів, моторних човнів, катерів і яхт, призначених для відпочинку, що належать платникам податку, основною діяльністю яких є надання платних послуг з транспортного чи туристичного обслуговування сторонніх громадян або організацій, а також якщо ці засоби належать спортивним організаціям і використовуються як спортивне знаряддя. (Абзац підпункту 5.4.10 пункту 5.4 статті 5 в редакції Закону		

Додатки

Продовження таблиці

Повністю включаються	Частково включаються	Не включаються
До складу валових витрат відносяться будь-які витрати, пов'язані з виплатою або нарахуванням процентів за борговими зобов'язаннями (у тому числі за будь-якими кредитами, депозитами) протягом звітного періоду, якщо такі виплати або нарахування здійснюються у зв'язку з веденням господарської діяльності платника податку		

Таблиця 5

Коефіцієнти, які характеризують функціональне використання земельної ділянки (Кф):

Категорія земель за функцією використання	Значення коефіцієнта	Склад категорії
Землі житлової забудови	1,00	Землі одно- і двоповерхової житлової забудови
		Землі багатоповерхової житлової забудови
Землі промисловості	1,20	Землі легкої промисловості
		Землі важкої промисловості
		Землі будівництва (за винятком будівельних майданчиків)
Землі гірничої промисловості і відкритих розробок	1,00	Землі торфорозробок
		Землі відкритих розробок і кар'єрів гірничої промисловості
		Інші землі гірничої промисловості
Землі комерційного використання	2,50	Землі автотехобслуговування
		Землі оптової торгівлі та складського господарства
		Землі роздрібної торгівлі та комерційних послуг
		Землі ринкової інфраструктури
		Землі досліджень і розробок
		Землі іншої комерційної діяльності

«Податкова система»

Продовження таблиці

Категорія земель за функцією використання	Значення коефіцієнта	Склад категорії
Землі громадського призначення	0,70	Землі державного управління та місцевого самоврядування
		Землі оборони
		Землі освіти
		Землі культури
		Землі охорони здоров'я і соціальних послуг
		Землі громадських та релігійних організацій
		Землі екстериторіальних організацій і органів
Землі змішаного використання		Землі житлової забудови і промисловості
		Землі житлової забудови і комерційного використання
		Землі житлової забудови і громадського призначення
		Землі промисловості і комерційного використання
		Землі комерційного використання і громадського призначення
Землі транспорту, зв'язку	0,80	Землі шляхів
		Землі автомобільного транспорту
		Землі залізничного транспорту
		Землі трамвайного і тролейбусного транспорту
		Землі метрополітену
		Землі трубопровідного транспорту
		Землі водного транспорту
		Землі повітряного транспорту
		Землі зв'язку і телекомунікацій
Інші землі транспорту та зв'язку		
Землі технічної інфраструктури	0,65	Землі санітарної очистки та благоустрою
		Землі водопостачання та каналізації
		Землі енергозабезпечення
		Землі іншого інженерного забезпечення

Додатки

Продовження таблиці

Категорія земель за функцією використання	Значення коефіцієнта	Склад категорії
Землі рекреаційного призначення та інші відкриті землі	0,50	Землі зелених насаджень загального користування
		Землі зелених насаджень спеціального призначення
		Землі кладовищ
		Землі відпочинку і спорту
		Землі, що зайняті поточним будівництвом
		Землі, відведені під майбутнє будівництво
		Інші відкриті (незабудовані) землі в межах населеного пункту

Зміст

РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
З КУРСУ «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»	3
1.1. Основні характеристики дисципліни	3
1.2. Вступ	4
1.3. Тематичний план навчальної дисципліни	6
1.4. Тематика та плани лекцій	11
1.5. Тематика та плани семінарських, практичних (лабораторних) занять	14
1.6. Завдання для самостійної роботи студентів	18
1.7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання	20
РОЗДІЛ 2. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ КУРСУ	21
2.1. Змістовий модуль 1: Теоретичні засади оподаткування	21
2.1.1. Тема 1. Податки в економічній системі держави	21
2.1.2. Тема 2. Наука про податки як складова фінансової науки	29
2.1.3. Тема 3. Податкова система і податкова політика	33
2.2. Змістовий модуль 2: Міжнародні аспекти оподаткування	39
2.2.1. Тема 4. Податкові системи зарубіжних країн	39
2.2.2. Тема 5. Інтеграція податкової системи України до європейського економічного простору	41
2.3. Змістовий модуль 3. Податки на споживання	44
2.3.1. Тема 6. Податок на додану вартість	44
2.3.2. Тема 7. Акцизний збір	46
2.3.3. Тема 8. Мито	49
2.4. Змістовий модуль 4: Податки на доходи і прибутки	53
2.4.1. Тема 9. Податок на прибуток підприємств	53
2.4.2. Тема 10. Податок з доходів фізичних осіб	60
2.4.3. Тема 11. Вплив внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на доходи платників	69
2.5. Змістовий модуль 5: Інші податки. Податковий процес і контроль	75
2.5.1. Тема 12. Єдиний податок для суб'єктів малого бізнесу	75
2.5.2. Тема 13. Податки на власність	80
2.5.3. Тема 14. Плата за ресурси та послуги	84
2.5.3. Тема 15. Місцеві податки і збори	94
2.5.4. Тема 16. Податковий процес та контроль	96

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКУМ З КУРСУ

«ПОДАТКОВА СИСТЕМА»	102
3.1. Приклади розрахунку податку з доходів фізичних осіб	102
3.2. Приклади розрахунку податку на прибуток підприємств	105
3.3. Податок на додану вартість	107
3.4. Розрахунок ввізного мита та митного збору	108
3.5. Податок на землю	108
3.6. Податок з власників транспортних засобів	110
3.7. Податковий розрахунок збору за забруднення навколишнього природного середовища	114
3.8. Розрахунок сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва – юридичною особою	114
3.9. Розрахунок сплати акцизного збору	115

РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ

ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	118
4.1. Ключові поняття та терміни	118
4.2. Система поточного і підсумкового контролю	127
4.3. Приклади типових завдань, що виносяться на іспит	130
4.4. Підсумкові контрольні завдання	145
Зразки тестових завдань для підсумкового контролю	149
Порядок поточного і підсумкового оцінювання знань з дисципліни у вигляді критеріїв отримання оцінки студентом	154
Зразок екзаменаційного білета	156
Список рекомендованої літератури	158
Додатки	162

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Людмила Миколаївна Демиденко
Юлія Леонідівна Субботович

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Навчальний посібник

Керівник видавничих проєктів – *Б.А.Сладкевич*
Друкується в авторській редакції
Дизайн обкладинки – *Б.В. Борисов*

Підписано до друку 06.04.2007. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Гарнітура PetersburgС.
Умовн. друк. арк. 11,5.

Видавництво “Центр учбової літератури”
вул. Електриків, 23
м. Київ, 04176
тел./факс 425-01-34, тел. 451-65-95, 425-04-47, 425-20-63
8-800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)
e-mail: office@uabook.com
сайт: WWW.CUL.COM.UA

Свідоцтво ДК №2458 від 30.03.2006